

Riksdagens protokoll

2004/05:87

Onsdagen den 9 mars

Kl. 9.00 – 18.00

Protokoll
2004/05:87

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 3 mars.

2 § Utökning av antalet suppleanter i kulturutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i kulturutskottet skulle utökas från 25 till 26.

Kammaren medgav denna utökning.

3 § Val av extra suppleant i kulturutskottet

Företogs val av extra suppleant i kulturutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i kulturutskottet

Erling Bager (fp)

4 § Ledighet

Tredje vice talmannen meddelade att *Kenth Högström* (s) ansökt om fortsatt sjukledighet under tiden den 1–30 april.

Kammaren biföll denna ansökan.

Tredje vice talmannen anmälde att *Yoomi Renström* (s) skulle fortsätta att tjänstgöra som ersättare för statsrådet Ulrica Messing under *Kenth Högströms* sjukledighet.

5 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 2 mars

UbU4 Lärarutbildning och lärare

Punkt 2 (Fler yrkeslärare)

1. utskottet

2. res. 2 (kd)

Votering:

263 för utskottet

30 för res. 2

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 42 m, 40 fp, 24 v, 18 c, 13 mp, 1 -

För res. 2: 3 m, 27 kd

Frånvarande: 19 s, 10 m, 8 fp, 6 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Ewa Björling (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 8 (Förändring av lärarutbildningens struktur i övrigt)

1. utskottet

2. res. 9 (fp)

Votering:

181 för utskottet

40 för res. 9

73 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 24 v, 18 c, 13 mp, 1 -

För res. 9: 40 fp

Avstod: 45 m, 28 kd

Frånvarande: 19 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Punkt 12 (Kunskaper om läs- och skrivinlärning)

1. utskottet

2. res. 15 (fp, m, kd, c)

Votering:

163 för utskottet

131 för res. 15

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 24 v, 13 mp, 1 -

För res. 15: 45 m, 40 fp, 28 kd, 18 c

Frånvarande: 19 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Punkt 14 (Kunskaper om mobbning och konflikthantering)

1. utskottet
2. res. 17 (fp, m, kd, c, mp)

Votering:

142 för utskottet

144 för res. 17

1 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll res. 17.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 24 v, 1 -

För res. 17: 45 m, 40 fp, 28 kd, 18 c, 13 mp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 26 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Punkt 17 (Kunskaper om genus)

1. utskottet

2. res. 21 (mp)

Votering:

280 för utskottet

14 för res. 21

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 45 m, 39 fp, 28 kd, 24 v, 18 c, 1 -

För res. 21: 1 fp, 13 mp

Frånvarande: 19 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU5 Vuxenutbildning

Punkt 1 (Rätt till gymnasial vuxenutbildning)

1. utskottet

2. res. 1 (fp, kd, c)

Votering:

207 för utskottet

86 för res. 1

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 45 m, 24 v, 13 mp, 1 -

För res. 1: 40 fp, 28 kd, 18 c

Frånvarande: 20 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Prot. 2004/05:87

9 mars

Punkt 2 (Översyn av vuxenutbildningen)

1. utskottet

2. res. 2 (fp, kd, c)

Votering:

207 för utskottet

85 för res. 2

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 45 m, 24 v, 13 mp, 1 -

För res. 2: 1 s, 38 fp, 28 kd, 18 c

Frånvarande: 19 s, 10 m, 10 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Punkt 3 (Rätt till vuxenutbildning på grundläggande nivå för funktionshindrade)

1. utskottet

2. res. 3 (fp, m, kd, c)

Votering:

162 för utskottet

131 för res. 3

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 24 v, 12 mp, 1 -

För res. 3: 45 m, 40 fp, 28 kd, 18 c

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 19 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Punkt 5 (Jämställdhet)

1. utskottet

2. res. 5 (v)

Votering:

260 för utskottet

31 för res. 5

1 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 45 m, 39 fp, 28 kd, 18 c, 5 mp

För res. 5: 24 v, 6 mp, 1 -

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 19 s, 10 m, 9 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 5 mp

Punkt 6 (Utbudet av kvalificerad yrkesutbildning)

1. utskottet

2. res. 7 (c)

Votering:

229 för utskottet

18 för res. 7

47 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 38 fp, 28 kd, 24 v, 13 mp, 1 -

För res. 7: 18 c

Avstod: 45 m, 2 fp

Frånvarande: 19 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Prot. 2004/05:87

9 mars

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

6 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 3 mars

BoU5 Byggfrågor

Punkt 2 (Hästgårdar)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

Votering:

249 för utskottet

44 för res. 3

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 1 m, 40 fp, 28 kd, 24 v, 18 c, 13 mp, 1 -

För res. 3: 44 m

Frånvarande: 20 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Birgitta Sellén (c) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (God bebyggd miljö)

1. utskottet

2. res. 5 (c)

Votering:

237 för utskottet

18 för res. 5

39 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 45 m, 1 fp, 28 kd, 24 v, 13 mp, 1 -

För res. 5: 1 fp, 17 c

Avstod: 38 fp, 1 c

Frånvarande: 19 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Mia Franzén (fp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 5 (Allergiframkallande ämnen i byggprodukter)

1. utskottet

2. res. 6 (fp, c)

Votering:

237 för utskottet

57 för res. 6

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 45 m, 1 fp, 28 kd, 24 v, 13 mp, 1 -

För res. 6: 39 fp, 18 c

Frånvarande: 19 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Punkt 11 (Direktverkande elvärme)

1. utskottet

2. res. 11 (v, c, mp)

Votering:

197 för utskottet

56 för res. 11

39 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 7 m, 37 fp, 28 kd

För res. 11: 24 v, 18 c, 13 mp, 1 -

Avstod: 38 m, 1 fp

Frånvarande: 19 s, 10 m, 10 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Punkt 12 (Barnsäkerhet i äldre bostäder)

1. utskottet

2. res. 12 (kd, v, c, mp)

Votering:

212 för utskottet

82 för res. 12

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 45 m, 40 fp, 2 v

För res. 12: 28 kd, 22 v, 18 c, 13 mp, 1 -

Frånvarande: 19 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Punkt 15 (Krav på tillgänglighet)

1. utskottet

2. res. 15 (mp)

Votering:

235 för utskottet

13 för res. 15

46 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 45 m, 40 fp, 24 v, 1 -

För res. 15: 13 mp

Avstod: 28 kd, 18 c

Frånvarande: 19 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Prot. 2004/05:87

9 mars

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU6 Miljökonsekvensbeskrivning enligt plan- och bygglagen, m.m.

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Miljökonsekvensbeskrivning i vissa fall)

1. utskottet

2. res. (mp)

Votering:

278 för utskottet

13 för res.

2 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 45 m, 40 fp, 28 kd, 24 v, 15 c, 1 -

För res.: 13 mp

Avstod: 2 c

Frånvarande: 19 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

SfU8 Allmänna motioner om socialavgifter

Punkt 1 (Minskade socialavgifter)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 2 (kd)

Votering:

259 för utskottet

28 för res. 2

5 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 41 m, 40 fp, 23 v, 18 c, 13 mp, 1 -

För res. 2: 28 kd

Avstod: 2 s, 2 m, 1 v

Frånvarande: 19 s, 12 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Kent Härstedt och Anders Karlsson (båda s) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 1 (m)

Votering:

222 för utskottet

45 för res. 1

27 avstod

55 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 40 fp, 1 kd, 24 v, 18 c, 13 mp, 1 -

För res. 1: 45 m

Avstod: 27 kd

Frånvarande: 19 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Punkt 4 (Avgiftsskyldighet för andra föreningar än idrottsföreningar)

1. utskottet

2. res. 5 (kd, c)

Votering:

243 för utskottet

46 för res. 5

1 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 44 m, 40 fp, 23 v, 13 mp, 1 -

För res. 5: 28 kd, 18 c

Avstod: 1 v

Frånvarande: 22 s, 11 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU7 Jakt och viltvård

Punkt 4 (Jakt på säl)

1. utskottet

2. res. 2 (m, kd, c)

Votering:

201 för utskottet

90 för res. 2

1 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 39 fp, 23 v, 13 mp, 1 -

För res. 2: 45 m, 28 kd, 17 c

Avstod: 1 c

Frånvarande: 19 s, 10 m, 9 fp, 5 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Prot. 2004/05:87

9 mars

Punkt 7 (Ersättning för rovdjursangrepp m.m.)

1. utskottet

2. res. 6 (fp)

Votering:

163 för utskottet

40 för res. 6

90 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 1 m, 24 v, 13 mp, 1 -

För res. 6: 40 fp

Avstod: 44 m, 28 kd, 18 c

Frånvarande: 20 s, 10 m, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Runar Patriksson (fp) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 18 (Kvinnors medverkan när det gäller rovdjursfrågor)

1. utskottet

2. res. 18 (mp, v)

Votering:

251 för utskottet

39 för res. 18

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 45 m, 38 fp, 26 kd, 18 c

För res. 18: 1 kd, 24 v, 13 mp, 1 -

Frånvarande: 20 s, 10 m, 10 fp, 6 kd, 5 v, 4 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

7 § Allmän debattimme

Allmän debattimme

Jämställdhet

Anf. 1 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Fru talman! I går var det internationella kvinnodagen, och vad passar då bättre än att fortsätta debattera jämställdheten i dag. Det är nämligen inte bara en dag om året som vi ska ägna oss åt de frågorna. Flera av oss var också på olika sätt aktiva i debatten i går i manifestationer för ökad jämställdhet.

Det finns emellertid många saker som man skulle kunna göra för att förbättra den reella jämställdheten, och jag tycker att regeringen i Sverige misslyckats med det. Jag vill ge några exempel. År 2003 tjänade kvinnor i genomsnitt 20 700 kr i månaden, medan män tjänade i genomsnitt 24 800 kr. Totalt sett tjänar kvinnor 83 % av vad männen tjänar.

Det finns flera ganska tydliga orsaker till detta. Kvinnor arbetar deltid i mycket större utsträckning än män. Kvinnor gör det av flera olika skäl. Ibland är det ofrivilligt, men många gånger är det frivilligt. Jag träffar många kvinnor som säger att de arbetar deltid för att kunna få livspusslet att gå ihop. Det är en förutsättning för att de ska klara av att vara mamma, maka, sambo, att sköta sitt jobb med mera.

När man arbetar deltid får man förutom lägre lön även lägre pension, lägre a-kassa, lägre sjukersättning och så vidare. Kvinnor tar dessutom ut mycket mer ledighet för vård av barn och dylika saker. Allt detta leder till att kvinnor får en sämre karriärutveckling, sämre möjligheter att tjäna lika mycket pengar som männen. Dessutom arbetar kvinnor mycket mer hemma i form av obetalt arbete. Visste ni, fru talman, att kvinnor arbetar dubbelt så mycket som män i hemmet – helt obetalt? Och det ger ingen högre lön eller högre pension.

Naturligtvis finns det inte endast en lösning på problemet, men en lösning vore att införa könsneutrala skatteavdrag, alltså avdrag på hushållsnära tjänster eller servicetjänster i hemmet, vilket dock Socialdemokraterna vägrar att införa. Däremot har Socialdemokraterna tillsammans med stödpartierna genomfört skattesubventionerade avdrag för det som män vanligtvis gör: snickrar, målar, bygger om, lägger tak och så vidare. Det får man skatteavdrag för, men allt det arbete som vi kvinnor i stor utsträckning utför vill regeringen inte ge något som helst skatteavdrag för.

Jag skulle gärna vilja ha en debatt om detta i dag, för jag tror nämligen att om vi får göra avdrag för hushållsnära tjänster kommer det att leda till fler lyckliga ungar som får leka med sina föräldrar, som då är mer utvilade, vi får färre skilsmässor, ett bättre kärleksliv bland makar med mera. Dessutom skulle den här sektorn, som ju redan finns, kunna bli vit och fler kvinnor och män som i dag jobbar svart skulle kunna få ärligt intjänade inkomster, a-kassa, pension, sjukersättning och så vidare.

Det är dags att ta itu med frågan och göra någonting för jämställdheten i Sverige i stället för att bara gynna män med skattesubventionerade avdrag, vilket man faktiskt gjort när man genomfört ROT-avdragen. (Applåder)

Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (-) replik:

Fru talman! Det var intressant detta. Det vore fantastiskt om hushållsnära tjänster skulle ge oss ett bättre kärleksliv och gladare barn. Då tror jag att vi alla skulle tycka att det var en bra lösning. Nu tror inte jag alls att det handlar om detta.

Om vi tittar på hur det ser ut i Sverige, i andra länder och i världen har vi samma mönster överallt. Kvinnor är lönediskriminerade. Det kvinnor gör värderas inte lika högt som det män gör. Det spelar ingen roll om vi är lågavlönade, mellanavlönade eller högavlönade.

Detta hänger naturligtvis ihop med att det finns en väldigt stark föreställning om att kvinnor har sin huvudsakliga arbetsuppgift någon annan-

stans, nämligen hemma med barn, med man, med tvätt och med städning. Det är den kvinna som är förälder, eller någon annan kvinna som man tar in, som sköter detta.

Det är vad hushållsnära tjänster handlar om. Det handlar om att permanenta den ordningen men att låta andra kvinnor bära kvinnors börda.

Prot. 2004/05:87
9 mars

Allmän debattimme

Anf. 3 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte riktigt någon fråga i Gudrun Schymans anförande. Jag tror att det är en lösning bland fler. Vi kvinnor arbetar dubbelt så mycket i hemmet. Det gör att vi inte kan satsa lika mycket på karriär och de saker som leder till högre lön. Vi har fler förvärvsavgrodd. Vi är hemma oftare när barnen är sjuka.

Hade vi servicetjänster i hemmet skulle vi kanske kunna få en avlösning så att vi inte behövde vara hemma när ungarna är sjuka. Det skulle gynna framför allt ensamstående föräldrar, både kvinnor och män. Jag förstår inte vad ni ser för risk med förslaget. Det är en möjlighet.

Varför ska vi inte låta pröva den möjligheten? I andra länder gör kvinnor karriär i högre grad än i Sverige för att de inte behöver arbeta dubbelt så mycket när de kommer hem.

Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (-) replik:

Fru talman! Det som vi behöver göra är att bryta föreställningen om att det är kvinnor som har huvudansvar för hem, barn och man. Jag tror att vi ska gå ifrån idén om att vi ska ha en skattefinansierad försäkring som ska heta "vård av frisk man i hemmet". Det är vad jag vänder mig mot.

Vi kan se oss omkring i världen. Vi kan se på de länder där man har det här systemet. Vi har precis samma inställning till kvinnor på arbetsmarknaden. Vi har samma lönediskriminering. I vilket politiskt eller ekonomiskt system du än ser i världen ser det ut på detta sätt.

Anf. 5 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Många har en man som de kan vårda hemma. Men flera av oss har ingen man hemma, och då får vi göra allt detta dubbelt. Jag tror att det skulle gynna många ensamstående föräldrar som i dag slits mellan krav på arbetet och krav från sina barn och hemmet.

Jag skulle önska att man kunde komma tillbaka till det som arbetarrörelsen en gång drev med åtta timmars arbete, åtta timmars vila och åtta timmars fritid. Det kan inte vara meningen att vi ska ägna åtta timmars fritid till oavlönat arbete. Vad har vi då uppnått för någonting?

Jag kan hålla med Gudrun Schyman. Det är inte den enda lösningen. Men låt oss pröva den och se vad den kan göra för kvinnor, för ökad jämställdhet och för ökade löner.

(Applåder)

Anf. 6 SUSANNE EBERSTEIN (s) replik:

Fru talman! Vilka har Hillevi Engström tänkt ska utföra städjobben? Tittar man på det finska exemplet står det klart att det inte handlar om löner som går att leva på. Inte heller är det möjligt att arbeta heltid. Det är helt enkelt för tunga jobb vi talar om.

Man får i Finland betalt per timme man städar men inte för den tid man flyttar sig mellan jobben. Några långtidsarbetslösa som fått arbete finns inte heller. Jag undrar: Vem ska städa åt städerskan?

Jag kan inte förstå på vilket sätt det skulle vara bra för jämställdheten. Däremot kan jag klart se att det är uselt för jämlikheten med jobb där lönen inte går att leva på. Är det vad Moderaterna vill införa?
(Applåder)

Anf. 7 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Genom att göra den här sektorn vit ökar möjligheterna för dem som redan finns i sektorn att få löner enligt kollektivavtal, sjukersättning, a-kassa om de blir arbetslösa och en pension att leva på.

Vi kan inte blunda för att den här sektorn redan finns i dag och är väldigt stor. Den omsätter miljarder utan skattepengar. Genom att vi gör sektorn vit kommer fler människor att komma i arbete. Vi får in skatteintäkter. Utgifterna för staten kan minska genom minskade socialbidrag.

Jag har personligen själv jobbat inom sådana yrken. Jag ser inte alls något nedvärderande i att städa. Jag tycker tvärtom att det är ett ganska tacksamt jobb. Det blir i varje fall någonting utträttat till skillnad från en del andra arbetsuppgifter där man aldrig ser ett resultat. Jag kan inte begripa det resonemanget.

(Applåder)

Anf. 8 SUSANNE EBERSTEIN (s) replik:

Fru talman! Jag talar inte om att det på något sätt skulle handla om sämre jobb. I Finland, som används om ett exempel, har det klart visat sig att det är studenter som gör det på deltid. Det går inte att leva på de lönerna. Det är alldeles för osäkert, och det är framför allt timanställda. Där har man genomfört det som Hillevi Engström vill.

Moderaterna säger också att skatteavdrag för hushållstjänster gör svarta jobb vita. Jag tycker att det är märkligt. Ska vi anpassa oss till missbruk och lagöverträdelse för att bekämpa en svart sektor? Ska staten subventionera alla branscher där svartarbete tyvärr är vanligt? Det gäller till exempel inom restaurangbranschen, taxibranschen eller hos frisörer? Är det så vi ska bekämpa fusk?

Anf. 9 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Givetvis ska fusket bekämpas. I dag görs ingenting åt det, vågar jag säga. I dag är det många gånger män som kan få lite guldkant på tillvaron genom att tjäna lite extra pengar om man har ett hantverksyrke. Annars går allting till skatt.

Susanne Eberstein tar upp det här med studenter. Jag tycker att det är jättebra om studenter kan få en extrainkomst. Vi ser i dag flera studentorganisationer som menar att man inte kan leva på studiemedlen. Vad är det för fel på att studenter går hem till en pensionär och hjälper till med att montera en byrå, städa, skotta snö eller någonting sådant mot ersättning? Det tycker jag är lysande. Jag skulle önska att mina barn kunde få sådana extrajobb också.

Jag tycker att ni bara ser hinder hela tiden. Man måste ju pröva sig fram med ett system som man genomför och se vilka förbättringsmöjligheter som finns. Det är så med ROT-avdragen också; allt har inte funge-

rat helt utmärkt från början. Låt oss pröva och låt oss ge det här en chans så att vi kan få en rejält ökad jämställdhet!
(Applåder)

Prot. 2004/05:87
9 mars

Allmän debattimme

Anf. 10 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! Människors lika rätt är rubriken på mitt anförande. Det handlar just om att kvinnor och män ska ha lika villkor och rättigheter samt möjligheter i livet. I går, på den internationella kvinnodagen, hade jag förmånen att vara med om en invigning av ett minnesmärke över bryggeriarbeterskornas kamp för detta i Uppsala. Det var hos livsmedelsarbetarnas fackförening i ett samarrangemang.

Det var ett mycket hedersamt uppdrag att få säga några ord om hur det var förr och i dag och att få fundera sig in i framtiden för arbetets kvinnor i arbetsmiljö, lönefrågor, allmänna anställningsvillkor och jämställdhet tillsammans med andra.

Det känns angeläget att här i riksdagen få säga följande: Med den fördjupade kunskap som vi män har om den orättvisa som finns mellan män och kvinnor på grund av kön kan vi inte längre stå vid sidan av kampen för ett rättvist samhälle för alla. Vi ska ha ett jämställt samhälle där kvinnor och män har lika värde, lika möjligheter och lika rättigheter på alla områden.

Fru talman! Det får vara slut på alla former av direkt eller indirekt diskriminering av någon person. Historiskt sett är det kvinnor som är mest utsatta. Tyvärr är det så fortfarande. Det får vara slut på alla negativa rapporter som vi dagligen möts av. Vi kan aldrig acceptera att kvinnor lönediskrimineras, får sämre rehabilitering, sämre läkarvård, sämre mediciner, sämre befordringsgång, sämre arbetsmiljö, sämre arbetstider och sämre pensioner därför att arbetslivet har diskriminerat kvinnor.

I går igen, i Uppsala, stod det tydligt när vi blickade tillbaka på historien att det visst har skett många positiva saker i olika hänseenden. Men de sker i en takt som vi män eller kvinnor inte kan eller ska acceptera. Det ska vara slut med att diskriminera kvinnor både i det privata livet och i arbetslivet. Det är en arbetsuppgift som vi alla i samhället måste ta på största allvar och tillsammans arbeta med.

Fru talman! Vår politik måste vara mer medveten om och inriktad på att förena kön och klass. Det är våra kvinnor, våra döttrar och våra mödrar som drabbas mest av hög arbetslöshet, av försämringar i sjuk- och arbetslöshetsförsäkring och av försämringar i vården, äldreomsorgen, skolorna och i barnomsorgen.

Vi måste slå vakt om den sociala välfärden och värna våra trygghetssystem mot angreppen från de borgerliga partierna i deras så kallade maktallians. Men vi måste också se till att förnya vår politik för jämställdhet. Fler måste säga att det är kvinnorna som står längst ned på klasstrappan och fler måste delta i arbetet för att forma en politik som förenar klass och kön. Jämställdhetspolitiken måste alltså förnyas och fördjupas.

Förhållandena i arbetslivet bibehåller och skapar ojämställdhet. Jag skulle önska att vi i den här debatten mer lyfter fram de villkor som Kommunal, Handels, Metalls och industrins kvinnor har. Detta är en stor uppgift för oss alla.

I Uppsala i går bildades ett nytt manligt nätverk. Småbarnsföräldrar bland Socialdemokraterna gjorde det tillsammans med ett annat nätverk. Riksdagen har också bildat nätverk. Det är viktigt att nätverk bildas på olika sätt, men det är också viktigt att vi tillsammans ser till att utföra den här arbetsuppgiften inte bara nu utan för all framtid.
(Applåder)

Anf. 11 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Det var fantastiskt att få höra ett inlägg med så oerhört svidande kritik mot den socialdemokratiska regering som nu sitter här i landet i ett anförande av just en socialdemokrat. Jag kan tolka det som att det äntligen finns några socialdemokrater, typ Ronny Olander, som har kommit till insikt, fru talman.

Jag har en fråga. Det är drygt 80 år sedan kvinnor gavs möjlighet till rösträtt. Vi har haft ett socialdemokratiskt regeringsinnehav i snart över 70 år. Min fråga tillbaka till Ronny Olander blir: När du har kommit till den här insikten om problem på område efter område för kvinnor – vad blir då ditt svar? Du har ju ändå haft möjlighet att vara med och påverka den regering som har innehaft makten i 70 år och att göra skillnad. Vad tänker ni göra?

Anf. 12 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Regeringen har gjort åtskilligt under slutet av 90-talet och under 2000-talet. Den har mycket starkt fokus på fem olika områden. Det handlar om representationen, lika lön för likvärdigt arbete, mäns våld mot kvinnor, prostitution och handel med kvinnor för sexuella ändamål, män och jämställdhet och sexualisering av det offentliga rummet.

Mycket är gjort. Vid den tidpunkten var klasskampen viktig för arbetarrörelsen, och det är den fortfarande. Men den har också förenats med könskampen, vilket är oerhört viktigt att lyfta fram.

Nej, detta är ingen svidande kritik. Det förs många gånger diskussioner om löner i den här kammaren. Arbetsmarknadens parter, inte minst arbetsgivarna, har ett stort ansvar att föra fram och se till att man har lika löner för likvärdigt arbete. Det finns också en hel del kritik mot dem i det som jag nu säger. Fackföreningarna har också en stor uppgift att i dagens samhälle lyfta fram detta mer.

Anf. 13 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Fru talman! Då backar vi, och skippar de 70 år som Socialdemokraterna har haft regeringsmakten och koncentrerar oss på de 20 år som Ronny Olander nu talar om. Han säger att man har gjort så mycket under de åren.

Hur kommer det sig då att löneskillnaderna fortfarande består i Statsrådsberedningen? Hur kommer det sig då att det fortfarande är alltför många kvinnor som våldtas eller råkar ut för våld? Hur kommer det sig att löneskillnaderna fortfarande inte har minskat? Hur kommer det sig att kvinnor kommer sämre ut när det gäller forskning, när det gäller medicin och när det gäller högskolestudier?

Vad är det ni tänker göra mer än att stå här och tala om att det är ett elände? Upp till bevis! Och det är inte bara inför 2006 som vi vill höra vad som gäller.

Anf. 14 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Elmsäter-Svärd vet mycket väl att vi inte bedriver någon statlig lönepolitik. Det gör varken ni eller vi. Men ansvaret faller tungt på arbetsmarknadens parter. Det står helt klart vad gäller lönefrågorna och lönediskrimineringen.

I Medlingsinstitutets utredning, som generaldirektören Anders Lindström redovisade 2003, står att den stora lönediskrimineringen inte finns i samma grupper och samma skikt, utan oftast mellan olika grupper. Utredningen för 2004 har kommit nyligen, och jag har inte hunnit läsa den. Men visst måste också staten ta sitt ansvar, och jag tror att de signaler som går fram i dag också gör att man kommer att göra det.

Anf. 15 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Det är med imponerande hänförelse som Ronny Olander talar om hur viktigt det är med rätt lönepolitik. Gång på gång hörde vi i anförandet här hur viktigt det är att män och kvinnor ska tjäna lika. Jag högaktar verkligen Ronny Olander för detta.

Men det är inte så länge sedan som vi fick information om hur löneläget ser ut på det egna Regeringskansliet. Hur är det egentligen med den reala lönepolitiken i regeringens eget kansli? Vi har ju fått signaler om att det absolut inte råder någon jämställdhet på det löneområdet. Riksdagskanslierna här i vårt eget hus har en betydligt bättre och jämnare lönepolitik. Det var min ena fråga.

Jag vill också aktualisera den sanning som jag själv lever ganska nära. Jag har nära kontakter med distriktssköterskor som har jobbat i 20–30 år inom den offentliga sektorn och som fortfarande går på någon form av skamlön. Med nuvarande regering förhindras de dessutom att starta egna företag inom vårdsektorn. Jag vill ha ett svar från Ronny Olander på frågan om hur man på ett bättre sätt ska kunna få jämlikhet genom att stoppa detta.

Anf. 16 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! När det gäller statens lönepolitik vill jag hänvisa till vad jag tidigare har sagt. Jag hoppas att signalsystemet når fram.

Som svar på fråga två om de offentliganställdas löner vill jag säga en viktig sak, nämligen att det finns all anledning att fundera över det. Det har jag också försökt säga i mitt tal. Samtidigt vill jag också påminna om att vi i den förra budgeten avsatte åtskilliga miljarder till den offentliga sektorn, vård, skola och omsorg, för att ge möjligheter att rätta till skevheter bland annat i lönediskussioner. Men samtidigt har den offentliga sektorn haft bekymmersamma år som inneburit att man kanske har gjort andra satsningar. Det är hög tid att arbetsmarknadens parter, och inte minst arbetsgivarna, tar det ansvar som vi har gett dem.

Anf. 17 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Fru talman! Låt mig återkomma till den sista frågan. Hur ser Ronny Olander på möjligheter för distriktssköterskor och andra inom den offentliga sektorn att starta egna privata distriktsvårdcentraler och liknande för att möjliggöra en bättre service och en bättre verksamhet för de patienter som bor närområdet och få lite mer makt över sin egen lön?

Anf. 18 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Jag tänker inte ge mig in i en privatiseringsdebatt på en halv minut. Det är fullständigt omöjligt, och det är inte rimligt heller. Jag vill bara nämna den frihet som finns när det gäller själva lönediskussionen. När man i undersökning efter undersökning frågar svenska folket svarar de absolut flesta att de trots allt är nöjda med den verksamhet som bedrivs i den offentliga sektorn. Men det finns problem. Jag är medveten om det. Det är oftast en resursfråga, och mer resurser till den offentliga sektorn är också en viktig del i detta.

Vård i livets slutskede

Anf. 19 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Det finns ämnen som vi inte så gärna talar med varandra om. Ett sådant ämne är döden. Filosofen Heidegger säger att vi ofta ser döden som någonting som drabbar andra men inte oss själva. Ändå vet vi att vi alla till sist ska lämna detta liv. Vi vet också att i Sverige ökar levnadsåldern och de svåra sjukdomarna får nya behandlingsmetoder.

Det kan då förefalla besynnerligt att vårt välfärdsland inte kan hjälpa alla så att deras sista tid blir så bra som möjligt. Det finns forskningsresultat som visar att svårt sjuka och döende patienter fortfarande har ont och lider i onödan trots att 90 % av dem skulle kunna vara smärtfria.

År 2001 kom förslaget att alla svenskar ska ha rätt till lindrande vård den sista tiden eller som vi också säger palliativ vård. Men så har det inte blivit i praktiken. Det finns stora regionala skillnader i landet. Man undrar varför KVH inte finns tillgänglig för alla som önskar det. KVH betyder kvalificerad vård i hemmet. Läkare och annan sjukvårdspersonal besöker regelbundet den svårt sjuke. Att få vara kvar i hemmiljö nära sina anhöriga och få den omvårdnad som behövs borde vara en rättighet för alla och inte vara beroende av bostadsort.

En annan viktig del av den palliativa vården är det som vi kallar för hospis. Där ges ett värdigt slut på livet med eget rum, lugn och ro och lindring av smärta och övriga symtom. Här är anhöriga välkomna när som helst. Här finns alltid en säng för den som vill stanna över natten. Här finns livskvalitet trots sorgen och smärtan. Men antalet platser räcker inte till. Många får alltför ofta bli kvar på en vårdavdelning på sjukhuset.

Fru talman! Det är inte värdigt ett välfärdsland som Sverige att det inte finns en nationell handlingsplan för hur den palliativa vården ska kunna slå igenom i landsting och kommuner. Vi behöver reflektera mer över detta. Vi behöver besluta om det som vi så gärna skjuter ifrån oss men som vi alla vet ändå är oundvikligt. Vi får inte överge dem som lever med svår smärta och ångest de sista dagarna i livet. Det måste vara en grundläggande rättighet med valfrihet vid vård i livets slutskede. Det svåraste svåra måste bli så bra som möjligt.

Anf. 20 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Det är ett mycket viktigt område som Lars-Ivar Ericson har berört i sitt mycket engagerade anförande. Jag vill bara säga att jag tror att det är oerhört betydelsefullt att det får bli goda exempel från olika kommuner och landsting som får styra utvecklingen och sprida sig över

landet. Jag tror kanske inte att det är så verksamt att nu upprätta en så kallad nationell handlingsplan.

I Uppsala läns landsting och i Uppsala kommun har vi nyligen via landstingsrevisionen och kommunrevisionen – jag är själv ordförande i kommunrevisionen i Uppsala – genomfört en studie av den palliativa vården i Uppsala län. Den rapporten, som vi kommer att lägga ut på hemsidan, visar hur oerhört mycket det finns att göra på det här området. Den visar också hur stora framsteg som hela tiden görs. Det mest belysande är väl att den palliativa vården i regel är väldigt koncentrerad till svårt cancersjuka. Den måste kunna innefatta betydligt fler indikationer.

Anf. 21 LARS-IVAR ERICSON (c) replik:

Fru talman! Europarådet antog nyligen rekommendationer om hur den palliativa vården ska organiseras. En bärande tanke är att smärt- och ångestlindringen ska integreras i all hälso- och sjukvård. Jag tror att det är viktigt, som Lennart Hedquist säger, att man tar vara på de goda exempel som finns från olika håll i landet. Men trots allt måste det ligga på regeringens ansvar att förverkliga tanken bakom förslaget från år 2001 att alla svenskar ska ha rätt till lindrande vård den sista tiden. Då tror jag att det behövs en nationell handlingsplan som påtryckningsmedel för att det ska kunna fungera i praktiken.

Anf. 22 CONNY ÖHMAN (s):

Fru talman! Detta är självfallet ett oerhört viktigt ämne. Döden är en del av livet. Var och hur vi dör är för oss alla en oerhört viktig fråga. Det är inte så länge sedan som nästan 100 % av alla svenskar avled på ett sjukhus eller på en vårdinstitution. Men under de senaste tio–femton åren har det faktiskt skett en dramatisk förändring. I allt ökande utsträckning kan man i dag välja att få dö i sitt hem nära sina anhöriga.

Det är inte så länge sedan som synen på smärtlindring var en helt annan än vad den är i dag. Man betonade riskerna med smärtlindring snarare än möjligheterna. Palliativ medicin som ett ämne fanns inte vare sig i sjukvårdsutbildningen eller i forskningsvärlden.

I dag har vi en professur i palliativ medicin i det här landet. I dag har vi en fortbildningsverksamhet på det här området som faktiskt är ganska omfattande. De som jobbar i den här vårdsektorn har ett mycket kvalificerat och svårt arbete. Utbildningen av personalen och personalkontinuitet är självfallet oerhört viktigt när det gäller den här typen av vård.

Det är därför mycket glädjande att regeringen i årets budget har kunnat lägga fram ett förslag om en mycket stor utbildningssatsning för personalen i den svenska äldreomsorgen, Kompetensstegen, med många hundra miljoner som nu står till kommunernas förfogande för kvalificerad fortbildning av den egna personalen. Min förhoppning är självfallet att de svenska huvudmännen nu kommer att använda en betydande del av dessa pengar för att lära ut och fortbilda omkring den här oerhört viktiga frågan.

Det finns, som redan sagts här, mycket goda exempel på utomordentligt bra vård i livets slutskede, men det går självfallet att göra mer. Många av dessa goda exempel finns i den statliga utredning om vård i livets slutskede som jobbade för några år sedan och där man gjorde en

grundläggande inventering av vilka krav på organisation och kompetens som ställs för att kunna ha en så bra vård i livets slutskede som möjligt.

Däremot tror inte jag att man kan lägga en nationell mall över hur organisationen av detta ska se ut. Det måste få variera efter geografiska förhållanden och många andra omständigheter som ser helt olika ut i vårt långa land. Det är en sak att bedriva kvalificerad palliativ vård i storstaden och en helt annan fråga hur man organiserar den i landsbygd.

Grundläggande för att nå fram till att människor ska få en så bra och värdig död som möjligt är dock självfallet tillgången på personal som väljer att arbeta med de här arbetsuppgifterna. Svensk äldreomsorg måste rekrytera ganska mycket ny personal i framtiden, och därför är löne- och kompetensfrågor för den här personalgruppen oerhört viktiga framöver. Därför hoppas jag att de många hundra miljoner som nu står till förfogande för kompetensutveckling av äldreomsorgspersonal bland annat kan användas för att stärka detta oerhört viktiga vårdområde.

Anf. 23 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! För några dagar sedan var det fyra år sedan vi lade fram den statliga utredningen *Värdig vård vid livets slut*. Jag hade förmånen att arbeta i den kommittén, som präglades av mycket stor samstämmighet. I princip lade vi fram ett enigt förslag.

Jag och många borgerliga politiker har dock i interpellationer och frågor undrat: Varför kommer det ingen proposition? Det verkar som om regeringen har stora byråar med nycklar där man låser in viktiga förslag som faktiskt verksamheten väntar på. Det finns mängder av människor som när vi lade fram utredningen trodde att nu skulle man få verktygen ute i landet, men regeringen har inte gjort någonting. Det beklagar jag. Jag beklagar det mycket djupt, för det fanns många goda förslag som man kunde ha lagt fram direkt.

Min fråga till Conny Öhman är: Varför prioriterar man inte vård i livets slutskede?

Anf. 24 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! Tvärtom, Chatrine Pålsson – vård i livets slutskede prioriteras, bland annat genom den massiva satsning som jag berättat om från talarstolen med många hundra miljoner kronor för kompetensutveckling av den personal som jobbar med detta.

Att utveckla vården i livets slutskede kräver ingen ny lagstiftning. Det kräver inte den typ av åtgärder som riksdagen kan stå för. Det kräver åtgärder från huvudmännen, både kommuner och landsting. Det kräver forskningsinsatser – fortfarande är mycket outvecklat eller outforskat på detta vårdområde. Det kräver att all vårdutbildning får ett ökat inslag av kunskapsförmedling på det här området. Allt detta är sådant som är fullt möjligt att göra utan ändringar av nu gällande lagstiftning.

Anf. 25 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag måste ändå fråga varför regeringen tillsätter ett antal utredningar om man ändå inte har tänkt använda de förslag som kommer.

Sedan gäller ju vård i livets slutskede tyvärr inte bara äldre människor som kommunen har ansvar för utan alla åldrar. Det var det som var så viktigt i vår utredning: Det spelar ingen roll vilken diagnos man har, utan

man har rätt att få en värdig vård. Då handlar det om att man inte bara har kroppsliga behov utan också andliga och sociala behov som skulle kunna genomsyra att man får en tryggare vård.

Jag tycker absolut att regeringen i det här fallet har negligerat behovet av regeringsförslag.

Prot. 2004/05:87
9 mars

Allmän debattimme

Anf. 26 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! Det är många huvudmän som har läst den här utredningen, tagit till sig de här exemplen och använt de experter som deltog i det här arbetet för att titta över sin egen organisation och sin egen verksamhet på det här området.

Självfallet – jag har ingen delad mening med Chatrine Pålsson om detta – ska denna möjlighet finnas oavsett ålder och oavsett vilken indikation eller sjukdom man har. Det finns också flera exempel i det här landet på väldigt god hemsjukvård för mycket svårt sjuka barn som tyvärr kanske kommer att avlida alldeles för tidigt. Detta är alltså ett kunskapsområde där vi har spridning på kunskaperna. Men vi är ännu inte i mål; det ska jag hålla med om.

Alkoholfrågor

Anf. 27 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Kristdemokraterna vill inte sänka alkoholskatterna. Där emot vill vi sänka införselkvoterna av alkohol. Under alla omständigheter skulle vi vilja ta till vara den kunskap som faktiskt finns om hur vi skulle kunna informera och förebygga på ett effektivare sätt för att minska alkoholskadorna.

Som bekant har alkoholkonsumtionen i Sverige ökat ganska dramatiskt sedan mitten av 90-talet, och därmed har alkoholskadorna gått upp. Som jag tolkar Brottsförebyggande rådet har också våldet mot kvinnor ökat under samma tidsperiod. Det finns nyktra män som slår, men det är mycket vanligt att en berusad man slår.

Huvudskälet till den ökade konsumtionen av alkohol är som bekant att priset har sänkts. Trots det, som det ser ut, vill den socialdemokratiska regeringen sänka priset på sprit i hela landet genom att sänka skatterna på alkohol med kanske 40 %, detta så snart som Socialdemokraterna vinner en riksdagsmajoritet för saken.

Varför? kan man fråga sig. Socialdemokraterna vill detta trots erfarenheterna från Finland, som vi nu har hunnit samla på oss lite grann. Finland sänkte alkoholskatterna med i genomsnitt 33 % och har därefter fått en 10-procentig ökning av drickandet. Man har därmed också noterat ökad misshandel, ökad rattfylla och mer fylleri generellt. Det är i och för sig färre som åker fast i tullen. En del av den illegala hanteringen i Finland har man alltså kommit åt. Samtidigt redovisar man att de som åker fast i tullen för illegal hantering försöker smuggla desto större kvantiteter. Inte så få i Finland ångrar sig också och skulle vilja höja skatten på alkohol igen.

Socialdemokraterna vill sänka skatten i Sverige och därmed fullt medvetet, vill jag påstå, öka drickandet och ta de skador detta medför. Är det egentligen av näringsskäl? Finland redovisade faktiskt ganska öppet att för dem var det av näringsskäl man med öppna ögon tog de ökade

skadorna. Vill Socialdemokraterna detsamma och ge upp de folkhälsopolitiska ambitionerna?

Förespråkarna för skattesänkningar på alkohol talar om kompenserande åtgärder men väljer att inte låtsas om att de kompenserande åtgärderna för att motverka skadorna av dagens konsumtionsnivå inte förslår. Vi vet att bara en liten del av de uppskattningsvis 200 000 barn som lever med missbrukande föräldrar får hjälp, trots att vi har kunskap om bra metoder för att komma åt att hjälpa de här barnen. Vi vet genom en avhandling av Mona Göransson vid Karolinska Institutet att vi inte når fram till gravida i nödvändig omfattning för att förhindra att foster alkoholskadas. Det föds ungefär hundra barn per år i Sverige med grava alkoholskador, trots att vi även på det området vet hur vi skulle kunna nå gravida på ett tidigare stadium för att förhindra alkoholskador på fostret.

Vi har även uppmuntrats av studier vid Örebro universitet om vad som är effektiv information, inte till ungdomarna men väl till föräldrarna. Föräldrarna ska helt enkelt ingå pakt och teckna avtal om hur man ska mobilisera föräldraauktoriteten. Det har empiriskt visats att det sänker alkoholdebuten för de unga. Man minskar berusningsdrickandet.

Men dessa positiva åtgärder kompenserar inte en skattesänkning eftersom vi redan i dag vet att de inte kompenserar dagens konsumtionsnivå. Varför då sänka skatterna på alkohol?

Anf. 28 MARTIN NILSSON (s):

Fru talman! Ulrik Lindgren och jag är tämligen överens om en alkoholpolitik som strävar efter minskade skador och ökad trygghet, som hindrar utslagning, utanförskap och ytterligare drogmissbruk. Jag tror att Ulrik Lindgren och jag är rätt överens om att vi har en bit kvar, att det är stora skador i samhället på grund av alkoholen. Vi ser att en stor del av våldsbrotten är relaterade till alkohol. Vi ser att sociala klyftor och ungdomars inkörsport till grövre droger mycket går via alkohol. Det finns alltså starka skäl att begränsa alkoholkonsumtionen.

Vi har historiskt sett varit framgångsrika. Nu är vi satta under hårdare press av internationaliseringen som tar sig uttryck i införselregler, men som också tar sig uttryck i ändrade attityder och levnadsvanor. Det kräver desto mer av politiken. Där tror jag att jag och Ulrik Lindgren, kristdemokrater och socialdemokrater, är överens.

Om man ger en ärlig bild av den förda regeringspolitiken tror jag faktiskt att det är en politik som efter de förutsättningar som finns har försökt leverera. Vi har jobbat med regler för marknadsföring. Vi har förebyggande arbete via Alkoholkommittén. Vi har gett uppdrag till myndigheter. Vi har en proposition på gång om illegal alkoholhantering. Vi har i utskottet tagit initiativ för att begränsa folkölsförsäljningen till minderåriga. Vi jobbar med en införselutredning som snart kommer med väldigt starka och skarpa förslag. Vi jobbar på EU-nivå för att införa miniminivåer på skatter och för att begränsa de fria införselkvoterna.

Då kommer vi till den fråga Ulrik Lindgren ställer. Varför vill man sänka skatterna? Nej, vi vill inte sänka skatterna. Men Ulrik Lindgrens och mitt problem är ju att skatterna de facto redan är sänkta på en väldigt stor del av den svenska alkoholmarknaden, den som sker via införsel från andra länder. Det är klart att vi måste fundera på hur vi kan möta detta. En del är de internationella åtgärderna. En annan del är att fundera på hur

Systembolagets position i det här systemet blir. Det finns ju en intellektuell debatt inom de partier som vill se en restriktiv alkoholpolitik där man funderar på hur detta ska ta sig uttryck.

Men Ulrik Lindgrens problem borde inte vara omsorgen om socialdemokrater som vill se en restriktiv alkoholpolitik. Ulrik Lindgrens problem borde ju vara att han i grund och botten vill regera med ett parti som vill något helt annat, ett i grunden alkoholliberalt parti, ett parti som vill göra betydligt större skattesänkningar än vad som krävs till följd av internationaliseringen, ett parti som vill minska verkningarna av åldersgränsen som hindrar langning, ett parti som vill avskaffa det monopol som borgar för en ansvarsfull försäljning. Det är utan tvivel så att de som skulle vara en allians är djupt splittrade.

Då kunde vi förvänta oss att man skulle jobba lite med frågan. Man har ju sagt att man ska gå till val på en gemensam plattform, visa vad man vill. Och så har man gett direktiv till arbetsgrupper. Det är mycket riktigt som ni kan tro. Alkoholpolitiken nämns i de här direktiven exakt lika mycket som kärnkraft eller familjepolitik. Det är inte svårt att se hur mycket det nämns. Det nämns inte. Det finns inte. Man mörkar. Man kommer inte att säga vad man vill.

Det kanske är så att Ulrik Lindgren lyckas stoppa de värsta alkoholliberala förslagen från Moderaterna. Men det är också så att han inte i regeringsposition med Moderaterna kommer att lyckas föra den offensiva politik som vi nu har gjort och som behövs.

Berätta nu, Ulrik Lindgren, vad ni i Kristdemokraterna ska göra för att klargöra en eventuell borgerlig alkoholpolitik. Det behövs.
(Applåder)

Anf. 29 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Jag betackar mig verkligen för det epitet som Martin Nilsson ger, att Moderata samlingspartiet skulle bestå av en mängd alkoholliberaler. Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp består av en mängd personer som är realistiska i den situation som har uppstått sedan ett par år tillbaka, med de förändringar i vår omvärld som Martin Nilsson själv pekade på.

Då är det verkligen illa att vi har en regering som under de här två åren inte har vidtagit någon enda verksam åtgärd utan har låtit utvecklingen ha sin gång. Vi har fått en kraftig införsel av billig sprit. Vi har fått en stor lageruppbyggnad av alkohol i de svenska hemmen. Vi har fått en omfattande illegal försäljning som har gjort väldigt många människor till brottslingar. Vi har fått en kraftig sänkning av försäljningen i Systembolaget så att de inte kan sköta sitt uppdrag. Vi har fått en sänkning av alkoholskatteinkomsterna på grund av att spriten skattas utomlands, och vi har inte fått några verk samma medel i vårt eget land för att hålla tillbaka totalkonsumtionen.

Varför denna vänta-och-se-politik?

Anf. 30 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag förstår att debattreglerna är sådana att Lennart Hedquist inte kan debattera med Ulrik Lindgren. Annars hade det varit en sällsynt spännande debatt. Kanske Ulrik Lindgren nästa gång kan begära att på något sätt få replik på Lennart Hedquist.

Sedan ett par år tillbaka har Moderaterna anpassat sin politik, säger man. Som om man inte innan dess krävde sänkta alkoholskatter, som om man innan dess inte krävde avskaffande av monopolet försöker man nu göra det till en anpassning till hur situationen ser ut och att vi därför ska föra en annan alkoholpolitik. Ni har ju alltid velat ha den alkoholpolitiken. Och i alla andras ögon – då kan vi diskutera retoriska termer, nyspråk och så vidare – tror jag ni i den svenska debatten skulle definieras som just alkoholliberaler. Då får ni väl stå för det.

Alldeles oavsett vilket kan jag ställa frågan till Lennart Hedquist: Tycker inte Lennart Hedquist att det vore bra om väljarna fick reda på vad en borgerlig regering skulle tycka om alkoholpolitiken? Varför står det inte ett enda ord i direktiven till era arbetsgrupper? Varför? Svara på det Lennart Hedquist.

Anf. 31 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Undanflykter är ett dåligt gömställe. Martin Nilsson bör svara på frågan varför man inte vidtar några åtgärder utan låter utvecklingen ha sin gång och alltfler svenskar köper spriten utomlands. Det gör de på grund av att man har den prispolitik man har inom landet. Prisinstrumentet har förlorat sin roll. Det är klart att vi måste sänka skatterna, och det antydde Martin Nilsson själv.

Men genom att man har väntat så länge har det ju bitit sig fast en kultur i landet som innebär att människor åker utomlands och köper spriten. Sänk skatten och se till att vi får en ordentlig folkhälsokampanj för att hålla tillbaka totalkonsumtionen av alkohol här i landet i stället.

Anf. 32 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag förväntar mig inga svar av Lennart Hedquist. Jag får väl förvänta mig att Ulrik Lindgren koncentrerar sig på frågan om den borgerliga enigheten i alkoholpolitiken.

Orsaken till att jag inte svarade Lennart Hedquist var delvis att det var just det jag sade i mitt inledningsanförande om de åtgärder vi faktiskt har vidtagit och de åtgärder vi vill vidta. Det kommer redan nästa vecka en rad vassa förslag som kommer att vara en del av åtgärderna mot den införsel som finns. I dem finns förstås en intellektuell diskussion om man temporärt måste använda skattemedlet för att också begränsa införseln. Det är möjligt att man måste det med den skattekonkurrens som finns.

Men ingen ska tvivla på att vi vill se höga alkoholskatter. Vi vet att det begränsar konsumtionen. Därför jobbar vi med det här hemma, på EU-nivå och på internationell nivå för att kunna begränsa alkoholskadorna. Det skiljer oss från Moderaterna.

Anf. 33 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Det stämmer att Kristdemokraterna och Socialdemokraterna ofta finner varandra i en restriktiv syn på alkoholpolitiken. För att markera det säger Martin Nilsson att han inte vill sänka skatterna på alkohol. Gör inte det då! Vi har haft propå efter propå i riksdagen, och i debatten i Sverige, om att Morgan Johansson med flera har avsikten att gå på Härstedts förslag om en kraftig sänkning av alkoholskatterna, medan samarbetspartierna till Socialdemokraterna bromsar och säger nej. Så blir det då inget förslag i vår.

Var är enigheten som Martin Nilsson efterlyser från den andra sidan? Prestera en enighet själv i politiken, så får vi se vad vi kan returnera. Ägna dig åt sakfrågorna. Presentera vilka de kompenserande åtgärderna blir för Socialdemokraterna när skatten sänks.

Prot. 2004/05:87
9 mars

Allmän debattimme

Anf. 34 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Om Ulrik Lindgren kan vänta ungefär en vecka till får han delvis svar. Det är ingen hemlighet att vi har tillsatt en utredning och att den utredningen kommer att lägga fram skarpa förslag nästa vecka. Men Ulrik Lindgren kommer kanske att presentera de borgerliga förslagen dessförinnan. Då kan vi jämföra de två.

Jag tycker inte att man ska sänka alkoholskatter. Det vore ett nederlag och en besvikelse för svensk alkoholpolitik. Men man måste våga se sanningen i vitögat. En stor del av alkoholen inköps i dag på andra ställen och förs in i Sverige till lägre beskattning. Då måste man intellektuellt fundera och ställa sig frågan vilka möjligheter som finns. Det behöver aldrig Kristdemokraterna göra eftersom det är ett så litet parti som inte sitter i regeringsställning. Man kan säga att man ska återinföra gamla införselkvoter, trots att vi vet att de skulle bli underkända det första som händer i en domstolsprövning.

Det handlar om att realistiskt försöka se vilka metoder som finns. Problemet som Ulrik Lindgren har är att han faktiskt inte med ett ord nämner det faktum att båda hans tilltänkta samarbetspartner, Moderaterna och Folkpartiet, vill sänka skatten och har lagt fram skarpa förslag om det. Det har inte vi gjort.

Anf. 35 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Det finns problem med fler partier än Socialdemokraterna vad gäller uppgivenhet; det är dags att ge sig. Det har fler partier än Socialdemokraterna signalerat. Men Socialdemokraterna har också givit signalen att det ska bli ett förslag om skattesänkning. Det bekräftar Martin Nilsson här och nu. Han ägnar sedan en del av sin dyrbara tid till att prata om partiets storlek med mera.

Ägna din talartid åt att berätta. Lyft på täcket till vilka åtgärder du lägger fram vad gäller att begränsa alkoholens skador. Det har jag tagit merparten av min tid till. Vi kan göra en mängd positiva saker för att begränsa skadorna i Sverige vad gäller vita zoner, graviditet, trafik med mera, som jag tidigare har talat om. Berätta i stället för publiken vilka åtgärder som Socialdemokraterna kommer att lägga fram som till fullo skulle kompensera en skattesänkning.

Anf. 36 MARTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Den frågan är förstås lika relevant för Ulrik Lindgren som för mig. Han är i dag med i ett system som de facto har inneburit lägre skatter.

Som svar på det säger Ulrik Lindgren att vi ska återinföra de gamla införselkvoterna, trots att han vet att de skulle bli underkända. Det är att stoppa huvudet i sanden och inte att försöka lösa problemen. Det är att slåss mot väderkvarnar. Det är Don Quijote i modern politisk tappning. Det kan man göra när man sitter i opposition och kämpar för att klara 4-procentsspärren och behöver lite marginalväljare. Vill man ha en politik

Anf. 37 JEPPE JOHNSSON (m):

Fru talman! Är det möjligt att ha kvar ett svenskt yrkesfiske i framtiden? Jag tycker att frågan är berättigad. Den svenske fiskaren är i dag mycket hårt trängd från en mängd påbud och paragrafer. Fiskaren vet oftast inte från den ena dagen till den andra vad som gäller. Det är fiskestopp, nya förbud, fler blanketter och ökad byråkrati. De kommer med jämna och ojämbna mellanrum. Det är ständigt nya bestämmelser, kontroller och restriktioner. Det är oftast inte möjligt att planera sin verksamhet ens en vecka i taget. Det är sällan man hör något positivt om svenskt fiske, till exempel att man har infört selekterande redskap. Det är sällan man hör att svenska fiskare nästan aldrig åker fast för svartfiske.

Fru talman! Varför vågar man inte göra något åt det svartfiske som verkligen förekommer i Östersjön? De flesta experter vet att det förekommer från en del öststater. Vi är faktiskt sedan nästan ett år med i samma EU. Då måste rättigheter och skyldigheter vara densamma, oavsett var i Östersjön som båten har sin hemmahamn.

För lite mer än ett år sedan presenterade regeringen tillsammans med Miljöpartiet en kustfiskeproposition. I den framgår att man ska stärka och utveckla kust- och insjöfisket.

Fru talman! Jag påstår att verkligheten utvecklar inte något kust- och insjöfiske. Jag ska ge några exempel.

I dag ska fångster anmälas fyra timmar innan man kommer till kaj. Hemma i mitt fiskeläge har man ibland bara en halvtimme hem. Men ändå ska man anmäla fyra timmar innan. Senast kom ett förslag på att i år ska utsättningen av ålyngel minskas. Det ska bli bara en fjärdedel mot vad som har gjorts de andra åren, trots att man vet att utsättningen är viktig och behövs för den typen av fiske.

Fru talman! Ungefär tusen yrkesfiskare bedriver sin näring i båtar som är större än tolv meter. I stort sett lika många personer, i olika yrkeskategorier, från olika myndigheter, arbetar i dag med att övervaka de tusen fiskarna. Kostnaden för de tjänstemän som övervakar fisket är ungefär lika mycket som förstahandsvärdet av fisken. Det är inte rimligt.

Fru talman! På måndag kommer ytterligare ett hårt slag mot det svenska småskaliga fisket. Beslutet togs av Fiskeriverket den 21 februari och börjar alltså gälla redan efter tre veckor. Tala om framförhållning! Då är det lagligt bara med torskfiskefångster på över 750 kilo. De ska landas i speciella hamnar. Det är 24 hamnar utsedda i Östersjön, sydkusten och Skånekusten. Min egen hamn hemma i Hörvik fick inte vara med, trots att vi har 37 aktiva yrkesfiskare. Totalt i Blekinge är det sju hamnar. Det finns säkert många andra hamnar i Östersjön där det är motiverat att fortsätta att landa.

Den officiella förklaringen är att kontrollen ska bli effektivare. Så kan man förmodligen inte behandla någon annan grupp i samhället.

Fru talman! En viktig och berättigad fråga är vem myndigheten är till för. Jag har tidigare trott att myndigheterna var till för människorna. Men nu ska människorna vara till för myndigheterna. För att myndigheterna

ska få lättare att kontrollera ska antalet hamnar minskas. Det blir kostsamt och besvärligt för många fiskare. Man får gå långa omvägar.

Det är myndighetens bästa som tydligen gäller. Den enskilda människan har bara att anpassa sig.

Fru talman! Jag kan inte acceptera behandlingen av den svenska fiskarkåren. Jag kräver bland annat att beslutet om särskilda landningshamnar rivs upp och att man anpassar sig till verkligheten. Myndigheten ska tjäna människan. Människan ska inte vara slav under myndigheten.

Anf. 38 JAN-OLOF LARSSON (s):

Fru talman! Jag fick inte möjlighet att ta replik där. Jag tänkte hålla mitt anförande här rakt upp och ned, och jag hoppas att jag får repliker av Jeppe.

Fisket runt Sveriges kust är, precis som Jeppe säger, i kris. En anledning till detta är det överfiske vi har diskuterat så många gånger. En annan är de konsekvenser som EU:s gemensamma fiskeripolitik kan ge. Men det största hotet mot fisket är den miljöförstöring som pågår.

Om vi ska ha ett livskraftigt fiske måste vi stoppa miljöförstöringen av havet. Östersjön – som egentligen är ett innanhav – är väldigt utsatt.

För bara några veckor sedan lämnade Miljövårdsberedningen en skrivelse till regeringen – en larmrapport skulle jag snarare vilja säga – om att det redan gått alldeles för långt med övergödningen av Östersjön. Tillförseln av de olika gödningsämnena har definitivt förändrat Östersjöns ekosystem, och det är osäkert om det går att häva detta nya, negativa tillstånd.

Dioxinförekomsten i feta fiskar är ytterligare ett allvarligt miljöproblem. Dioxinet påverkar också fiskenäringens framtidsmöjligheter. Även om vi lyckas få ett permanent undantag i EU är det ändå ett problem som måste åtgärdas.

Fru talman! Miljöproblemen hotar inte bara torskbestånden – varenda fiskrump är utsatt för miljöförstöring. Detta måste lösas genom internationellt samarbete på forskningsområdet och i form av åtgärder. Och det är åtgärder som kommer att påverka oss alla – inte bara yrkesfisket.

I första vändan är det dock yrkesfiskarna som drabbas.

Inför varje fiskeförhandling i EU:s ministerråd presenterar forskarna förslag på sänkningar av kvoter – eller totalt fiskestopp. Detta är fullt legitimt. Samtidigt ska fiskepolitiken ta sociala och ekonomiska hänsyn. Därför överskrider ministerrådet oftast de fiskekvoter som forskarna rekommenderar. Detta är också tämligen självklart.

Men även om kvoterna överstiger forskarnas råd minskar de i faktiska tal. Det betyder att för varje fartyg, för varje båtlag, minskar möjligheten att försörja sig – och detta utan någon som helst kompensation. Yrkesfiskarna påverkas av minskade utkomstmöjligheter och en alltmer begränsad tid då de får lov att fiska. De får fotboja i form av ständig övervakning över var och när de fiskar. De blir kontrollerade både till havs och när de kommer i land.

Många svenska fiskeföretag balanserar i dag på ruinens brant. Företagen har investerat stora lån i fartyg och redskap, och de tidigare möjligheterna att ställa om till annat fiske är numera uttömda.

De skrotningspremier som finns stimulerar inte till den strukturomvandling som är nödvändig. Ersättningen är för liten och nyttjas på fel sätt; de fartyg som skrotas är de med låg kapitalkostnad och dålig effektivitet.

Fru talman! Den svenska fiskeflottan måste anpassas till de resurser som är tillgängliga – det är helt klart. En utvärdering måste därför ske där varje fiskesegment analyseras och där det konstateras vilken ekonomisk bärkraft som finns. Sedan ska en utskrotning ske utifrån detta. Vi kan inte fortsätta med den planlösa utskrotning som skett hittills. Här har naturligtvis Sveriges Fiskares Riksförbund också ett ansvar.

Det är viktigt att de som skrotar ut sina båtar får så bra betalt att de kan gå i land skuldfria. Om det är försäkringsbeloppet som ska gälla – vilket jag tycker är rimligt om vi ska kunna skrota ut nyare båtar – eller om det är någon annan parameter man ska gå efter vet jag inte.

Det är också viktigt att vi politiker skapar visioner om hur vi kan använda vår långa svenska kust som en resurs. En satsning på framtiden handlar bland annat om att använda EU:s strukturfonder effektivt, hur vi med hjälp av dessa resurser kan skapa sysselsättning och utkomst från havet. Jag ser minst två områden förutom yrkesfisket där vi kan utvecklas. Det är vattenbruket, och det är fisketurismen.

För oss politiker är det nu viktigt att vi försöker sprida en optimism och ge tydliga signaler på att vi tror på en utveckling av de möjligheter vår kust och vårt hav ger.

Anf. 39 TREDJE VICE TALMANNEN:

Därmed har en dryg timme gått, och den allmänna debattimmen har nått sitt slut. Jag vill tacka deltagande och närvarande ledamöter.

8 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2004/05:435

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:435 av Ulla Löfgren om rättsväsendet i Västerbotten

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 5 april 2005.

Skälet till dröjsmålet är att interpellationsstunden den 15 mars redan är fulltecknad.

Stockholm den 7 mars 2005

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2004/05:440

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:440 av Håkan Larsson om fjällräddningen efter garnisonsnedläggningen

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 5 april 2005.

Skälet till dröjsmålet är att interpellationsstunden den 15 mars redan är fulltecknad.

Stockholm den 7 mars 2005

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Prot. 2004/05:87

9 mars

9 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde

Tredje vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 11 februari inkommit.

10 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2004/05:So11–So13 till socialutskottet

11 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Kulturutskottets betänkande 2004/05:KrU4

Justitieutskottets betänkanden 2004/05:JuU17 och JuU18

12 § Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU11

Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor.

*Tryck- och
yttrandefrihet,
massmediefrågor*

Anf. 40 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Betänkandet nr 11 från konstitutionsutskottet berör motioner rörande tryck- och yttrandefrihet samt massmediefrågor, huvudsakligen väckta under den allmänna motionstiden i höstas. Jag ska kort beröra några moderata markeringar i detta betänkande.

När det gäller innehållet i närradiosändningar gäller från senaste årsskifte, på förslag av regeringen, skärpta krav på tillstånd för sådana sändningar. Bland annat knöts det hårdare krav på lokal anknytning i fråga om sändningsområde och programinnehåll för den ideella förening och motsvarande som vill sända närradio. Vi moderater ansåg då och gör det alltså att man går för långt i dessa restriktioner. Inte minst ekonomiska realiteter talar för en generösare syn på samverkan när det gäller produktion och sändning av närradioprogram.

Den nuvarande bestämmelsen medger att högst tio sändningstimmar per månad får innehålla annat programstoff som inte har omedelbar anknytning till den egna föreningsverksamheten. Det ska, som det heter i

bestämmelsen, äga särskilt intresse för medlemmarna eller främja kunskap och utbildning eller återge lokala kulturella tillställningar. Regleringskraven är, som vi moderater tycker, med andra ord omisskännliga.

Vi stöder därför Kristdemokraternas yrkande nr 5 i deras motion 2004/05:K419 om att öppna upp för generösare villkor när det gäller närradiosändningar i så kallade nätverk med upp till 40–50 timmar per vecka för till exempel kulturellt och intresseorienterat programstoff.

Vi moderater har, fru talman, i det här betänkandet också ett särskilt yttrande tillsammans med Folkpartiet där vi, när det gäller meddelarfriheten, konstaterar att den är inskränkt för anställda i kommunala bolag. Enligt vår mening bör all offentligt bedriven och finansierad verksamhet vara underkastad full insyn från medborgarnas/skattebetalarnas sida men också från medier och förtroendevalda. All kommunal verksamhet bör, enligt vår mening, därför bedrivas i förvaltningsform, som medger sådan offentlighet. Bolag verkar på en konkurrensutsatt marknad, som kan kräva att affärsangelägenheter bevaras under viss sekretess och frihet från insyn. Möjligheten att överklaga beslut eller verksamhet i ett kommunalt bolag står i princip inte heller öppen. Detta är dock bara några av flera skäl som enligt vår mening gör att kommunala bolag ej ska förekomma.

Fru talman! Jag ber därför avslutningsvis att få yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 41 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 2, som Henrik S Järrel nyss talade om. Jag tänkte inte uppehålla mig kring den, eftersom Henrik S Järrel har gjort det.

Jag tänkte i stället tala om pornografi. Jag gör det därför att det finns en reservation i det här betänkandet om tryck- och yttrandefrihetsfrågor som handlar just om pornografin.

Det är Vänsterpartiet genom Mats Einarsson och Miljöpartiet genom Gustav Fridolin som vill ha en kartläggning av den svenska pornografiska marknaden i syfte att få fram vad det kostar, bland annat vad hela marknaden omsätter. Det är en intressant reservation.

Frågan är inte ny. Vi har vid flera tillfällen här i riksdagen debatterat just frågan om pornografi. Jag vill först säga att jag tycker att det är utomordentligt att vi tar den debatten här i riksdagen. Vi har ju talat om sexualbrott, vi talar om brott över huvud taget mot kvinnor och vi talar om *trafficking*. Detta att vi lyfter fram de här frågorna till debatt tycker jag känns oerhört angeläget.

Jag är ordförande för Liberala Kvinnor och är naturligtvis väldigt engagerad i frågan. Alla har ju en åsikt om pornografin. Under mitt arbete i den nu avslutade Sexualbrottskommittén såg jag många exempel på otäcka brott som män har begått och där man sett kvinnan som ett avpersonifierat objekt.

Jag tycker väldigt illa om pornografi, och jag vill göra allt vad jag kan för att arbeta mot den. Men jag måste ändå fråga: Vad är det Mats Einarsson och Gustav Fridolin vill åstadkomma genom den här kartläggningen av den pornografiska marknadens utbredning? Vad syftar man till? Syftar man till förbud mot pornografi? Vi har i dag förbud när det gäller barnpornografi, tack och lov, och våldspornografi. Men vill ni från

Vänstern och Miljöpartiet förbjuda övrig så kallad vuxenpornografi, eller vill ni ha censur? Jag är väldigt rädd för censur, även på det här området.

Att leva i en demokrati innebär att man tolererar andras smak, idéer och uppfattningar. Att uppehålla en demokrati innebär bland annat att man slåss för sådant som man själv tycker genuint illa om. Porren har sitt skydd i grundlagen, och vi vet inte vart det leder om vi börjar nagga på det skyddet. Det finns många människor som tycker illa om många saker. Nästa gång kanske det gäller en kulturyttring, en musikstil eller till och med en religion. Och var dras linjen mellan pornografi och konst med erotiskt innehåll? Utskottets majoritet nämner det här problemet i utskottsbetänkandet.

Censur av den här typen riskerar att medföra godtycklighet och otrygghet för konstnärer och andra som befinner sig i vad som betraktas som gränslandet. Vi har ju sett det här i olika sammanhang i olika utställningar här i Stockholm. Måste de här personerna då bevisa att det är konst de håller på med, och hur ska det gå till?

Vissa tror sig kunna öka respekten i samhället genom förbud och censur. Jag menar att detta skulle få motsatt effekt. Det enda sättet att få människor att behandla varandra med respekt och som individer med människovärde är att man själv behandlar dem med respekt och som individer med människovärde. Det är hur vi behandlar och bemöter varandra som är viktigt.

I stället för att förbjuda symtomen bör vi finna orsakerna och försöka åtgärda dem. Varifrån kommer det stora behovet av porr i samhället? Varför respekterar människor inte varandra? Det är stora och svåra frågor, men att försöka förenkla dem för att få enkla svar är farligt och självbedrägligt. Först när vi lyckas minska människors vilja att köpa pornografiskt material kan vi komma åt problemet.

Jag får ibland frågan från män vad jag som kvinnoförbundsordförande är beredd att göra för att minska porren i samhället. Då blir jag väldigt upprörd. Jag säger att det här egentligen inte är en kvinnofråga. Det är i lika hög grad en fråga för män. Och jag bollar tillbaka frågan: Varför köper män porr? Varför behöver män porr?

Jag tror att det är väldigt viktigt att inte bara kvinnor utan också män i ledande position tar sitt ansvar och föregår med gott exempel genom att ta avstånd från porr och kvinnoförnedring i alla dess former. Jag vill se mer av det. Därför är jag glad att det finns ett manligt nätverk här i riksdagen som arbetar mot olika former av sexuellt förtryck av kvinnor.

Med det, fru talman, vill jag än en gång yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 42 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! När man tittar på listan över ärenden som ska behandlas i kammaren i dag kan man tro att det förekommer en störande upprepning. När det gäller tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor finns det nämligen ytterligare ett betänkande om så kallad förenklad hantering. Och det gäller även författningsfrågorna så småningom, att man har två betänkanden. Tanken är inte att vi ska ha någon debatt omkring den förenklade hanteringen. Det är ett litet experiment från konstitutionsutskottets sida, som gäller hur man ska kunna ha en förenklad hantering vissa perioder

Prot. 2004/05:87
9 mars

*Tryck- och
yttrandefrihet,
massmediefrågor*

under en mandatperiod. Jag är inte helt säker på att det är en helt lyckad uppdelning, men vi får fundera vidare på detta.

Fru talman! Jag ska beröra två områden i det här betänkandet. Det gäller då meddelarfriheten vid förundersökningar, alltså polisens förundersökningar, och vid polisingripanden. Det är en intressant frågeställning. Det är för övrigt en av riksdagens kortaste motioner som jag har skrivit i det här ärendet. Det kan kanske vara ett föredöme också för andra motionärer.

När det gäller just sekretess vid förundersökningar och ingripanden har det ju visat sig att det läcker som såll från polisens förundersökningar och även från ingripandesituationerna, och det är ett hot mot rättssäkerheten. Då kan man få motfrågan: Varför ska man skydda brottslingar i det sammanhanget? Ja, problemet är att det många gånger vid förundersökningar och ingripanden visar sig handla om oskyldiga personer och att det då är uppgifter av mycket personlig natur som lämnas ut via läckor från polishåll. Det är bekymmersamt att det är på det viset. Därför har vi velat peka på att vi behöver förstärka rättssäkerheten när det gäller meddelarfriheten.

I konstitutionsutskottet, om vi har en hemlig handling och vid utskottssammanträde åläggs tystnadsplikt, gäller inte längre meddelarfriheten för oss eller efterforskningsförbudet. Då kan vi alltså bli fällda om vi lämnar ut uppgifter. Jag tycker inte att det är något märkligt att man skulle kunna ha den typen av regelverk även vid förundersökningar, för att skydda enskilda människor, i många fall oskyldiga människor, och förstärka deras rättssäkerhet. Men det har inte varit något större intresse för detta från utskottets sida. Men jag tror alltså att det är viktigt att man tittar vidare på de här frågorna.

Det står visserligen i en proposition som kom på 70-talet att man när det gäller de här frågorna i stor utsträckning måste förlita sig på massmediernas och uppgiftslämnarnas omdöme och ansvarskänsla. Man kan nog diskutera om det alltid finns för handen. Ibland gör det kanske det. Därför behöver man nog ta lite tuffare tag i det här sammanhanget. Jag tror inte på utskottsmajoritetens inställning att man genom utbildning och andra åtgärder ska kunna komma till rätta med detta, utan jag tror att det behövs ett straffansvar i den här situationen.

Fru talman! När det gäller närradiofrågorna, som ett par talare, i synnerhet Henrik S Järrel, var inne på tidigare, finns det ett så kallat riksförbud. Man får inte sända nätverksmaterial mer än tio timmar i månaden. Där förordar vi en större flexibilitet.

Nu säger utskottsmajoriteten att det har gjorts en analys som har överlämnats till regeringen, och den övervägs för närvarande. Det intressanta är att få veta vilken status den här analysen har, för det är inte en offentlig utredning, och det är inte en departementsskrivelse. Om jag hade fått ett klagande på den punkten kanske jag inte hade behövt reservera mig, men jag tycker att det är en märklig typ av redovisning som man nu hänvisar till i utskottets majoritetsyttrande när det gäller de här frågorna.

Jag tror också att det finns ett intresse på brett håll att man ska kunna utöka den här timtiden när det gäller så kallade rikssändningar, men jag tycker att det har gått alldeles för långsamt. Vi har väckt den här frågan i årtal, och det har inte hänt så mycket. Men jag hoppas att man kan ge ett

svar från majoritetens sida om vilken ställning den redovisning som har lämnats till regeringen har.

Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 43 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation nr 5 Kartläggning av den svenska pornografiska marknaden, från mig och Gustav Fridolin. Och eftersom Helena Bargholtz ställde en del frågor med anledning av den reservationen ska jag använda en del av min tid till att något utveckla detta.

Det är i och för sig en intressant diskussion som Helena Bargholtz försöker dra i gång, men hon polemiserar mot ståndpunkter som inte framförs i den här reservationen eller i det här betänkandet och heller inte har framförts, i alla fall inte av Vänsterpartiet i något tidigare sammanhang.

Syftet med motionen och reservationen är inget annat än det som framgår av hemställanspunkten, en kartläggning av den svenska pornografiska marknaden.

Precis som Helena Bargholtz säger är detta en viktig fråga. Den pornografiska industrin har mycket stor omfattning och påverkar samhällsklimat och ideologiskt klimat på ett ganska genomgripande sätt. Vi vet att människor utnyttjas och förnedras i porrindustrin. Kunskapen om denna industri är trots detta ganska begränsad. Vi menar att debatten kring pornografin tjänar på att vi har ett gediget faktamaterial att utgå från och inte förlitar oss på antaganden eller, än värre, allmänt moralistiska omdömen kring pornografin.

Det är syftet, ingenting annat.

För att vara väldigt tydlig: Nej, jag tror inte att det är vare sig önskvärt eller möjligt med ett generellt förbud mot pornografi, än mindre införande av censur. På de punkterna tror jag att Vänsterpartiet och Folkpartiet är helt ense.

Jag tänker ägna min tid åt en punkt där utskottet är enigt. På de punkter där vi inte har några olika meningar i utskottet blir det ingen debatt. Det blir heller ingen uppmärksamhet kring de delarna, och det är lite synd.

Jag tänker säga något om den första punkten som handlar om EU:s tjänstedirektiv.

Från Vänsterpartiets sida hade vi lagt fram en motion i denna fråga där vi begärde ett tillkännagivande om vikten av att Sverige i kommande förhandlingar om tjänstedirektivet säger nej till ett direktiv som kommer att stå i konflikt med svenska grundlagar. Varför?

Jag är inte helt säker på den nuvarande statusen på det här direktivet, men när detta diskuterades fanns ett utkast som handlade om tjänster. En av de bestämmelser som fanns i detta utkast var ett förbud mot krav på tillhandahållare av tjänster, att deras personal, aktieägare eller medlemmar i företagsledning och styrelse var bosatta på landets territorium. Det kommer, menar jag, i konflikt med en bestämmelse i den svenska tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen. Det sägs nämligen i den så kallade tillämpningslagen till TF och YGL att ansvariga utgivare av bland annat radioprogram, som ingår under tjänster, ska ha hemvist i Sverige. Detta går alltså inte ihop.

Prot. 2004/05:87
9 mars

*Tryck- och
yttrandefrihet,
massmediefrågor*

Nu säger utskottet enigt och mycket tydligt två saker. Man säger att principen om utgivarens ensamansvar är grundläggande på tryck- och yttrandefrihetsområdet och kravet på att utgivaren ska ha hemvist i riket är en väsentlig del av ansvarighetssystemet som det nu är utformat.

Det är alltså inte någon liten detalj, utan en väsentlig bärande del i det yttrandefrihetsrättsliga systemet som är en grundläggande del i våra grundlagar. Det är viktigt att det sägs enigt från utskottet.

Man säger också – och det står först i ställningstagandet – att man vill framhålla betydelsen av att regeringen inte träffar någon överenskommelse om direktiv eller annan rättsakt som står i konflikt med svensk grundlag. Förutsätter en överenskommelse att svensk grundlag ändras, bör den konstitutionella frågan prövas av riksdagen innan någon överenskommelse träffas.

Jag tror att det är första gången som konstitutionsutskottet uttrycker detta så tydligt. Denna riksdag, inklusive mitt eget parti, har tidigare syndat på denna punkt. Det är bra att vi nu säger hur det ska gå till i sådana här sammanhang. Vi vill inte ha en ordning där svensk grundlag ändras bakvägen genom att vi ratificerar eller godkänner olika typer av internationella överenskommelser eller rättsakter inom EU-systemet.

Vi säger också att vi utgår från att regeringen och de tjänstemän inom Regeringskansliet som förhandlar om förslaget är väl medvetna om betydelsen av att ett direktiv inte kommer i konflikt med den svenska tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Därmed kan vi enigt också i formell mening avstyrka motionen, men anse den vara tillgodosedd.

Jag vill också säga något om meddelarfriheten. Det är en typisk avvägningsfråga mellan motstående intressen.

Ingvar Svensson citerade ur regeringens proposition från 1975/76. Jag ska ta ett annat citat ur den propositionen.

Föredragande statsråd sade då: Det vore trots det sagda orealistiskt att bortse från att meddelarfriheten kan leda till oönskade konsekvenser i form av publicitetsskador. Enligt min mening kan dock någon tvekan inte råda om att det allmänt sett är ett mindre ont att i vissa fall omständigheter som bort förtigas uppenbaras än att missförhållanden i allmän och enskild verksamhet får fortgå opåttalt eller att den offentliga debatten i någon allmän angelägenhet uteblir eller kommer i obalans på grund av brist på information.

Man hade känsla för språket och långa meningar vid den tiden. Jag tror att innebörden går fram ganska tydligt. Det finns och har hela tiden funnits en medvetenhet om att meddelarfriheten, när den utnyttjas, kan komma att skada andra intressen, till exempel de intressen som finns i en förundersökning i ett brottmål. Men vi har hittills gjort bedömningen att meddelarfrihetens positiva sidor är så viktiga att vi får ta den skada som kan uppkomma.

Jag tycker att man från Kristdemokraternas sida tar lite väl lätt på den avvägningsproblematiken.

Med detta yrkar jag bifall till reservation nr 5. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 44 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag tackar Mats Einarsson för bemötandet av mina synpunkter när det gäller pornografin. Som jag sade i mitt tidigare anförande är det viktigt att män och kvinnor tillsammans diskuterar den här frågan så att det inte bara blir en kvinnofråga.

Jag tycker att det är bra att höra att Vänsterpartiet inte syftar till censur i det här avseendet.

När man vill ha en kartläggning av den svenska porrmarknaden undrar jag hur medveten man är om att det här är en marknad som i högsta grad är internationell. I mitt arbete i Sexualbrottskommittén lärde jag mig att det är väldigt svårt att definiera vad som är den svenska pornografiska marknaden. Mycket av det som visas i Sverige framställs ju i andra länder. Vi har ju också hela problemet med Internet.

Om man ska göra en ordentlig realistisk kartläggning handlar det nog inte bara om den svenska marknaden utan om den globala porrmarknaden. Det tror jag är kolossalt svårt.

Mats Einarsson bemötte inte min farhåga för gränsdragningsproblemen när det gäller pornografi och erotisk konst. Utskottet talar i betänkandet om problemen kring gränsdragningen.

Jag vill gärna höra hur Mats Einarsson ser på frågan om den globala pornografin och frågan om gränsdragningsproblemet.

Anf. 45 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tror att det framgår mycket tydligt av reservationen och i synnerhet av motionen att vi är väl medvetna om att den pornografiska marknaden är internationell.

Det innebär inte att man vid varje tillfälle måste analysera helheten. Man kan ju börja någonstans. Jag har absolut ingenting emot att utvidga analysen till att gälla även sådant utanför Sveriges gränser.

När det gäller gränsdragningsproblematiken pratar vi om lite olika saker. Om man skulle vilja införa till exempel censur eller förbud mot pornografi hamnar man naturligtvis i en gränsdragningsproblematik: Vad är porr och ska förbjudas, och vad är inte porr? Det är en jättesvår diskussion. Jag tror inte att det går att göra en sådan gränsdragning på legal grund.

Nu handlar det ju inte om det problemet utan om en analys av en faktiskt existerande mycket konkret bransch. Det är inte värre att göra en gränsdragning där än att göra en analys av vilken annan bransch som helst – byggnadsindustri eller transport. Det finns naturligtvis gränsdragningsproblem.

En undersökning går ju alltid att göra av en faktiskt existerande bransch som det här är fråga om. Det är en annan typ av gränsdragningsproblem. Jag tror inte alls att det är oöverkomligt. Jag ser det snarare som argument av typen man tager vad man haver.

Anf. 46 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Vad menar då Mats Einarsson när han talar om att man vill synliggöra flödet av pengar och sätta en prislapp på den pornografiska marknaden? Det tycker jag låter jättesvårt att göra. Det handlar då enligt reservationen inte bara om att titta på hur mycket porrtidningar

som säljs ute i handeln, utan det är tydligen något större som man har tänkt sig.

Som jag sade sker flödet av pengar mellan Sverige och andra länder i den här industrin, om vi kan kalla den för det. Det är ju en väldigt vittomfattande industri.

Igen min första fråga: Vad vill Vänsterpartiet att man ska göra med den information som man eventuellt kan få fram vid en sådan här kartläggning? Vi har mycket stoff för debatten om pornografin i alla fall.

Anf. 47 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har lite svårt att förstå varför Helena Bargholtz inte förstår vad vi avser här. Det handlar naturligtvis om omsättning, vinstnivåer. Det är inga märkvärdigheter utan en vanlig branschanalys som man gör i många andra sammanhang. Men just när det gäller porrindustrin finns inte dessa kunskaper på samma sätt som i många andra delar av ekonomin. Jag tror att det är bra att ha den kunskapen i den fortsatta debatten.

Sedan avkräver Helena Bargholtz mig besked om vad man ska göra med den information man får in. Det är en ganska stor debatt. Jag måste erkänna att jag inte kommer att klara av att redovisa detta på de 25 sekunder jag nu har kvar av min replik. Dessutom, det ska erkännas, har inget parti några färdiga, kompletta lösningar på hur man ska hantera de problem som vi här talar om. Det är väldigt knepiga saker, i synnerhet lagstiftningsmässigt. Just därför behöver vi ett bättre empiriskt faktaunderlag för att kunna fortsätta den debatten.

Anf. 48 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med Mats Einarsson på en punkt, att det måste till en avvägning av meddelarskyddets eller meddelarfrihetens omfattning. Men frågan är om Mats Einarsson gör rätt avvägning i det sammanhanget. Det kan vi diskutera.

Jag tycker inte att det var något bra citat som Mats Einarsson tog ur propositionen från 1975/76, där man just tog upp bestämmelsen om meddelarfriheten, därför att där talas det om att det är vissa omständigheter som bort förtigas när de uppenbarar sig, och missförhållanden i allmänna och enskilda verksamheter får fortgå opåtalat.

Men när man i en förundersökning lämnar ut mycket personliga uppgifter om någon som är föremål för förundersökning men som sedan visar sig vara helt oskyldig till det brott som han eller hon är misstänkt för, vad är det för avvägning som Mats Einarsson gör i det sammanhanget? Vad är det för missförhållande som kan påtalas om man skulle förhindra att den typen av uppgifter fördes ut till allmänheten? Det handlar ju här om en avvägning av meddelarfriheten kontra den personliga integriteten. Det vore intressant att veta hur Mats Einarsson bedömer detta, till exempel i förhållande till att när vi riksdagsledamöter i utskott åläggs tystnadsplikt gäller inte längre meddelarfriheten, meddelarskyddet eller efterforskningsförbudet. Man har ju gjort vissa inskränkningar i olika sammanhang. Varför skulle man då inte kunna göra det för att skydda den personliga integriteten?

Anf. 49 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Först en allmän synpunkt. Den allmänna tendensen – det här har vi diskuterat tidigare – förefaller vara att vi går mot inskränkningar av meddelarfrihet, offentlighet, utvidgning av sekretess. I varje enskilt sådant fall har vi väldigt goda argument för det, men vi måste också se på helheten. Därför finns det ett generellt behov av att vara väldigt restriktiv och försiktig innan vi går in på förändringar här. Jag tycker inte att skälen är tillräckligt tunga för att göra en sådan förändring.

När det gäller det enskilda fallet är det naturligtvis många gånger väldigt lätt att säga att i det här fallet var offentliggörandet till mer skada än nytta och att det utlämnande som skedde inte låg inom det område som meddelarfriheten är till för att skydda, alltså omsorgen om den allmänna debatten och så vidare. Så går det alltid att säga i det enskilda fallet.

Frågan är om man kan utforma en lagstiftning med genombrott av meddelarskyddet i det här fallet som inte träffar sådant som det inte ska träffa. Jag är inte övertygad om att detta faktiskt är möjligt. Därav min restriktiva hållning till att här gå på Kristdemokraternas linje.

Anf. 50 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det finns ju ett exempel, det första gripandet för mordet på Anna Lindh. Det visade sig vara ett totalt misstag. Men det lämnades ut oerhört intima uppgifter om denna person. Är det verkligen rimligt att det ska kunna försiggå på det sättet utan vidare?

Dessutom är en aspekt som jag inte tagit upp tidigare i den här diskussionen att det finns misstankar – huruvida dessa är starka eller inte kan jag inte bedöma – om att det blir stora pengar i omlopp när det gäller utlämnande av sådana uppgifter. Tycker Mats Einarsson att det är rimligt att det ska försiggå på det sättet?

Anf. 51 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Det här illustrerar min poäng. I just det konkreta fallet kan jag mycket väl hålla med Ingvar Svensson om att det var olyckligt att sådana uppgifter läcktes ut. Just i det fallet är det svårt att säga att det var väldigt bra att vi hade meddelarfriheten.

Men vad händer om vi ändrar på lagstiftningen så att vi får ett genombrott i meddelarfriheten i sådana fall? Innebär det inte också en risk att vi får ett genombrott på områden eller i fall där vi inte vill ha ett sådant genombrott? Det är den problematiken som är knepig.

Jag tror på den hållning som vi hittills har haft, alltså att vi får ta den olägenhet som detta innebär för att inte få en urholkning av meddelarfriheten som vi inte vill ha på andra områden.

Det är möjligt att man kan hitta någon möjlighet att göra en annan justering, men i dagsläget kan jag inte se att det finns vare sig underlag eller tillräckligt behov för att göra någon förändring på det här området.

Anf. 52 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Betänkandet om tryck- och yttrandefrihet och massmediefrågor är ett motionsbetänkande, ett motionsbetänkande som rör områden som är föremål för översyn på lite olika sätt. Den stående beredningen när det gäller tryck- och yttrandefrihetsfrågor, som det hänvisas

till i betänkandet, är en sådan del. I massmediefrågor har vi också särskilda utredningar som tas upp.

Jag vill dock beröra några frågor, herr talman. Den ena är reklamfrågan, som ju inte varit uppe i den tidigare debatten. Det finns några motionsyrkanden som lyfter fram frågorna om tv-reklam för alkohol och tv-reklam som riktar sig till barn. Här vill jag bara uppmärksamma kammaren på den hållning som majoriteten i utskottet har och som jag tycker är rimlig, nämligen att vi i dag har ett förbud mot kommersiella annonser för alkoholdrycker i ljudradio- och tv-program och att det råder förbud mot tv-reklam som riktas till barn. Vi har från utskottets sida förutsatt att regeringen kommer att utgå från dessa principer i fortsatta avtal inför sändningstillstånd när det gäller det digitala marknätet. Mot den bakgrunden har vi från vår sida inte någon reservation i den här delen. Vi tycker att det är en rimlig utgångspunkt och en rimlig hållning.

Från Centerpartiets sida stöder vi en gemensam reservation, nämligen reservation 2 som också jag yrkar bifall till, om innehållet i närradio-sändningar under punkt 4.

Kammaren skärpte kraven för tillstånd att sända närradio. De infördes den 1 januari 2005. Vi tycker att det är viktigt att hävda närradios karaktär och vill inte ändra eller försvaga förutsättningarna för detta. Men för att kunna klara det delar vi uppfattningen att det är rimligt att öppna för att inte ha den mycket snäva gränsen när det gäller möjligheterna att sända material som kan vara gemensamt. Vi pekar på det i en gemensam reservation med Kristdemokraterna, Moderaterna och Folkpartiet. Vi tror att det är ett sätt att ge stöd och hjälp för närradios möjligheter till fortsatt överlevnad och närradios möjligheter att också ha en fortsatt lokal karaktär.

Sedan, herr talman, vill jag också peka på en reservation som jag för att vinna tid inte kommer att yrka bifall till. Det gäller den kommande digitaliseringen. Den står vi ju bakom i olika sammanhang, men vi pekar på vikten av att utifrån ett konsumentperspektiv pröva ekonomiska konsekvenser av detta. I det arbete som pågår kring digitaliseringen tycker vi att de här frågorna borde få ett tydligt rum. Det pekar vi på i en reservation till det här betänkandet.

Sedan vill jag bara säga något kort om det som Mats Einarsson inledde med, nämligen bedömningen av att svensk grundlag ska gälla och att svensk grundlag ska hävdas. Vi har ju den ordningen i dag att det är den här kammaren som tolkar. Vi har ingen författningsdomstol som granskar. Den debatten kommer vi att få i annat sammanhang. Vi har att pröva olika förslags överensstämmelse med våra grundlagar. Självklart måste vi ha en ordning som bygger på att vi, i den mån vi ser konflikter, är tydliga och hävdar antingen att olika förslag måste ändras eller att vi först måste ändra vår grundlag för att det ska finnas överensstämmelse med de förslag som den här kammaren vill anta.

Det är en rimlig och självklar utgångspunkt. Mot den bakgrunden är det inte konstigt att vi från konstitutionsutskottet gör detta uttalande. Det innebär inte, herr talman, att vår grundlag är huggen i sten. Det finns på flera punkter saker som vi ser borde förändras. Vi kommer till det också när vi pratar författningsfrågor. Vi måste på det sättet ha en grundlag som är anpassad till en ny tid.

Med det, herr talman, vill jag som sagt var markera att jag står bakom Centerpartiets reservationer, men jag yrkar bifall bara till den under punkt 4, alltså reservation 2.

Anf. 53 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Ingen kan förneka att massmedieområdet är ett område där det händer väldigt mycket just nu. Vi hänvisar i vårt betänkande till ett par pågående eller avslutade utredningar, precis som tidigare talare har sagt. Miljöpartiets prioriteringar i såväl dessa utredningar som diskussionerna här i riksdagen, i konstitutionsutskottet, är väl till viss del desamma som många andra har. Men vi lägger betoningen på lite olika saker. För oss är det väldigt viktigt att vi har fria medier, medier som är fria från såväl statlig klåfingrighet som styrande kommersiella intressen. Det är viktigt med massmedier som är fria från monopol och att det finns möjlighet till distribution av till exempel tidskrifter.

Vi har i andra sammanhang ofta pekat på behovet av en mediekoncentrationslagstiftning och på behovet av att fler tidskrifter ska få möjlighet att distribueras. Vi har med den utgångspunkten givetvis tagit den senaste tidens diskussion och rabalder kring Sveriges Televisions ”reklam” – får man väl säga – om fri television, där Silvio Berlusconi pekas ut som den mediemogul han är i Italien, lite hårt. Vi har tyckt att det har varit väldigt beklagligt och anmärkningsvärt att den svenske ambassadören i Italien blev uppkallad till regeringen där för att redovisa just det som borde vara så självklart i hela Europa, att medier är fria från statlig inblandning. Jag har ställt en fråga till kulturministern i detta hänseende och fick i går svar.

Herr talman! Det händer som sagt mycket inom massmedieområdet. Ett område där det tyvärr inte har hänt tillräckligt mycket än är icke-kommersiella etermedier. De är väldigt viktiga om man just ska uppnå den frihet från kommersiella intressen som jag tidigare har talat om. Det finns en utvärdering, en granskning, en utredning, gjord på departementsnivå. Precis som Ingvar Svensson påpekade tidigare finns det oklarheter om statusen i den här utvärderingen. Jag tycker att det är beklagligt. Jag hade hellre sett att det var en offentlig utredning. I ett särskilt yttrande i betänkandet slår jag fast att det är viktigt att den här utredningen snarast kommer ut på en bred remiss. Det är mitt svar på de krav som lyfts fram i den gemensamma borgerliga reservationen, nr 2.

Herr talman! En annan viktig del av svenska fria medier är offentlighetsprincipen kombinerad med meddelarfrihet och ett efterforskningsförbud. Vi har i andra sammanhang här i riksdagen diskuterat de hot som offentlighetsprincipen faktiskt är utsatt för genom EU-medlemskapet och ibland genom riksdagsbeslut men också genom att en del verksamheter som tidigare fanns inom den offentliga sfären har bolagiserats och flyttats till verksamhetsområden där meddelarfrihet inte råder. I en motion som behandlas i det här betänkandet pekas just på detta problem. Det diskuteras hur man skulle kunna utvidga meddelarfriheten till att också gälla i kommunala bolag. Vi är positiva till den idén och hoppas att den bärs med när man nu behandlar offentlighets- och sekretesskommitténs betänkande på regeringsnivå.

Prot. 2004/05:87
9 mars

*Tryck- och
yttrandefrihet,
massmediefrågor*

Herr talman! I går var det internationella kvinnodagen. Många var ute och talade sig varma för jämställdhet. Maria Larsson var ute för Kristdemokraterna och påpekade att nu ska de minsann stå upp också på den borgerliga sidan och visa att jämställdheten också är borgerlig. Göran Persson var ute och pekade på att Socialdemokraterna måste vara tydliga i jämställdhetspolitiken för att möta ett eventuellt feministiskt parti. Jag är övertygad om att också ordföranden för Liberala kvinnor, Helena Bargholtz, deltar i den här debatten och var ute och talade sig varm för jämställdhet i går.

Ändå, herr talman, avslår en majoritet i riksdagens kammare i dag den reservation där Vänsterpartiet och Miljöpartiet begär en översyn och kartläggning av den svenska pornografiska marknaden. Jag har lite svårt att förstå det avslaget. Vi är alla medvetna om att ett stort problem för jämställdheten är den objektifiering som kvinnan blir utsatt för och sexualiseringen av det offentliga rummet där pornografin är den yttersta, grövsta delen. Men man är inte beredd att vilja ha en kartläggning.

Helena Bargholtz polemiserar till och med mot reservationen här i debatten och frågar sig varför man ska göra den här kartläggningen. Hon håller ett brandtal – inte mot reservationen utan mot censur och förbud mot pornografi. Det finns ingen i den här diskussionen som har föreslagit sådan censur och sådana förbud. Miljöpartiets inställning, som borde vara känd för dem som närvarar i kammaren just nu, är att vi kan se skäl att ha ett förbud liknande barnpornografiförbudet också mot djurpornografi. Vi ser gärna en översyn om att man kanske borde utvidga barnpornografiförbudet till att även gälla anspelningspornografi. Men i övrigt instämmer vi i den folkpartistiska inställningen att censur och förbud inte är rätt väg att gå, att det finns andra sätt att möta pornografin.

Vi instämmer definitivt i det som Helena Bargholtz sade, att det här inte får ses som en kvinnofråga utan att det framför allt är männen som måste lyfta sig upp från den degradering vi blir utsatta för när vi ses som dreglande porrkonsumenter. Men om man ska kunna lyfta sig från detta är det just information som är det viktigaste vapnet. Då skulle en sådan här kartläggning, som vore väldigt nödvändig, i sig kunna vara ett värdefullt vapen. Den skulle kunna visa på hur mycket porrindustrin omsätter och använda det som ett argument i den diskussion som jag hoppas att män och kvinnor kan föra tillsammans. Så jag förstår inte, Helena Bargholtz, varför ni andra motsätter er den reservation som tar upp just en kartläggning av den svenska pornografiska marknaden, reservation 5, som jag härmed vill yrka bifall till. I övrigt yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 54 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag är glad att också Gustav Fridolin som man vill diskutera frågan om pornografi. Som jag har sagt är jag precis som Gustav Fridolin väldigt illa berörd av alla de uttryck som man har för pornografi i samhället i dag. Vi talar i andra sammanhang om sexualisering av det offentliga rummet. Man kan se att gränserna hela tiden förskjuts för vad som är tolerabelt i samhället när det gäller hur kvinnor, och för all del ibland också unga män, exponeras i olika reklamsammanhang. Jag som har varit med ett tag minns från min barndom och ungdom det som då

ansågs vara pornografi, som man nu nästan kan skratta åt för att det är så oskyldigt.

Jag vill också veta vad som händer på detta område för att kunna diskutera det. Men jag tror att det är väldigt svårt att åstadkomma denna kartläggning, precis som jag sade i mitt inlägg till Mats Einarsson, därför att det är en så pass stor global marknad. För att vara en industri tror jag att den är ovanligt svår att kartlägga. Då undrar jag vad en sådan kartläggning kan tjäna till. Vi har nämligen tillräckligt mycket för att redan i dag ta en seriös debatt om detta. Jag vill ha debatten, men jag kan inte se vad kartläggningen egentligen kan leda till, till exempel hur mycket pengar som omsätts och så vidare. Jag kan alltså inte se det meningsfulla i en sådan kartläggning.

Anf. 55 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Jag förväntar mig inte heller att kartläggningen ska vara gjord innan vi tar debatten. Jag tror att Helena Bargholtz är medveten om att vi redan har haft debatten ett par gånger, både jag och Helena Bargholtz och andra i konstitutionsutskottet och i andra sammanhang om hur man bemöter porren och vilka insatser som vore effektiva. Men jag tror att en sådan kartläggning vore ett bra instrument för att föra debatten framåt och kanske åstadkomma viss förändring.

Vi är ense i denna debatt jag och Helena Bargholtz om just gränsförskjutningen och den problematiken och om objektifieringen och den problematiken. Och det är positivt att vi är ense om det. Men vi är tydligen inte ense om behovet av denna kartläggning. Och jag tycker fortfarande att det är konstigt.

Helena Bargholtz anför nu som argument att det skulle vara svårt att göra en sådan kartläggning. Jag vet inte riktigt om jag håller med om det argumentet. Det finns andra minst lika globala marknader och globala industrier som har blivit kartlagda och från vilka man kan få ut information om vad de omsätter, vilka kopplingar som finns och vad de innehåller. Det borde man kunna göra också inom porrindustrin. Men om det nu är svårt, ska det vara argument nog att inte försöka, om man tror att det kommer att bli ett effektivt medel? Låt oss försöka, Helena, och rösta nu bifall till reservation 5.

Anf. 56 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag menar att vi har tillräckligt mycket information som gäller porrmarknaden för att redan i dag kunna gå ut och diskutera detta. Vi ser avarterna. Dem känner vi till. Och det märkte jag inte minst i mitt arbete i Sexualbrottskommittén. Om man skulle föranstalta om en stor kartläggning, kanske i form av en parlamentarisk utredning, är det väldigt lätt att man då skjuter problemet framför sig. Man säger: Låt oss avvakta kartläggningen innan vi går vidare med den här debatten.

Men det är nu som vi måste ha den här debatten, män och kvinnor tillsammans, unga och gamla.

Jag hoppas att Gustav till exempel tar upp den här debatten med sina kompisar. Det är nämligen väldigt viktigt att vi talar om det. Det här handlar inte bara om vilken kvinnosyn vi har utan också vilken manssyn och människosyn som vi har. Därför välkomnar jag den här debatten.

Prot. 2004/05:87

9 mars

*Tryck- och
yttrandefrihet,
massmediefrågor*

Anf. 57 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Herr talman! Helena Bargholtz och jag är fullständigt eniga om att vi inte ska invänta någon kartläggning eller utredning innan debatten påbörjas. Den behövdes i går, den behövs i dag, och den kommer troligen också att behövas i morgon.

Det är i ett samhälle med en så grabbig, tillåtande och sexistisk attityd som vi faktiskt har som det kan förekomma så pass mycket sexuella övergrepp som det gör i Sverige. Det finns en koppling mellan den attityden och stämningen som finns män emellan och de övergrepp som faktiskt sker. Det är i det samhället som det är lätt att blunda för vem som har en kvinnosyn som går över gränsen och som faktiskt utför dessa fruktansvärda övergrepp som vi vet sker. Så visst måste vi ta debatten redan i dag, och visst borde vi ha tagit den i går, och visst kommer vi att behöva ta den i morgon. Men jag tror att ett effektivt verktyg i den debatten är den typen av kartläggning som vi föreslår i reservation 5.

Anf. 58 ANDERS BENGTSSON (s):

Herr talman! Vår tryck- och yttrandefrihet är djupt rotad i vår svenska folksjäl. Det är både bra och nödvändigt att föra diskussioner och bryta åsikter om tryck- och yttrandefriheten.

I de motioner som här behandlas finner jag en grundton som jag gärna vill lyfta fram. Det finns hos alla motionärer en respekt och stolthet för den svenska tryck- och yttrandefriheten som vi har. Många av motionärerna vill trots detta göra smärre justeringar i tryck- och yttrandefriheten, alltid med goda argument till förmån för just deras förslag. Många sådana småjusteringar i all välvilja kan dock leda fram till en sammantaget stor förändring och en delvis ny tryck- och yttrandefrihet, där den enskildes rättigheter faktiskt har minskat som en följd av alla i och för sig vällovliga regleringar.

Mot den bakgrunden är vi socialdemokrater mycket restriktiva till varje förändring av lagstiftningen på detta område. Alla förslag om förändringar ska prövas mycket noggrant och ur alla tänkbara synvinklar. Först då kan en rättvis vägning av den tryck- och yttrandefrihet som vi har göras gentemot de förbättringar på andra områden som motionärerna vill åstadkomma.

Herr talman! Jag sade tidigare att det finns en stolthet och respekt för vår lagstiftning på detta område. Därmed kan man förledas att tro att samstämmigheten över partigränserna om tryck- och yttrandefrihetsfrågor är total. Så är tyvärr inte fallet.

Jag vill delge kammaren ett i mina ögon skrämmande citat ur en skriftlig fråga i januari i år från moderaten Gunnar Axén till justitieminister Thomas Bodström som rör en av våra kolleger.

Så här skriver moderaten Gunnar Axén:

”Marita Ulvskog har vid flera tillfällen kraftfullt försökt att tysta personer eller medier som på olika sätt framfört åsikter som varit kritiska mot regeringen eller fakta som på annat sätt misshagat regeringspartiet. — — — nyligen försökte Ulvskog tysta en företagsledare som uttalat sig på ett sätt som uppenbarligen inte passat Socialdemokraterna. Det finns en systematik och ett mönster i Ulvskogs agerande som visar bristande respekt för yttrandefriheten.”

Förutom de rena sakfelen som finns i detta – Marita Ulvskog har inte tystat en företagsledare utan sett till att det socialdemokratiska partiet inte längre köper tjänster av hans bolag som av affärsmässiga skäl önskar en borgerlig valseger – finns det en mycket olustig underton i denna moderata skrivelse. Marita Ulvskog ska uppenbarligen inte få begagna sin yttrandefrihet utan att utpekas som en fiende till densamma.

Herr talman! Så ser alltså en moderat i kammaren på yttrandefrihet. Syftet med detta utfall är självklart att störa och tysta de socialdemokratiska rösterna i debatten. För mig som socialdemokrat är angrepp på yttrandefriheten lika allvarliga vare sig de görs mot statsråd och partisekreterare eller mot tidningsägare eller reklamfinansierade tv-bolag. Det vore intressant att få höra om Henrik S Järrel, som i den här debatten företräder Moderaterna, delar sin partikollega Gunnar Axéns uppfattning och ordval. Står denna syn på tryck- och yttrandefrihet för Moderaterna som parti eller bara för Gunnar Axén?

Herr talman! Jag ska säga några ord om reservationen om porren. Jag instämmer i mycket av det som Helena Bargholtz framförde i talarstolen. Jag är också den förste att ställa mig bakom att vi ska motverka det sexuella tvånget. Vi ska motverka sexhandeln, och vi ska motverka prostitutionen, och vi ska också ha en stor debatt om att motverka sex i massmedierna och i alla de så kallade dokusåporna som jag tycker är fruktansvärt förnedrande både för dem som deltar och många gånger för dem som tittar.

Men vi måste i debatten akta oss för en stigmatisering. Vi måste trots allt tillåta sex mellan fria vuxna människor och att detta faktiskt kan te sig på väldigt många olika sätt. Det kan vara svårt med gränsdragningar mellan konst och pornografi, vilket Helena Bargholtz tog upp. Det kan vara svårt med gränsdragningar mellan förråande porr och erotik. Därför har jag också svårt att se hur vi vid en sådan kartläggning ska kunna veta vad det egentligen är som vi ska kartlägga. Jag yrkar avslag på den reservationen och avslag på alla övriga reservationer och bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 59 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Anders Bengtsson citerade min partikollega Gunnar Axén som hade ställt en fråga till justitieministern om den socialdemokratiska synen på yttrandefriheten. Låt mig då säga att Moderaterna naturligtvis slår vakt om den grundläggande tryck- och yttrandefriheten. Den är utan tvekan av utomordentligt väsentlig betydelse för vår demokrati. Och jag vågar påstå att vi många gånger har varit pådrivande, inte minst när det gäller öppenhetsfrågor och att driva de svenska öppenhetsfrågorna i EU. Jag vågar påstå att vi där ganska mycket har drivit på regeringen.

Problemet är väl att när man sitter i regeringen, som Socialdemokraterna har gjort i snart 64 av de senaste 75 åren tämligen ensamma och ibland i koalition med andra, och som statsråd ska uttala sig och reagera både nu och då mot vad som sägs. Jag kan ta exemplet med kungen i början av året som framträdde vid en minneshögtid i Stadshuset. Det tog inte lång tid förrän Ulvskog uttalade sig om det och hade synpunkter på vad kungen sade.

Man behöver inte säga mycket för att det ska poppa upp någon från regeringen – tidigare satt ju Marita Ulvskog med i regeringen, och nu är hon partisekreterare – som kommenterar saker och ting. Då får man räkna med att man som minister eller partisekreterare när det är en minoritetsregering blir särskilt observerad för vad man säger och för att man säger något. Ibland är reaktionen sådan att intrycket blir att man vill snäva in eller på något sätt bemöta de kritiker som finns för att man är mer eller mindre snarstucken.

Sett till regleringsivern och yttrande- och tryckfriheten är det nog tyvärr på det sättet att Socialdemokraterna har utmärkt sig betydligt mer än Moderaterna när det gäller att försöka snäva in och detaljreglera hur yttrande- och tryckfriheten ska så att säga komma till uttryck. Ta bara den närradiobestämmelse som nu debatteras – bland annat de tio timmar som nu gäller eller de 40 eller 50 timmar som vi vill göra det möjligt att utöka till.

Anf. 60 ANDERS BENGTTSSON (s) replik:

Herr talman! Henrik S Järrel lägger återigen in värderingar i det som Marita Ulvskog har sagt. Det får han hemskt gärna göra i yttrandefrihetens namn. Men det jag reagerade på är just att man inte tyckte – Henrik S Järrel gav här också uttryck för det – att ett före detta statsråd eller en partisekreterare ska få lov att delta i debatten. Mig veterligt är också de politiker, och politiker om några ska väl delta i debatten. Jag hävdar därför fortfarande att Marita Ulvskog hade och har sin fulla rätt att delta i samtliga debatter.

Det enda som det nästan finns en praxis om – Henrik själv nämnde statschefen – är att just statschefen inte ska uttala sig i politiska frågor. Henrik S Järrel tog alltså själv upp frågan. Man kan ibland så att säga kliva över – med all respekt för att misstag kan göras, och så gjordes i samband med resan till Brunei bland annat – men om jag inte minns fel var Henrik S Järrel ute och försvarade statschefen i det fallet.

Det verkar finnas en värdering i vilka som ska få lov att uttrycka sig i debatten. Statschefen ska få göra det trots att vi nästan är överens om att statschefen inte bör göra det, medan ministrar och andra politiker inte ska få lov att göra det. Jag förstår inte den logiken. Men det är kanske Moderaternas syn på tryck- och yttrandefriheten.

Anf. 61 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Självklart ska Marita Ulvskog ha lika stor rätt som alla andra att uttala sig i debatten. Det var inte det jag ville säga, utan snarare att det ligger väldigt mycket makt när just en regeringsföreträdare eller, som i det här fallet, en partisekreterare som sitter på ganska oinskränkt makt uttalar sig. Då blir det särskilt intressant att väga orden, vad han eller hon säger. I det här fallet är det Marita Ulvskog som var föremål för granskningen efter kungens uttalande i Stadshuset men också när kungen kom från Brunei, så låt det en gång för alla vara sagt att hans uttalande byggde på ett pm utfärdat i Utrikesdepartementet. Det fanns en reglering, en redogörelse, för vad som gällde för Brunei. Det var det som kungen i första hand höll sig till när han på förfrågan uttalade sig. Det tycker jag att man inte ska beslå kungen med utan i så fall Utrikesdepartementet

och avsändaren. Det är alltså riktigt att jag försvarade kungen i det läget, och det gjorde jag nog på rätt god grund.

Låt oss alltså enas om att yttrandefriheten visst tillkommer alla och envar. Men det gäller, tycker jag, särskilt för ministrar och partisekreterare i det socialdemokratiska partiet att noga betänka sig – ni sitter på makten och har länge gjort det – när ni uttalar er och varför. Det kan uppfattas på ett sätt som avsändaren kanske inte alla gånger har tänkt sig. Så tror jag att det är i fallet Ulvskog, och inte bara en gång utan flera gånger.

Anf. 62 ANDERS BENGTSSON (s) replik:

Herr talman! När det, som i det här fallet, gäller en partisekreterare är det väl hennes både rättighet och skyldighet att slå vakt om partiet – naturligtvis. Det är ju en av huvuduppgifterna. Vad Marita Ulvskog gjorde var att hon agerade i en fråga där vid det aktuella tillfället vårt försäkringsbolag uttryckte att de ville ha en helt annan regering. Då är det väl självklart att man får ha lov att ha synpunkter i frågan. Det var det som Marita Ulvskog hade. Det tycker jag var helt riktigt. Även om det nu inte gäller den specifika frågan kan jag inte förstå varför en partisekreterare inte ska få lov att delta i den politiska debatten.

När det gäller kungens uttalanden är vi nog inte riktigt överens om historieskrivningen, men vi återkommer vid ett annat tillfälle till underlaget för hans uttalanden, som jag tycker var ganska flagranta när han försvarade Brunei som en öppen demokrati. De flesta kan nog vara överens om att det inte riktigt stämmer vare sig med verkligheten eller med det underlag som Henrik S Järrel hänvisar till.

Anf. 63 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag ska inte polemisera mot Anders Bengtsson – det behöver vi inte uppta tid med – utan vill bara ställa en fråga om analysen, redovisningen, av detta med närradio och lokal-tv – vilken status den skrivelsen har i Regeringskansliet. Man hänvisar ju till den i utskottssvaret. Det är ju inte en departementsskrivelse och inte heller en offentlig utredning, så jag skulle gärna vilja veta vilken status skrivelsen har.

Gustav Fridolin skriver i sitt särskilda yttrande att han emotser att skrivelsen remissbehandlas. Är skrivelsen av den karaktären att den kan remissbehandlas?

Anf. 64 ANDERS BENGTSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan inte exakt svara på frågan om vilken status skrivelsen har. Det får du nästan fråga regeringen om. Där blir jag svaret skyldig i så fall.

Anf. 65 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det var ett intressant svar. Eftersom utskottets majoritet hänvisar till skrivelsen kunde man förutsätta att majoriteten haft någon uppfattning om vilken status den här skrivelsen har.

Prot. 2004/05:87
9 mars

*Tryck- och
yttrandefrihet,
massmediefrågor*

Anf. 66 ANDERS BENGTTSSON (s) replik:
Herr talman! Det är klart att skrivelsen har en status. Naturligtvis ska den behandlas som alla andra skrivelser. Jag förstår egentligen inte riktigt frågan. Skrivelsen är prioriterad i samma omfattning som alla andra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

13 § Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor – förenklad ordning

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU31
Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor – förenklad ordning.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 20 §.)

14 § Författningsfrågor

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU23
Författningsfrågor.

Anf. 67 HELENA BARGHOLTZ (fp):
Herr talman! Hur hänger det politiska systemet ihop? Vem bär ansvar för vad, och hur är makten fördelad mellan aktörerna? Hur griper institutionerna in i varandra, och hur kommer besluten till?

Besked i sådana frågor söker man ofta i grundlagen, men de är svåra att finna. Konstitutionen kan ge skenbart enkla svar men ofullständiga. Under senare år har den konstitutionella debatten intensifierats. En lång rad förslag till förändringar av grundlagen som är mer eller mindre långtgående har presenterats i det offentliga samtalet både av forskare och av praktiskt verksamma politiker.

Herr talman! Sverige behöver en genomgripande diskussion om en ny författning. Demokratins spelregler måste på nytt sättas under debatt. Folkpartiet har under en längre tid förespråkat en översyn av författningen. Därför välkomnar vi regeringens beslut att på nytt låta utreda rege- ringsformen.

Den parlamentariska kommitté som ska svara för detta ska redovisa sitt resultat först år 2008.

Det finns frågor som inte direkt berörs i eller ligger vid sidan av direktiven. Hit hör frågor om författningskonvent, utvecklad e-demokrati och EU-parlamentarikernas yttranderätt i riksdagen. Därför vill jag ta upp de här frågorna här i dag.

En av demokratins största utmaningar är just att minska avståndet mellan väljare och valda. En ny svensk författning måste bygga på ett brett deltagande i hela det svenska samhället. I arbetet med att ta fram en

ny grundlag behövs det nya och mindre traditionella metoder. Därför har Folkpartiet föreslagit att ett svenskt författningskonvent skulle inkallas för att arbeta fram en ny grundlag. Konventet tänks bestå av representanter för olika delar av landet, inte enbart, och kanske inte ens främst, från de etablerade politiska partierna. Föreningar och organisationer av skilda slag skulle till exempel kunna bjudas in att skicka delegater till det konventet. En förebild i närtid är det tillvägagångssätt som Europeiska unionen valde för att utarbeta ett nytt konstitutionellt fördrag. Det här förslaget har tagits fram av ett europeiskt konvent med bred representation för de olika medlemsländerna. Arbetsklimatet i konventet har beskrivits som konstruktivt och fruktbart.

I direktiven till den kommande författningsutredningen har regeringen framhållit att kommittén har en viktig uppgift i att skapa debatt och stimulera det politiska samtalet om olika författningsfrågor och om det svenska folkstyret. Därför ska kommittén bedriva sitt arbete under stor öppenhet och stimulera en författningspolitisk diskussion i hela samhället. Dessutom poängteras att kommittén är oförhindrad att arbeta med referens- och arbetsgrupp.

Den tonvikt som läggs i direktiven på öppenhet gentemot det omgivande samhället är väldigt viktig, tycker vi i Folkpartiet. Men tanken är ofullgången i regeringens direktiv. Givet hur regeringen nu tänkt att utredningsarbetet ska läggas upp bör idén om öppenhet och referens- och arbetsgrupper fullföljas genom att ett konvent eller ett konventsliknande organ tillkallas vid sidan av eller i anslutning till den parlamentariskt sammansatta kommittén. Konventet skulle kunna göra viktiga inspel till kommitténs arbete.

Herr talman! Det är detta som den reservation som jag vill yrka bifall till, nämligen reservation 4 som handlar om ett författningskonvent, tar upp.

Men jag till också ta upp ett par andra frågor, som jag sade inledningsvis. Jag vill tala om att utveckla e-demokratin.

De traditionella deltagarformerna – möten, demonstrationer, namninsamlingar, med mera – tappar uppenbarligen alltmer mark. Därför krävs det nya metoder för att manifesteras politiska åsikter och kanalisera politiskt engagemang. Den nya informationstekniken har fått stort genomslag i näringslivet och massmedierna, utbildningen och forskningen. Men i politiska sammanhang utnyttjar man inte dess potential fullt ut. Informationstekniken kan inte ersätta de etablerade partierna men utgör ett värdefullt komplement inte minst när det gäller att locka nya grupper, framför allt ungdomar, in i politiken. I det moderna samhället är tiden verkligen en bristvara. Men hjälp av ny teknik får fler människor, som inte tidigare haft den möjligheten, utrymme att delta i den politiska processen. Avståndet mellan väljare och valda krymper, och det är väldigt viktigt.

Jag vill ta upp en tredje punkt, och det är att Folkpartiet vill ge EU-parlamentarikerna yttranderätt i Sveriges riksdag. Den moderna demokratin förverkligas samtidigt på en rad nivåer. Det gäller europeisk, nationell, lokal och regional nivå. EU-samarbetet är nödvändigt för att vi ska kunna lösa de problem som vi delar med andra folk och stater. Folkpartiet är som bekant en varm anhängare av EU:s verksamhet, även om vi är kritiska på många punkter. Men det låga deltagandet både i Sverige och utomlands visar att det inte finns något vidare engagemang för EU:s

verksamhet. Det är väldigt oroande. Det låga valdeltagandet kan på sikt skada EU:s legitimitet.

EU är en organisation med både överstatliga och mellanstatliga inslag. Därför är det väldigt angeläget att frågor som behandlas i EU också debatteras i Sverige på ett helt annat sätt än i dag. Det pågår arbete här i riksdagen med att närma EU och Sveriges riksdag till varandra och få oss att känna att EU:s frågor också är inrikespolitiska frågor.

Därför vill vi i Folkpartiet gå ett steg längre och föreslår att de svenska ledamöterna i EU-parlamentet ska få möjlighet att delta i debatter i den svenska riksdagen som rör EU-politik och att de ledamöterna ges yttranderätt, inte beslutanderätt, i riksdagen. Det vore ett sätt att i praktiken knyta ihop beslutsfattare på olika nivåer. Jag kan nämna att i Nederländerna har i dag de holländska EU-parlamentarikerna möjlighet att delta i särskilda debatter i det egna nationella parlamentet. Det är den möjligheten som vi från Folkpartiet liberalerna vill ge också de svenska EU-parlamentarikerna.

Med detta, herr talman, vill jag än en gång yrka bifall till reservation 4 från Folkpartiet som handlar om ett författningskonvent.

Anf. 68 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! För att jag inte ska glömma yrkandet börjar jag med att yrka bifall till reservation 1.

Vi kommer nu att göra en översyn, eller en utvärdering, av regeringsformen. Det gläder mig speciellt därför att jag redan under riksmötet 1998/99 motionerade om och fick mitt parti med på att man borde göra den här typen av översyn. Det är bra att den nu kommer i gång.

Det finns vissa bitar som jag dock saknar i direktiven och där regeringen har gått som katten kring het gröt och inte velat ta i ordentligt. Det gäller just synen på den kommunala självstyrelsen. Vi har en annan kommitté, utöver Grundlagsutredningen, som jobbar med samhällsorganisationen i stort. Nu vill regeringen att man ska invänta dess synpunkter på om det behövs grundlagsförändringar eller inte. I så fall ska man överföra den här typen av frågor till Grundlagsutredningen. Men vi tycker att man redan från början borde ta tag i dem. Det finns ett väldigt svagt stöd för den kommunala självstyrelsen i regeringsformen, och det behöver utvecklas vidare. Därför tycker vi att man borde ha ett tilläggsdirektiv, att Grundlagsutredningen verkligen ska ta tag i de här frågorna redan från början utan att behöva invänta hur en majoritet i Ansvarskommittén ser på frågan.

Det är en idé som jag fick för några år sedan att man skulle kunna hitta – kanske inte alltför detaljerade bestämmelser i själva grundlagen – en mellanform likt den som riksdagsordningen utgör, där huvudbestämmelserna tas med kvalificerad majoritet medan tilläggsbestämmelser tas med enkel majoritet. Därmed skulle man kunna höja statusen på den kommunala självstyrelsen, helt enkelt tillskapa en kommunalordning som intar en mellanställning mellan en grundlag och en vanlig lag. Det tror jag vore en idé att utveckla i en utredning. Man borde granska kompetenserna mellan stat och de olika kommunala nivåerna.

Vi har i vår reservation också pekat på att man borde titta på möjligheten att införa subsidiaritetsprincipen i grundlagen. Jag har ett antal gånger i den här kammaren talat om den principen i samband med EU-

frågor. Den är väldigt intressant och viktig att ha som utgångspunkt. Den är inte som sådan en substansprincip, det vill säga att den inte säger hur makten ska ligga utan säger hur man ska tänka när man ska fördela makten. Men den skulle utmärkt kunna platsa till exempel i 1 kap. 2 § i regeringsformen som utgångspunkt för hur man ska resonera när det gäller maktfördelning. Jag tycker att det vore rimligt att Grundlagsutredningen tittade också på det.

Med detta yrkar jag som sagt bifall till reservation 1.

Anf. 69 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Även vi från Vänsterpartiet välkomnar den översyn av regeringsformen som nu har inletts. Det förekom en del samtal mellan regeringen och de politiska partierna inför beslutet om direktiven till utredningen. Om mycket var vi överens, en del var vi inte överens om. Men så är det.

Det fanns alltså inte någon överenskommelse om direktiven, utan ansvaret för dem ligger naturligtvis på regeringen såsom det ska vara. Men det innebär också att vi har anledning och full frihet att här i kammaren framföra förslag till förändringar och förbättringar av dessa direktiv. En del sådana förslag finns med i det här betänkandet om författningsfrågor, och jag ska ta upp några av de synpunkter som vi från Vänsterpartiet har.

Det första som jag vill säga är att när man gör en konstitutionell översyn kan man aldrig nöja sig med att enbart studera författningens bokstav. Svaret på frågan hur det konstitutionella systemet fungerar i Sverige kan man inte få enbart genom att studera grundlagen, utan man måste studera grundlagen och dess institutioner i förhållande till den verklighet som dessa institutioner verkar i, i synnerhet i förhållande till de maktrelationer som finns i ett samhälle. En och samma grundlagsbestämmelse och samma bokstavliga lydelse kan ha helt olika faktisk innebörd i olika sammanhang.

Det är därför som vi har formulerat ett förslag som lyder så här: Riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om tilläggsdirektiv med innebörden att det konstitutionella regelverkets förhållande till och samspel med de sociala, ekonomiska och kulturella maktrelationerna i samhället bland annat ur ett könsmaktsperspektiv analyseras.

Vi har tagit upp detta med könsmaktsanalys av författningen i ett par motioner. Första gången man nämner det möts man av ett frågande uttryck från många, också i mitt eget parti. Vad betyder det? Vad kan en könsmaktsanalys av grundlagen innebära?

Vi har i motionerna försökt att exemplifiera några frågeställningar som skulle kunna vara en del av en sådan analys. Jag ska nämna några. Den första frågan som kan tyckas lite naiv är: Vilket kön har medborgaren i grundlagen? Och nu tänker jag inte enbart på det rent språkliga, att medborgaren i den svenska grundlagen fortfarande är han – det är också viktigt – men vilken underliggande föreställning om medborgaren finns uttryckt i grundlagen?

En annan fråga: Är grundlagarna skrivna så att könsmaktsordningen syns, eller är de skrivna så att den döljs? Utmanas denna könsmaktsordning på något sätt i grundlagarna? Finns det skydd mot diskriminering på grund av kön? Finns det underlag för en möjlighet till positiv särbehand-

ling? Vad säger grundlagen om familjen som ju är en bärande del av det patriarkala systemet? Hur är de politiska institutionerna utformade? Är de utformade med hänsyn till kvinnors och mäns olika erfarenheter och villkor?

Avsikten med en sådan analys är alltså inte att man i grunden ska skriva om grundlagen och göra en helt annan sorts grundlag, utan avsikten är att synliggöra sådant som inte omedelbart är självklart för någon av oss. Jag tror att det skulle vara ett ganska intressant uppdrag att göra en sådan analys.

Under min återstående talartid ska jag nämna ett par andra områden där vi skulle vilja ha tydligare direktiv till den här översynen.

Det andra jag ska nämna är EU, och det är ett av de områden där man uttryckligen skriver i direktiven att utredningen inte ska ta upp förhållandet till EU. Det är lite märkligt därför att EU-medlemskapet är ju en av de stora förändringar som har skett under de drygt 30 år som vi har haft den här regeringsformen. Det är väl ett av huvudskälen till att det behövs en översyn. Vi ingår nu i ett politiskt system som är ganska radikalt anorlunda än det som fanns när regeringsformen beslutades 1974.

Jag ska inte gå in på detaljer, men det finns mängder av frågeställningar som har att göra med den svenska grundlagens ställning i förhållande till EG-rätten. Det har att göra med ansvarsutkrävande av regering- en och en mängd sådana frågor som aktualiseras av EU-systemet, och i synnerhet av den planerade nya konstitutionen. Det vore väsentligt att den här utredningen tog tag i det.

Den tredje punkten kan jag inte undvika att ta upp, och det gäller statsskicket, monarkin. Den så kallade Torekovkompromissen från sommaren 1971 har i stor utsträckning försvårat en konstruktiv diskussion om statsskicket. Då kom ju fyra av de fem partierna i riksdagen överens om att något vingklippa den svenska monarken men låta honom sitta kvar i sin gyllene bur. Man stannade för att ändå behålla monarkin som ett slags musealt inslag i en i övrigt väldigt modern och demokratisk grundlag.

Nåväl, jag kan ha respekt för att man vill hålla fast vid denna kompromiss, det kan jag förstå. Men en sådan kompromiss kan ju inte förhindra debatt för tid och evighet. Är det någon gång som man kanske skulle börja fundera på om det finns något att ompröva även när det gäller statsskicket är det just i detta sammanhang, vid en översyn av den svenska regeringsformen. Det är svårt att tänka sig ett bättre tillfälle att göra detta.

Sedan har vi våra bestämda uppfattningar. Jag tror kanske inte att översynsarbetet skulle leda oss i Vänsterpartiet till att överge vår republikanska hållning. Jag vet inte heller hur det skulle påverka andra partiers hållning, men låt oss ändå pröva och analysera frågan i utredningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna nr 2 och 7.

Anf. 70 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Det är intressant när Mats Einarsson talar om behovet av ett könsmaktsperspektiv i den nya grundlagen. Jag kan också tycka att det vore intressant.

I de överläggningar som ägde rum inför utfärdandet av direktiven till den nya grundlagsutredningen, tog Vänsterpartiet då upp frågan om könsmaktsperspektivet och fick man belägg för att det inte skulle behandlas i utredningen? Det står i utskottets ställningstagande i betänkandet att vi utgår ifrån att en analys av den framtida maktfördelningen bör ske bland annat från ett könsperspektiv.

Hur kommer i så fall Vänsterpartiets representant i utredningen – jag antar att det är Mats Einarsson själv – att arbeta kring frågan om könsmaktsperspektiv?

Anf. 71 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Det är helt riktigt. Vi har skrivit två motioner om detta. Den första motionen skrevs redan innan själva utredningen var aviserad.

När utskottet sedan behandlade motionen visste vi om att det skulle göras en översyn, och vi skrev då det som Helena citerade, att vi utgår ifrån att detta kommer att tas upp.

Sedan tog vi upp frågan mer specifikt i överläggningarna med regeringen både muntligt och skriftligt. Som jag uppfattade det fanns det ingen opposition mot denna tanke. Pär Nuder och andra tyckte att det lät intressant. Döm om vår förvåning när detta icke var nämnt med ett enda ord i direktiven. Då blev vi lite gramse och skrev en motion om saken.

Nu är det tack och lov så att det finns ingenting i direktiven som förbjuder utredningen att även göra denna analys, och jag har redan väckt frågan på utredningens sammanträde och fick då uttalat stöd från åtminstone en person som redan tidigare är nämnd i den här debatten, nämligen Marita Ulvskog.

Anf. 72 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Då känner jag mig ganska lugn. Jag räknar med att Mats Einarsson kommer att bevaka könsmaktsfrågan ordentligt i utredningen och att vi får anledning att återkomma till den.

Jag ska se till att också Folkpartiets representant blir medveten om de här problemen.

Anf. 73 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Det tackar vi för.

Anf. 74 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Vi från Centerpartiet har en självklar utgångspunkt i den enskilda människan som är unik, men lika värd. Vi vill stärka den enskilda människan, vi vill stärka det civila samhället och vi vill främja ett samhälle byggt underifrån, där människor delegerar makt. I dag delegeras skattepengar till olika nivåer – i framtiden också ett tydligt politiskt ansvar, som delas mellan olika nivåer. Det är, som vi ser det, den bästa förutsättningen för att bryta den nuvarande utvecklingen och för att stärka den deltagande demokratin.

Vi är trötta på centralstyre. Vi har kämpat länge för decentralisering. Visst har vi lyckats på ett antal punkter genom de gångna årtiondena, men vi har också sett hur centralstyret åter tar makt tillbaka.

Jag tror att alla ser – det framgår också av de kommittédirektiv som regeringen presenterat i Grundlagsutredningen – att de konstitutionella ramarna är av stor betydelse för hur vår demokrati fungerar, hur människor deltar och hur människor väljer. Vi har 30 års erfarenhet av den nuvarande grundlagen, regeringsformen. Vi ser att det finns ett stort engagemang hos människor i politiska frågor, men vi ser också att färre deltar, att färre väljer. Det ser olika ut på olika nivåer, men trenden är ändå densamma.

Slutsatsen som majoriteten har dragit i det här sammanhanget är: Låt oss se över valsystemen! Ja, låt oss gärna göra det – det har vi varit överens om. Men varför inte låta oss se över de konstitutionella ramarna, de grundramar som den här kammaren har givit?

Från vår sida är enhetsstaten inte den enda möjliga modellen. Jag beklagar att kammarens majoritet verkar tycka så alltjämt och ser enhetsstaten som den bästa organisationsformen även för 2000-talet. Vi har en vilja att öppna upp för att titta även på de här frågorna: statskicketts grunder. Genom bifall till reservation 3 under punkt 1 skulle den här kammaren göra detta möjligt, och jag vill varmt anbefalla kammaren att göra som Centerpartiet och rösta för reservation 3 under punkt 1.

Med detta sagt vill jag, herr talman, också göra en kort kommentar om det som vi pekar på i en annan reservation, som jag för tids vinnande inte kommer att yrka bifall till. Den handlar om att våga tänka tanken att pröva ett flerkammerssystem, att inte det här är den enda kammaren. Vi har sett hur man har gjort det i andra länder, har sett det som en möjlighet att stärka självstyret och att stärka förutsättningarna att bygga demokrati i flera nivåer med respekt för varandras maktutrymme. Vi tycker att det är rimligt att vi också i den översyn som nu pågår får möjlighet att pröva tanken. Men vi ser vad utskottets majoritet har skrivit. Det är mycket negativt i den här delen.

Samma hållning av öppenhet, att främja och stärka den enskilda människan, att stärka det civila samhället och att bygga samhället underifrån ligger bakom ytterligare en reservation, nämligen vår syn på ett författningskonvent. Vi är väl medvetna om vad kommittédirektiven säger när det gäller Grundlagsutredningen: Arbeta med stor öppenhet! Och det är bra, herr talman! Men vi ser att det finns skäl att vara tydlig i att skapa ett rum där man får välja sina företrädare från det civila samhället, från marknaden, från den offentliga sektorn, kommuner, landsting och andra nivåer för att vara med och diskutera hur de grundläggande ramarna för vårt gemensamma samhälle ska se ut i ett öppet samhälle, öppet också mot omvärlden. Vi tror att det är en viktig del i att skapa en samsyn eller ett samhällskontrakt mellan medborgare inför 2000-talet, det nya årtusende som vi nu har börjat knappa på.

Vi beklagar att en majoritet i kammaren inte heller här vill vara tydlig och sätta ned foten såsom vi från Centerpartiets sida har förordat, men för tids vinnande kommer jag inte heller vad gäller den här punkten kräva att den ställs under proposition. Jag vill bara markera att jag självfallet står bakom den, herr talman.

Anf. 75 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Det har ju länge rått en betydande enighet mellan riksdagens partier om grundstrukturerna i konstitutionen, åtminstone sedan

den nya regeringsformen kom till stånd. Det är intressant att se hur Centern nu förefaller måla sig ur det här med viss frenesi. Det gäller dels de lite osmälta – om du ursäktar – tankarna om federalism, dels nu ett ganska konkret resonemang i reservation 5 om återinförande av den gamla andra kammaren i något modifierad form.

Jag skulle vilja ställa en fråga, och detta är inte en polemisk fråga, utan jag ställer den för att jag vill veta: Är det Centerpartiets hållning i de konstitutionella frågorna att vi ska införa en andra kammare, eller är det Kerstin Lundgren som för en debatt om saken? Det kan vara intressant att veta hur det egentligen ligger till. Och oavsett detta: Hur tänker sig Kerstin Lundgren att det här ska fungera? Denna andrakammare, som ska vara indirekt vald av kommuner och landsting: Jag förutsätter att den ska ha någon funktion i lagstiftningsarbetet. Ska det vara som på den gamla tiden då, så att det kräva likalydande beslut från de två kamrarna?

Den andra kammaren, den indirekta kammaren, ska alltså inte ha något att säga när det gäller det parlamentariska systemet, alltså regeringens stöd i riksdagen, utan det är bara den direktvalda kammaren som ska ha något att säga om det. Kan det då innebära att man har en regering som har stöd i den ena kammaren, den folkvalda, men inte har majoritet för sina lagstiftningsförslag i den samlade folkrepresentationen? Hur har ni tänkt att det där ska fungera? Det skulle vara intressant att höra lite om det.

Anf. 76 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Jag ska fatta mig väldigt kort, och det beror inte på någon form av ovilja att diskutera de här frågorna med Mats Einarsson. Men Mats Einarsson, låt oss pröva tanken, och låt oss få ett uppdrag till Grundlagsutredningen, så får vi alla förutsättningar att diskutera där och fundera på hur detta ska kunna fungera! Det är inte nödvändigtvis den gamla modellen, den gamla tingens ordning, som behöver vara framtidens modell.

Det vi säger – det är Centerpartiet som säger det – är att vi ska pröva tanken. Det majoriteten i utskottet säger är att man inte ens vågar pröva tanken. Jag hörde Mats Einarsson tidigare tala sig varm för att även om det finns historiska vingslag inom ett område så ska vi vara öppna för att diskutera, och visst ska vi vara det – självklart. Men låt oss då också ha den hållningen när det gäller synen på enhetsstaten och våga pröva tanken att göra ett annorlunda framtidsbygge för vårt gemensamma demokratiska system. Men se det vågar inte Mats Einarsson göra, därför att han är den största hävdaren av enhetsstaten, den som inte vill se någon spricka i den fasaden. Och det är klart att om man inte vill se en maktadelad konstitution förmodar jag att det också är svårt att tänka sig flera kammare. Jag förstår alltså Mats Einarssons tveksamhet utifrån hans ideologiska utgångspunkter, men vi är intresserade av att pröva tanken.

Anf. 77 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Mina ideologiska utgångspunkter är i så fall gemensamma med utgångspunkterna hos alla andra partier än Centerpartiet i den här frågan. Med den typen av argumentation framstår jag naturligtvis som en fullständigt förkalkad stofil som inte vill pröva tanken, men det finns väldigt många tankar som man skulle kunna pröva. Jag tror inte att

det är ändamålsenligt att man tar varje hugskott och ägnar tid och kraft åt det. Just i det här fallet kan jag, åtminstone från min utgångspunkt, inte se vilken typ av problem det är som denna tanke med ett tvåkamarsystem skulle lösa.

Varför är jag då så bestämd på den punkten? Det har inte i första hand att göra med enhetsstaten, även om jag tror att den av historiska skäl helt enkelt är omöjlig att upphäva i praktiken. Det bärande argumentet för min ståndpunkt är folksuveränitetsprincipen, demokratitanken. Folksuveränitetsprincipen är den bärande principen för regeringsformen. Det är en radikalt demokratisk princip som hade stöd från alla de partier som ingick i den beredningen och senare även från mitt parti. Den principen tror jag det finns anledning att slå vakt om.

Det är ett villospår att ge sig ut i tvåkamarsystem och maktdelningssystem. Här finns naturligtvis ett ideologiskt val att göra. Jag är lite förvånad över att Centern inte riktigt uppmärksammar riskerna med den linje man nu har slagit in på.

Anf. 78 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Vi har sett många enhetsstater som har vilat på historiska grunder och trott att de har varit för alltid givna. Att Vänsterpartiets företrädare i denna kammare också ser de historiska skälen för enhetsstaten är därför inte så förvånande. Att han tror att den är för alltid given är inte heller förvånande.

Precis som vi har kunnat se hur gamla enhetsstater har förändrats, enhetsstater som också har varit enpartistater som inte har klarat att möta dagens värld, så tror vi också att vi kan förändra vårt Sverige.

En bild som är viktig att ha med när man funderar kring folksuveränitet är bilden av att vi lever som medborgare i en global miljö, i den globala byn, med flera nivåer där vi medverkar. Vi vill se demokratiska redskap på flera nivåer även utanför vår nationella gräns. Vi ser också ett värde i att göra det genom en tydligare maktdelning, där man måste skapa broar mellan olika nivåer som är viktiga för att kunna klara sammanhållningen. Det är det som är utgångspunkten när vi tycker att man måste titta på ett tvåkamarsystem i en kommande grundlag. Vi ser att en sådan också borde ta fasta på möjligheterna till en tydligare maktdelning och inte låsa fast oss i den gamla struktur som tjänat väl för 1900-talet men som inte gör det för 2000-talet.

Anf. 79 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! I denna debatt, likt den förra debatten, diskuterar vi frågor som för närvarande är under beredning. En grundlagsutredning, en författningsutredning, är tillsatt som närmare ska studera den svenska regeringsformen och på vilka sätt den kan förändras. Miljöpartiets ingång är att man ska ha så öppna förutsättningar som möjligt för utredningen att verka.

I ett särskilt yttrande, som svar på punkterna 1 och 2 i det betänkande vi behandlar, skriver vi att utredningen måste ges stor frihet att forma sin verksamhet.

Vi har i en rad reservationer och motioner som behandlats i tidigare betänkanden pekat på vår ingång i utredningen och våra prioriteringar. Det är viktigt att utredningen tittar på grundlagen ur ett könsmaktsperspektiv, som Vänsterpartiets Mats Einarsson på ett förtjänstfullt sätt argumenterat för från talarstolen. Det är viktigt att utredningen sker på ett öppet sätt där det civila samhället får en möjlighet att påverka beredningen. Jag önskar att vi kan få en folkets grundlag som resultat av den grundlagsutredning som nu sker.

På en punkt tycker jag att man har misslyckats ganska grovt när man har skrivit direktiven för grundlagsutredningen. Det var också en punkt vi tog fasta på i de samtal som fördes med regeringen om dessa direktiv. Det handlar om att man helt utesluter möjligheten att studera grundlagen utifrån det nya perspektiv som faktiskt blivit verklighet i och med att Sverige är medlem av EU.

Vi ser i EU en fortgående förändring, där EU får alltmer makt. Den nya konstitutionen är ett tydligt tecken på detta. Jag tror att regeringsformen måste tydliggöra att det finns konstitutionella spärrar mot att EU fortsätter utvecklas i en riktning där det centrala EU-styret stärks. Att den svenska grundlagen står över EG-rätt vore en bra sak att skriva in i svensk grundlag, om man nu menar det. I vissa debatter brukar det åtminstone sägas. Detta tar vi och Vänsterpartiet fasta på i reservation nr 7.

Herr talman! En annan sak som behandlas i betänkandet och som också tidigare har varit uppe för diskussion är frågan om statsråd som går från en framträdande position inom det svenska offentliga livet såsom minister och ledamot av regeringen till en framträdande position inom näringslivet. Vi har tidigare i en granskningsdebatt diskuterat frågan om de kunskaper som man därmed bär med sig från regeringshåll till näringslivshåll. Vi har också diskuterat möjligheten att titta på eventuella karantänsregler för att göra det svårare att utnyttja de kunskaper man fått såsom statsråd för att göra det enklare för ett visst företag som har anställt en.

Frågan behandlas under punkt 3, Statsråds bakgrund och efterföljande verksamhet. Jag har under denna punkt ett särskilt yttrande där jag skriver att behovet av en tidskarantän ökar med en utveckling där allt snabbare utbyten sker mellan den offentliga och privata makten och att jag faktiskt, utifrån konstitutionsutskottets betänkande 2002/03:20, förväntar mig att regeringen snarast ser över olika möjligheter att införa den typen av regler. Om man inte gör det genom att komma till riksdagen med en skrivelse eller proposition kan man åtminstone göra det för sig själv och de statsråd som nu tillsätts.

Herr talman! Det finns en fråga som på många sätt överskuggar det arbete vi gör här i riksdagen. Om den företeelsen växer riskerar vi att hamna i en situation där legitimiteten för de beslut vi fattar hela tiden undergrävs och ifrågasätts. Det är frågan om det växande politikerföraktet, den växande misstron mot folkvalda och tanken att det sitter människor som förtroendevalda på positioner som inte gör så mycket gott för mig utan snarare bara för sig själva. Det är viktigt att vi kommer till rätta med den föreställning som finns bland ganska många människor. Ett sätt är givetvis att se till att de ständigt avlösande skandalerna slutar att avlösa varandra. Där tror jag att vi i partierna har mycket arbete att göra.

Ett annat sätt är att vi slutar jämföra oss själva med den samhällselit inom till exempel det privata näringslivet som är föraktat bland så breda folklager. När man har tagit upp diskussionen om riksdagsledamöternas enligt mig oförskämt höga arvoden har förklaringen blivit: Titta vilka ersättningar man har inom det privata näringslivet! Det tycker jag är tragiskt.

Det är farligt när vi jämför oss med några andra än dem vi är utsedda av, när vi jämför oss med övriga delar av samhällseliten snarare än med dem som har valt in oss i den här församlingen. Det är farligt när vi tappar fotfästet bland dem som röstar i allmänna val och i stället jämför oss med några andra.

På ett sätt finns ändå en möjlighet att göra en jämförelse med det privata näringslivet som vore positiv. Vi har sett den ökade misstron mot det privata näringslivets toppar. Med viss politisk handlingskraft tillsattes en förtroendekommission under ledning av Erik Åsbrink. Man kan kritisera vad den förtroendekommissionen kommer fram till. Man kan mena att den inte har tillräckligt breda möjligheter att verkligen åstadkomma en förändring och stoppa de bonussystem och höga ersättningar inom det privata näringslivet som drar till sig sådant intresse. Men det var åtminstone ett tecken på att man tog människors känsla inför det privata näringslivets ohemula ersättningar på allvar.

Varför tillsätter vi då inte en sådan förtroendekommission för oss själva? Varför tillsätter vi inte en förtroendekommission eller en utredning som kan titta på nödvändiga reformer för att minska politikerföraktet och analysera bakgrunden och orsakerna till politikerföraktet?

Varför funderar vi inte på åtgärder som skulle kunna minska klyftan mellan väljare och valda, på direktdemokratiska instrument eller andra sätt för att få ett deltagande i demokratin, på ökade möjligheter för allmänheten att delta i det politiska samtalet?

I reservation 6 kräver jag att en förtroendekommission för politiken omedelbart tillsätts. Jag tror att det är viktigt att vi som politiskt förtroendevalda visar samma handlingskraft när det gäller att hantera minskat förtroende för vårt värv som vi visat när det gäller näringslivet. Jag vill därför yrka bifall till reservation 6.

Anf. 80 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag ska disponera om mitt anförande lite grann eftersom jag har ett väldigt behov av att från Kerstin Lundgrens sida få klargjort om det var så att hon drog en parallell mellan den svenska demokratiska enhetsstaten och andra enhetsstater som hon sedan också kallade enpartistater. Jag undrar alltså om det var den parallell som Kerstin Lundgren faktiskt drog i debatten eller om det var tungan som slant eller hur det egentligen var.

I varje fall kritiserar hon först den svenska enhetsstaten och konstaterar sedan att andra enhetsstater gått under. Jag kunde inte tolka det på annat sätt än att det var en parallell till de numera upphörda kommunistländerna. Jag tycker att det är halsbrytande att påstå att man är trött på det svenska centralstyret, den svenska enhetsstaten, och sedan dra parallellerna till andra områden. Jag ska ärligt säga, herr talman, att det gjorde mig upprörd, och det vore bra om Kerstin Lundgren kunde klara ut att

hennes uppfattning är att den svenska enhetsstaten är en god demokratisk stat.

Herr talman! Vi står inför en omfattande – hoppas jag – författningspolitisk debatt i Sverige. Jag tror att vi alla hälsar med stor tillfredsställelse att vi nu fått i gång en författningsutredning som både har ambitioner och ett uppdrag att se till att det blir en öppen, bred och omfattande debatt kring vilka regler som ska styra den demokratiska verksamheten i Sverige framöver.

Jag tror att det är viktigt att debatten skjuter fart. Sedan tillkomsten av den nuvarande regeringsformen har intresset och debatten, liksom den folkliga förankringen för författningsfrågorna varit ganska svag. Flera av oss har väl under några år känt oss tämligen ensamma när vi försökt diskutera dessa frågor. På det sättet är det alldeles utomordentligt bra.

Det faktum att vi nu fått Författningsutredningen, med det uppdrag den har, betyder inte att det finns stor anledning att kritisera den nuvarande regeringsformens funktionssätt. Det vore i och för sig en intressant seminarieanalys att se på vilka ställen den nuvarande regeringsformen medfört att vi kommit till korta och fått så att säga felaktiga beslut eller felaktiga funktioner.

Jag tillhör dem som hyllar den så kallade folksuveränitetstanken, och därför finns det anledning att, precis som Mats Einarsson också var inne på, slå vakt om det tänkande som ligger bakom den nuvarande regeringsformen och som bland annat innebär att när tvåkamarsystemet avskaffades kunde det konstateras att väljaren faktiskt blev herre i eget hus. Väljaren kunde vid ett enda tillfälle utse det parlament som skulle fatta besluten för de kommande tre åren som gällde vid det tillfället.

Därför är det lite knepigt att höra Kerstin Lundgren tala sig varm för att man ska införa en tvåkammarriksdag, utan att närmare kunna locka oss andra som ska delta i den författningspolitiska debatten med vilka goda funktioner den tanken skulle kunna innehålla. Det är i varje fall en tanke som hon har, eller som Centerpartiet möjligen har. Av reservationen kan man se att en av de goda funktionerna skulle vara att förhindra ytterligare centralisering av den svenska samhällsfunktionen. Om det sedan är en god funktion kan ju också diskuteras.

I den författningspolitiska debatten har det förts fram olika tankar. Det finns naturligtvis en motsättning mellan oss som tillhör dem som bekänner sig till folksuveräniteten och de som är genuina eller ideologiska maktdelare. Här kan man se på Studieförbundet Näringsliv & Samhälles förslag och resonemang som ju leder till att man egentligen en gång för alla skulle anta en författning som sedan inte kan ändras. Det är ett upplägg som jag känner stor tveksamhet inför eftersom en levande författning över tid också ska kunna anpassas till olika förhållanden.

Om ett par veckor, den 21–22 mars, har Grundlagsutredningen ett stort seminarium i riksdagen med inbjudna talare och öppet att delta i. Det är ett uttryck för viljan och önskemålet att få en öppen och bred diskussion om vilka regler som ska styra det demokratiska beslutsfattandet i framtiden.

Sedan får man naturligtvis också komma ihåg att författningen i sig inte är målet. Författningen är medlet för att genomföra samhällsförändringar och organisera samhället så att man klarar välfärdsåtaganden och

annat. Det perspektivet måste man också hela tiden ha klart för sig när man diskuterar författningsfrågor.

Det finns flera olika saker som tagits upp i reservationerna och också antytts i debatten. Om det möjligen blir några repliker väljer jag att försöka kommentera dem ytterligare i det sammanhanget. Jag vill dock något beröra konventsfrågan. Det är ju en förebild från två konvent som förevarit inom EU:s ram. Men då ska man komma ihåg att där var konventet en lösning på den slutenhet med vilken EU tidigare hade arbetat då man ”bakom stängda dörrar” arbetat fram olika förslag.

Här ville man i stället söka en öppenhet. Den jämförelsen kan inte göras med svenska förhållanden eftersom hela systemet här på ett helt annat sätt är öppet. Man har möjligheter att delta i debatten. Dessutom har vi remissomgången innan regeringen bestämmer sig för att lägga fram förslag och annat. Parallellen är alltså inte helt lyckad.

Ett konvent riskerar också att bli ett forum för de allra mest intresserade, för dem som faktiskt finns där och har mest tid att lägga ned på detta konvent. Jag tror att de förutsättningar som vi nu håller på att skapa för författningsdebatten kommer att kunna vara värdefulla inslag i den fortsatta diskussionen kring dessa frågor.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 81 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Låt mig för klarhets vinnande vara tydlig så att ingen svävar i tvivelsmål om detta. Jag yrkade alltså bifall till reservation nr 3 under punkt 1.

När det gäller ett författningskonvent eller ett demokratikonvent handlar det om att skapa en struktur som gör att man kan jobba mer aktivt och delta mer i utformningen av en ny författning, en ny grundlag, än man kan när man svarar på en remiss eller deltar för att berätta vad man ser som forskare vid någon institution.

Jag noterar med tillfredsställelse att ett av våra universitet utformat ett eget grundlagskonvent. Jag noterar också att man i andra länder ser över sina grundlagar, sina regeringsformer, på motsvarande sätt genom att forma särskilda konvent eller grundlagskonvent.

Det vore bra om vi kunde göra detsamma. Det förhindrar inte vare sig konferenser eller remissrundor. Men det ger möjlighet till en fördjupad dialog under mer ordnade former.

Sedan har jag till sist, herr talman, en kort kommentar till frågan om enhetsstat. Det finns flera stater som liksom Sverige valt den modellen. Men det finns också flera stater som visat att man kan förändra. De har valt en federalistisk väg och har hittat lösningar utifrån sina möjligheter och sina visioner för sitt land och sitt samhälle.

Det är inte detsamma som att säga att vår modell är odemokratisk. Vi har varit med och röstat för den. Vi stod bakom 1974 års grundlag. Det är ingen tvekan om detta. Det är inte så att det är odemokratiskt. Det är självfallet ett demokratiskt beslut, och vi har självfallet en demokratisk struktur.

Jag sade inte att en enhetsstat är odemokratisk. Det behöver den inte vara. Däremot finns det en del inslag i en del andra länder som kan ha varit av enpartikaraktär. Det är någonting helt annat. Det vill jag markera till Mats Einarsson. Men det har Sverige aldrig varit och kommer förhoppningsvis heller aldrig att bli.

Om detta tror jag att vi har en stor samstämmighet. Det är inte någonting som påverkar diskussionen om möjligheterna att gå en federalistisk väg när det gäller vår konstitution. Det är att byta och bryta strukturen.

Anf. 82 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att Kerstin Lundgren inte har några principiella invändningar mot enhetsstaten.

Jag vill fråga om det federala systemet. Vi har sett det nämnas i flera motioner, och vi har haft de här debatterna. Jag tror att jag tidigare någon gång har försökt att få en diskussion till stånd.

Jag har pekat på att Kerstin Lundgren skulle kunna redogöra för något politikområde och hur det i praktiken skulle fungera. Det ska delegeras från de nuvarande kommunerna, kan man tänka sig, eller möjligen delade kommuner, och uppåt.

Det kanske inte ska ske via landsting eller via några regioner, fastän det ligger nära till hands i det federala systemet. Så småningom kanske man kan tänka sig någon restkompetens till riksdagen som skulle kunna inträffa. Eller hur är det tänkt?

Hur är det tänkt i förhållande till de starka krav som finns hos allmänheten på likvärdig levnadsstandard över hela landet. Det finns inte en undersökning som visar att människor vill olika eller ojämlika förhållanden. Likvärdigheten är den bärande tanken i de allra flesta sammanhang.

Landsorganisationen har gjort en vetenskaplig undersökning som visar att det kommunala självstyret är underordnat viljan och önskemålet om att det ska vara likvärdighet, i varje fall på de centrala områdena vård, skola och omsorg. På kultursidan kan man acceptera lite större skillnader i landet enligt den opinionsundersökningen.

Herr talman! Det skulle vara intressant om Kerstin Lundgren ville sätta lite kött på det tankeskelett som det federala samhällssystemet utgör.

Anf. 83 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Visst skulle vi kunna ägna oss åt att sätta kött på benen. Vi kommer förmodligen att göra det, eftersom en majoritet i den här kammaren inte är intresserad av diskussionen.

Om vi tittar ut över världen finns det många exempel på hur man har valt lösningar. Men vi måste forma utifrån våra speciella förutsättningar och hitta vägar för att klara vårt stora land på ett sätt som ger utrymme för människor till ökad självbestämmande. Det ska ge utrymme för att stärka enskilda människor och det civila samhället. Det gäller att hitta lösningar utifrån de unika förutsättningar, unika möjligheter och unika behov som varje människa har.

Problemet med Göran Magnussons resonemang är hans ovilja eller rädsla att över huvud taget se att lika kan kräva olika. Det är snarare så att det är likheten över hela landet som är huvudmålet. Den modellen har vi prövat under en tid. Vi ser att det inte har löst vare sig orättvisor eller

ens inom det statliga hägnet lett till att man möter människor med likhet som måttstock.

Det krävs ett annat sätt att jobba för att vi kan kunna ta vara på kraften i hela Sverige, kraften hos alla människor och kraften i det civila samhället. Vi är övertygade om att man måste våga bryta med de nuvarande enhetliga strukturerna som döljer olikheter sett från ovan som är väldigt tydliga under ytan.

Anf. 84 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Det är trist att vi inte får höra ett brandtal från Kerstin Lundgren om på vilket underbart sätt man i ett federalistiskt system skulle kunna förbättra för människorna inom hälso- och sjukvården och förbättra skolan för alla elever över hela landet. Det uteblir, eftersom hon säger att kammaren inte är intresserad av detta.

Det är liksom ingen agitatorisk kraft i det. Hur skulle Hjalmar Branting har resonerat när han på i slutet på 1890-talet eller runt sekelskiftet inträdde i denna kammare och talade för allmän och lika rösträtt? Det var ett kompakt motstånd i denna kammare. Men inte lät han sig förtrötts av detta, och han lyckades efter ett 20-tal år. Lite mer borde det gå att säga om detta lycksaliggörande federala system än att säga att kammaren inte är intresserad av saken.

Herr talman! Jag har inte sagt att det ska vara likadant över hela landet. Jag har talat om likvärdiga förhållanden över hela landet. Det står bland annat i direktiven till Ansvarskommittén. Det betyder inte att alla ska ha 5 kr, eller hur man vill uttrycka saken. Det är möjligt att någon behöver 8 kr och en annan kan klara sig på 3 kr för att det ska bli likvärdiga förhållanden. Det är poängen i detta.

Vi kommer väl inte längre. Jag har nu fått epitetet att vara ointresserad, och hela kammaren är ointresserad av saken. Jag viker mig på den här punkten för närvarande.

Anf. 85 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det fördes en intressant diskussion om folksuveränitetstanken kontra maktodelningstanken. Ibland är det underförstått i debatten att de som driver folksuveränitetstanken är mer demokratiska än de som driver maktodelningstanken. Jag säger inte att Göran Magnusson har stått för detta.

Jag skulle gärna vilja ha ett klarläggande från Göran Magnussons sida på hur han ser på detta. Kan han här komparera ordet demokratisk eller tänka sig att även stater som bygger på maktodelningstanken är demokratiska?

Anf. 86 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Det är självklart så. Jag betraktar USA som en demokratisk stat. Det fyller en rad kriterier. Sedan kanske det faktiska resultatet på olika politikområden för människor som bor i USA är lite annorlunda. Men om vi håller oss på det principiella planet vill inte jag säga att stater med utpräglad maktodelning inte skulle vara demokratiska.

Maktodelningen bygger på att man delar makten mellan några individer. Jag vill inte dela makten mellan väljaren på valdagen och en rad institutioner som sedan ska försvåra besluten eller kanske till och med

förhindra besluten genom att ha denna maktindelning och denna kontrollmekanism. Det menar jag och de som stöder folksuveräniteten.

Väljaren på valdagen är suverän, och alla väljare är lika kompetenta att rösta. Det är en bärande tanke för socialdemokrater. Det har burit upp vårt författningstänkande under hela 1900-talet. Inskränkningar i väljarens suveränitet på valdagen innebär att man maktodelar med någon annan. Det är delar av det tänkande som präglar den nuvarande regeringsformen och som jag hoppas också kommer att prägla den i fortsättningen.

Herr talman! På några sekunder skulle jag vilja gentemot Ingvar Svensson ta upp frågan om subsidiaritet. Jag vet att Ingvar Svensson och jag har vid flera tillfällen varit överens om att subsidiaritet inte är det samma som decentralisering, för att förkorta det hela lite grann.

Det skulle vara intressant att höra Ingvar Svensson säga vilka effekter subsidiaritetstanken skulle få på beslutsfattandet om den infördes i grundlagen.

Anf. 87 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är bra att Göran Magnusson nu tydligt markerar att även maktodelningsstater är demokratiska – eller *kan* vara demokratiska, ska man väl säga. Folksuveränitetsstater kan ju också vara demokratiska. Det är bra att vi får det klarlagt, för ibland kan det finnas en underton i debatten. Jag har full respekt för dem som hävdar folksuveränitetstanken som grundläggande. Jag fordrar också motsvarande respekt för dem som hävdar maktodelningstanken. Men vi ska inte fördjupa oss i den debatten nu.

Göran Magnusson undrade vad jag anser om subsidiaritetsprincipen och vilka effekter den skulle få om den skrevs in i grundlagen. Den skulle få ungefär samma effekter som de förändringar som Göran Magnusson härförleden var med om att genom en författningsutredning föra in i regeringsformen 1 kap. 2 §. Effekterna ska alltså vara styrande för tanken. Göran Magnusson vet mycket väl att jag har haft invändningar i opposition mot honom mot att göra subsidiaritetsprincipen till en juridisk princip.

Anf. 88 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Vi ligger ganska nära varandra i tänkandet i de här frågorna. Det är tillfredsställande därför att det är viktigt också i författningsdebatten och inte minst i själva grundlagsutredningen att vi – ett stort antal partier och ett stort antal människor – kan samlas kring ett gemensamt tänkande i de här olika frågorna.

Jag har därmed inte sagt att jag är beredd att införa subsidiaritetsprincipen i grundlagen. Jag har ännu inte riktigt fått klart för mig vad tänkandet enligt den skulle kunna leda fram till för olika faktorer.

Ingvar Svensson har också talat sig varm för en kommunalordning som skulle ha en ställning strax under grundlagen och som möjligen skulle förhindra riksdagen att ålägga kommunerna att utföra olika saker på politikområdena. Det där är en intressant diskussion.

Jag vill snarast här markera att vi i det hittillsvarande systemet har en avsaknad av kompetenskatalog, som ju ligger nära till hands när man börjar tala om de här sakerna. Det är en kompetenskatalog mellan staten

och kommunerna å ena sidan och landstingen å andra sidan, som ju inte är överordnade kommunerna.

Fördelen med det nuvarande systemet är att vi utan större krumbukter och framför allt utan juridiska svårigheter har kunnat flytta frågor upp och ned på den axel som utgörs av riksdag, landsting och kommuner. På så sätt har vi kunnat ordna samhällsorganisationen och genomförandet och utförande av viktiga samhällsområden på ett ganska smärtfritt sätt. Vi har kunnat ta ett gemensamt ansvar mellan staten och kommunerna för exempelvis vård, skola och omsorg. Det är ju det hävdvunna synsättet i Sverige.

Anf. 89 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Först vill jag påpeka för Göran Magnusson att *denna* kammare inte fanns på Brantings tid. Däremot hade vi ett tvåkammerssystem. Det kan vara bra att påpeka det ur historisk synpunkt.

Jag vill göra ett till historiskt påpekande och tala om att Hjalmar Branting faktiskt stod på en liberal lista vid den tidpunkt som han drev frågorna om allmän och lika rösträtt. Detta gjorde han naturligtvis med full support från liberaler. Det var ju liberaler som satte i gång debatten.

Men nu går jag tillbaka till framtiden. Vi har tagit upp förslaget om ett författningskonvent. Jag tycker att det är en väldigt vag skrivning som Göran Magnusson och utskottets majoritet står bakom i betänkandet när man säger att det kan förutsättas att frågor rörande relationen mellan de organ som uppbär den offentliga makten och deras uppgifter kommer att beröras i grundlagsutredningens arbete.

Varför kan man inte göra detta i konventsform eller, som vi skriver i vår motion, i konventsliknande organ? Det ger ju precis som Kerstin Lundgren påpekar en struktur kring detta arbete med referens- och arbetsgrupper. Jag vill också tillägga att jag tycker att det ger status till en så stor och viktig utredning som grundlagsutredningen är om man också kopplar ett arbete i konventsform till den.

Jag förstår inte riktigt varför Göran Magnusson inte kan ställa upp på den tanken.

Anf. 90 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Ja, det var två kamrar, det är riktigt. Branting var invald på liberal valsedel. Det var väl därför att det vid den tiden fanns en stor åsiktsgemenskap framför allt på rösträttsområdet och demokratiområdet mellan Socialdemokraterna, eller socialisterna, som man kanske till och med kallade sig ibland, och liberalerna.

När jag då och då visar Riksdagshuset för folk så brukar jag hålla en liten föreläsning – det blir ju lätt så – i entréhallen där bysterna finns av bland andra Staaf, Branting, Lindman, Per Albin Hansson och den centerpartist som ju också var statsminister ett tag. Poängen i mitt resone-mang är att jag brukar framhålla just Karl Staafs kamp för rösträtten, borggårdstalet och att han faktiskt bröts ned och dog på grund av den kampanj som han hade emot sig därför att han försvarade demokratin mot kungamakten. Jag är inte alldeles historielös, jag heller.

När det gäller konvent och ett organ så undrar jag varför man måste institutionalisera detta. Det finns ju andra möjligheter. Ett universitet har redan satt i gång, och det kan tänkas komma flera. Vi kan från grund-

lagsutredningen gärna stimulera olika slags aktiviteter för att få en debatt till stånd om de här viktiga grundlagsfrågorna.

Jag tycker att vi också har goda erfarenheter av våra hävdvunna sätt att hantera olika utredningar och olika beredningsfrågor. Grundlagsutredningen har ju ett direkt imperativ att se till att det blir en bred debatt i det svenska samhället. Det råder ingen oenighet om det i utredningen, och det ska vi också försöka leva upp till.

Den 21–22 mars finns det möjligheter att delta i en bred aktivitet om våra författningsfrågor just i det här huset.

Anf. 91 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med Göran Magnusson när det gäller de båda herrarna Karl Staaf och Hjalmar Branting. Jag brukar också titta på deras byster när jag går förbi, och jag konstaterar att det var två stiliga mustaschprydda män båda två.

Jag tror ändå att det vore bra att samla upp det arbete som vi är överens om och som måste följa med anledning av grundlagsutredningen och kalla det för ett konvent. Det kan locka till en ännu bredare debatt och det ger en struktur och en status till ett mycket viktigt arbete.

Som vi har varit inne på i andra sammanhang så gäller det att nu få människor att känna engagemang för vår kommande grundlag. Tyvärr är intresset hos den svenska befolkningen inte särskilt stort, och kunskapen är ganska dålig om vad vår nuvarande författning säger. Alla medel att pröva detta måste göras. Därför tycker jag nog att man även från socialdemokratiskt håll borde våga kalla det fortsatta arbetet för ett konvent.

Anf. 92 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Risker med ett konvent är ju att det blir ytterligare en expertisering av grundlagsfrågorna. Jag ser framför mig som mycket mer stimulerande att frikyrkoförsamlingar, nykterhetsrörelsen och andra folk-rörelser i samhället på sina möten, kongresser och annat också för en diskussion om grundläggande författningsfrågor.

Det är ju först när människor i allmänhet, och inte ett antal experter som samlas till en konvent, har en känsla för de grundläggande värderingarna kring regeringsformen och annat som vi också har en folklig förankring för de demokratiska spelreglerna. Jag tycker att det skulle vara mycket mer stimulerande om man fick till stånd den debatten än om man institutionaliserade det hela i ett konvent.

Anf. 93 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! I de frågor som vi nu diskuterar är Göran Magnusson i allt väsentligt överens med mig och Vänsterpartiet. Men jag skulle vilja ta upp frågan om EU-medlemskapets roll i grundlagsöversynen.

Som jag sade i mitt anförande måste väl ändå det svenska medlemskapet anses som en av de större konstitutionella förändringarna under den period som vi har haft den här regeringsformen. Riksdagen är inte längre ensam lagstiftare. Däremot har regeringen blivit lagstiftare eller åtminstone medlagstiftare. EU-systemet innebär att regeringens ståndpunkt kan röstas ned. Vad innebär det för ansvarsutkrävandet? I den planerade konstitutionen ska man skriva in att EG-rätt är överordnad nationell rätt. Hur värnar vi då den svenska grundlagens överhöghet på

icke-delegerade områden etcetera? Det här har alltså inte att göra med villkoren för maktöverföring eller med riksdagens EU-arbete.

Jag skulle vilja fråga dels om Magnusson har någon idé om varför regeringens absolut inte ville ha med de här frågorna i översynen, dels om han tror att det faktiskt blir möjligt för oss i utredningen att styra runt de här frågorna. Jag har lite svårt att se att det ska vara möjligt.

Anf. 94 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Det är möjligt att vi skiljer oss åt i själva synen på hur det hela är konstruerat och upplagt. Som Mats Einarsson väl vet är det riksdagen som, tillsammans med andra parlament, har gett makten till EU att lagstifta på vissa områden. Det är regeringen, som representant för Sverige i de behöriga organen i EU-systemet, som utnyttjar den lagstiftningsmakt som Sveriges riksdag har överlåtit till EU. Jag tycker att det är en viktig utgångspunkt för den här diskussionen som man behöver föra.

Vi har möjligen olika uppfattningar, och det kommer väl till uttryck längre fram i andra debatter i höst kanske, kring räckvidden av det nya fördraget eller den nya konstitutionen som EU nu möjligen kan få om den blir godkänd i alla 25 medlemsländerna. Räckvidden av den ur den juridiska synpunkten innebär inte att EU-lagstiftning generellt sett, och det vet ju Mats Einarsson, är överordnad svensk lagstiftning. EU:s lagstiftning är överordnad svensk lagstiftning på de områden som är överlåtna till EU. Det är det viktiga.

Den här företrädesrätten för EU-lagstiftning, såsom jag nyss har beskrivit den, uppstår ju inte i den nya konstitutionen, utan det är ett förhållande som faktiskt redan gäller. Om man röstar nej till den nya konstitutionen kvarstår denna överhöghet för EU:s lagstiftning på de överlåtna områdena.

Anf. 95 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag ska inte gå i polemik med Magnusson vad gäller beskrivningen av hur EU-systemet fungerar och hur det bäst ska karakteriseras. I allt väsentligt instämmer jag i den beskrivning som han ger. Min poäng var att EU-medlemskapet som sådant ändå måste anses ha inneburit en ganska betydande förändring av den konstitutionella miljö i vilken den svenska regeringsformen har att verka. Jag kan fortfarande inte förstå varför inte detta också ska kunna vara en utgångspunkt för den översyn som vi ska göra av regeringsformen. Jag vidhåller att jag har svårt att se hur Magnusson, jag och övriga i den här utredningen ska kunna undvika detta och styra fritt från EU-aspekterna på grundlagen.

Anf. 96 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Herr talman! Det är möjligt att man vid en ytterligare analys och ytterligare diskussioner kommer fram till att man faktiskt behöver göra någonting. Då är det väl möjligt att man i så fall också får överväga att begära tilläggsdirektiv. Regeringen har haft en uppfattning om vad som borde och behöver utredas i det här sammanhanget. Det är naturligtvis en förändring i och med att riksdagen har avstått från suverän lagstiftningskapacitet på några områden. Det har vi ju gjort därför att vi anser att det gagnar svenska folket och de politikområden som vi har gjort det på. Vi får väl fortsätta att diskutera den här frågan, men jag ser inget akut behov

av att direkt analysera och utreda detta. Men som jag sade tidigare har vi möjligen lite olika värderingar av räckvidden för det nya fördraget. Det får vi väl tillfälle att diskutera flera gånger.

Herr talman! Jag föreställde mig att Mats Einarsson skulle ta upp könsmaktsperspektivet som också har diskuterats. Tiden är begränsad för både honom och mig. Låt mig bara säga att jag minns mycket väl att Mats Einarsson för Vänsterpartiets räkning tog upp just de här aspekterna i de överläggningar som var strax innan man bestämde direktiven. Det är möjligt att det också är ett område som man behöver diskutera i fortsättningen också. Men jag ska ärligt säga att jag har lite svårt att se hur man skulle kunna finna inspiration i själva regeringsformen för det. De andra frågorna däremot, det vill säga hur det faktiskt fungerar i olika sociala och kulturella sammanhang, är väl föremål för en del utredande. Det behöver man naturligtvis fundera över i många olika sammanhang.

Anf. 97 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Jag kommer som siste talare i detta ärende beroende på att vi moderater inte har några reservationer. Vi yrkar bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande.

Därmed har jag egentligen inte så mycket att tillägga till den debatt som har varit. Jag vill dock ta upp en sak. Det gäller det krav som vi i Moderaterna har framfört om att se över grundlagens reglering av EU-frågor, det vill säga det som står i regeringsformens 10 kap. 5 §. Det har egentligen inte ett dugg med det konstitutionella fördraget att göra. Det beror snarare på att vi anser att man, så här drygt tio år efter inträdet, borde gå igenom det här snyggt och propert. Regleringen kan bli rakare och tydligare så att den intresserade medborgaren bättre kan förstå EU:s roll i förhållande till svensk konstitution.

Den skrivning som vi nu har i betänkandet säger att vi först ska avvakta de bedömningar som finns beträffande det konstitutionella fördraget. Det är ute på remiss nu, och Lagrådet kommer att ge sin bedömning. Då kan vi sortera undan den frågan. Sedan, när det är klart, kan vi ta upp frågan om hur vi bättre kan reglera EU-medlemskapet i den svenska regeringsformen. Men vi känner oss nöjda med den skrivning som vi har i betänkandet. Därför har vi inte någon reservation på denna punkt, men jag tyckte att det var angeläget att klargöra det.

Låt mig slutligen också säga att vi i Moderaterna har valt att se att de utredningar som nu har konstitutionell bäring, nämligen Ansvarsutredningen som framför allt sysslar med kommuner, landsting och den statliga styrningen och själva Grundlagsutredningen, har mycket öppna mandat. Inom dem kommer vi att kunna arbeta med många av de frågor som har förts upp här i kammaren. Vi vill inte se det snävt utan snarare som en öppen möjlighet att föra diskussioner. Vad slutresultatet sedan blir vet vi naturligtvis inte. Men jag tror att det är bättre att nu fokusera arbetet till de här två kommittéerna. Jag tror att det finns möjligheter att göra ett ganska spännande arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

Prot. 2004/05:87
9 mars

Författningsfrågor

15 § Författningsfrågor – förenklad ordning

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU13
Författningsfrågor – förenklad ordning.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 20 §.)

Statliga fastighetsfrågor

16 § Statliga fastighetsfrågor

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2004/05:FiU17
Statliga fastighetsfrågor.

Anf. 98 AGNETA RINGMAN (s):

Herr talman! Det här betänkandet, FiU17, handlar om statliga fastighetsfrågor. Ändamålsfastighetskommittén lämnade ett betänkande till regeringen i april 2004 beträffande hyressättning av vissa ändamålsbyggnader. Regeringen bereder de här frågorna för närvarande och räknar med att kunna lämna förslag till riksdagen under kommande höst. Därför ser finansutskottet ingen anledning att nu göra några uttalanden, och samtliga sex motioner avstyrks.

Fru talman! Finansutskottet har tidigare behandlat frågor som rör förvaltning och hyressättning i statliga ändamålsfastigheter. Utskottet gjorde då ett tillkännagivande om att en utredning skulle tillsättas för att se över de här frågorna. Utredningen har som jag nyss nämnde genomförts, ärendet bereds för närvarande av regeringen och vi väntar förslag till hösten. Därför nöjer jag mig här med att kommentera den reservation som Vänsterpartiet lämnat, och förmodligen också kommer att yrka bifall till senare på talarlistan, som gäller ändrade ägardirektiv till Akademiska Hus AB.

Finansutskottet har tidigare avstyrkt liknande motioner på grund av att bostäder inte ingår i Akademiska Hus AB:s fastighetsbestånd. Avsikten har heller aldrig varit att bolaget ska äga eller förvalta bostäder.

En av grundprinciperna bakom 1993 års fastighetsreform var att skilja på ägande och brukande av lokaler och mark. Att låta högskolorna själva vara fastighetsägare skulle vara ett brott mot denna grundprincip. Riksdagen har tidigare ställt sig bakom principerna för denna fastighetsreform, och Ändamålsfastighetskommittén har inte föreslagit några grundläggande förändringar i sitt betänkande.

Jag kan hålla med om att bostadssituationen för universitetsstudenter kan vara besvärlig på många håll. När det gäller byggande av studentbostäder måste detta dock prövas inom den ordinarie budgetprocessen för att man ska kunna väga utgifterna mot andra statliga utgifter. Att i stället ge stöd genom att sänka avkastningskravet på Akademiska Hus AB skulle innebära att man gick runt budgetlagen och dessutom gav bolaget en otydligare uppgift.

Finansutskottet har inte ändrat uppfattning sedan vi behandlade den här frågan senast. Därför vill jag här och nu bara yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Prot. 2004/05:87
9 mars

*Statliga
fastighetsfrågor*

Anf. 99 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag har ingen avvikande mening i den här frågan jämfört med utskottets majoritet, men jag vill ändå ge en kommentar i ärendet.

Riksdagen revisorer aktualiserade en översyn av hyressättningsprinciper för statens ändamålsfastigheter för tre år sedan. I den översynen valde regeringen att låta frågan om försäljning av mark i skärgården ingå.

Ändamålsfastighetskommittén har föreslagit att det rörliga friluftslivets behov i skärgården ska vara grunden för att inte hejdlöst sälja mark i skärgården. Jag delar den uppfattningen. Ärendet bereds nu av regeringen, och förslag kommer till hösten. I avvaktan på detta besked avvaktar också Fortifikationsverket med en eventuell försäljning. Jag ser fram emot regeringens förslag i den här frågan men vill betona vikten av att värna det rörliga friluftslivet i skärgården. Den skärgård Sverige har är unik och nyttjas av stora grupper i samhället. Jag behöver bara nämna den folkrörelse som båtfolket tveklöst utgör.

Om försäljning ska ske ska det vara efter noggranna överväganden med stor hänsyn till de allmänna intressen som finns i området. Jag har stor förståelse för de två motioner som finns i ärendet och vill med det här inlägget betona vikten av försiktighet från regeringens sida i det fortsatta arbetet i denna fråga.

Anf. 100 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Under ett antal år har vi bostadspolitiker från Vänsterpartiet, huvudsakligen, motionerat om förutsättningarna att bygga fler studentbostäder. Jag kan konstatera att man i dag beräknar en brist på någonstans runt 62 000 studentbostäder. Vi vet att framför allt studenter från så kallade studieovana miljöer eller familjer där ekonomin inte är så god är de som drabbas hårdast av bristen på studentbostäder. Ibland är det faktiskt lättare att komma in på högskolan än att komma in i en bostad. Studenter blir också dubbelt drabbade eftersom bostaden många gånger dessutom är deras arbetsplats.

Ett förslag vi har, ett av många, på hur man skulle kunna bygga mer studentbostäder är att Akademiska Hus fick ändrade ägardirektiv så att man skulle kunna bygga studentbostäder – gärna i campusform, alltså i närheten av universiteten. Akademiska Hus har trots allt ett ganska stort eget fritt kapital.

Fru talman! När man får avslagsyrkanden på motioner förväntar man sig någon sorts hederlighet i avslagen, men det här är inte hederligt. I majoritetstexten säger man att eftersom Akademiska Hus aldrig har haft som uppgift att förvalta studentbostäder ska de aldrig ha det heller. Vi är djupt medvetna om att Akademiska Hus inte har den uppgiften i dag. Det är därför vi föreslår förändrade ägardirektiv. Att hänvisa till att man inte vill ändra ägardirektiven därför att ägardirektiven redan är skrivna på ett annat sätt än det vi vill förändra till är inte särskilt konsekvent, om man säger så. Det ter sig ganska underligt. Om man däremot hade haft ett avslagsyrkande som sade *varför* man inte anser att Akademiska Hus ska få ändrade ägardirektiv hade jag haft lite lättare att förstå resonemanget.

Det hänvisas dessutom till att vi på något sätt skulle ha krävt att man skulle minska avkastningskravet på Akademiska Hus. Jag har letat för-
tvivlat efter var det skulle stå, både i reservationen och i motionen, men
det finns ingenstans. Vi vill inte heller tricksa med budgetlagen. Det är
inte det som är målet. Däremot är Akademiska Hus en stark aktör på
fastighetsmarknaden som utan tvekan skulle kunna få ganska bra låne-
villkor och annat för att bygga studentbostäder. Vi har inte krävt att man
ska ändra avkastningskraven. Även där blir det alltså lite märkligt.

Ännu märkligare blir det när Agneta Ringman, fru talman, säger att
en princip när det gäller ändamålsfastigheter är att man inte ska bruka
och äga. Nej, men det har väl inte med det här att göra. Akademiska Hus
skulle enligt vårt förslag bygga bostäder, men det var inte Akademiska
Hus som skulle bo i dem utan studenter. Det var inte de enskilda univer-
siteten som skulle äga studentbostäderna, utan studentbostäderna skulle
ägas av Akademiska Hus och hyras ut – och på sikt antagligen också
kunna ge ännu bättre avkastningsmöjligheter för Akademiska Hus till
staten.

Jag är alltså djupt besviken på de avslagsyrkanden som finns i majori-
tetstexten. Jag förstår helt enkelt inte vad man vill uppnå. Tyvärr blev jag
inte mycket klokare efter att ha hört Agneta Ringmans inlägg.

Jag skulle önska att man orkat ta i den här frågan. Hänvisa inte till att
ägardirektiven är skrivna på ett speciellt sätt och att vi därför inte kan
ändra dem! Då sitter vi fast för tid och evighet. Då är man inte beredd till
förändringar och nya inriktningar av politiken över huvud taget.

Fru talman! Med glädje yrkar jag bifall till reservationen i det här be-
tänkandet. Det får väl bli reservation 1, skulle jag tro, om den har något
nummer. Det är i alla fall den enda reservation som finns här, under
punkt 1.

Med det, fru talman, hoppas jag att jag skulle kunna få något klagö-
rande från Agneta Ringman om varför man avstyrker motionen och re-
servationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

17 § Statliga arbetsgivarfrågor

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2004/05:FiU18
Statliga arbetsgivarfrågor.

Anf. 101 TOMMY TERNEMAR (s):

Fru talman! Vi ska nu behandla finansutskottets betänkande FiU18,
som handlar om statliga arbetsgivarfrågor. Utskottet har behandlat elva
motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2004. Motionerna tar
upp frågor med anknytning till statens arbetsgivarpolitik. Det handlar
bland annat om problematiken kring etisk och kulturell mångfald i stats-
förvaltningen, jämställdhetsaspekter, arbetsmiljön och sjukfrånvaron i
staten. Motionerna handlar också om etiska regler för statstjänstemän,
statliga pensionsförmåner samt myndighetschefernas bosättningsort.

Utskottsmajoriteten anser att andelen statsanställda med annan etnisk och kulturell bakgrund än den svenska fortfarande är för låg. När det gäller jämställdhetsaspekter på den statliga arbetsgivarpolitiken anför utskottet att det är angeläget att regeringens arbete med jämställdhet i statsförvaltningen intensifieras och antar en mer operativ inriktning. Utskottet understryker också vikten av att skapa en attraktiv statsförvaltning med god arbetsmiljö.

Fru talman! I detta betänkande finns åtta reservationer från Folkpartiet, Kristdemokraterna och Miljöpartiet samt ett särskilt yttrande från Moderata samlingspartiet och Centerpartiet. Med detta överlämnar jag betänkandet för debatt.

Anf. 102 GUNNAR NORDMARK (fp):

Fru talman! Som ceremonielet bjuder konstaterar jag att Folkpartiet givetvis står bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation 4. Innehållet i den reservationen är att vi tydligare än utskottets majoritet vill framhålla statens roll som föredöme som arbetsgivare, framför allt när det gäller jämställdhet.

Även om det ur jämställdhetsperspektiv finns en rad aspekter på hur staten agerar som arbetsgivare kommer jag i huvudsak att koncentrera mig på skillnaden mellan löner för kvinnor respektive män i statlig tjänst, dels därför att bland andra fackförbundet ST nyligen på ett förtjänstfullt sätt visat på löneskillnaderna mellan kvinnor och män vid ett antal statliga myndigheter, dels därför att lönerna hos en arbetsgivare säger en hel del om hur det är ställt med jämställdheten i övrigt. Jag hoppas i min framställning kunna visa på att varken de ambitioner staten har eller hur utvecklingen ser ut vittnar om ett tillräckligt engagemang eller ens att utvecklingen i särskilt stor utsträckning är på väg åt rätt håll när det gäller mer jämställda löner inom staten.

Låt mig inleda med ett citat ur *Arbetsgivarverket informerar* den 25 augusti 2003 eller för den delen den 29 juni 2004. Formuleringarna är nämligen identiska.

”Den viktigaste förklaringen till löneskillnaderna är att kvinnor oftare arbetar deltid, på lägre befattningsnivåer och inom yrken med lägre genomsnittslöner. Slutsatsen blir att även om all eventuell i lagens mening osaklig lönesättning försvann, skulle löneskillnaderna mellan kvinnor och män bara förändras marginellt.”

Sällan har den gällande könsmaksordningen uttryckts tydligare än så. Staten som arbetsgivare flyr bakom att i lagens mening osakliga löneskillnader är marginella.

Kvinnor arbetar oftare deltid, säger staten. Varför då? frågar Folkpartiet. Hur synliggör vi de förhållanden som gör att kvinnor i större utsträckning väljer att arbeta deltid eller tvingas till detta, och vad kan staten som arbetsgivare göra för att det i framtiden ska vara samma andel män som kvinnor som väljer eller tar ansvaret att arbeta deltid?

Kvinnor arbetar oftare på lägre befattningsnivåer, säger staten. Varför då? frågar Folkpartiet och vill förändra de mekanismer som gör att det efter decennier av jämställdhetsarbete fortfarande är män som plockas ut till högre befattningsnivåer medan kvinnor hänvisas till de lägre.

Kvinnor arbetar inom yrken med lägre genomsnittslön, säger staten. Vad gör vi åt det faktum att de yrken där det av tradition finns många kvinnor är sämre avlönade än de yrken där det av tradition arbetar många män? Vi måste ta fram en arbetsvärdering, säger Folkpartiet, som är bättre än den som vi har i dag.

Arbetsgivarverket har dock rätt i sin analys. Det är de löneskillnader som är så kallat sakligt grundade som är huvudförklaringen till löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Det är decennier av strukturer som är ojämställda som upprätthåller löneskillnaderna mellan kvinnor och män i statens tjänst såväl som på andra håll i yrkeslivet, och det är decenniers acceptering av dessa så kallat sakliga löneskillnader som gör att kvinnor än i dag har lägre månadslön, lägre livslön och därmed också lägre pensioner. Pengar är kanske inte allt för den som är anställd, men det är det tydligaste exemplet på hur den enskilda arbetsgivaren värderar sina anställda både som individer och som grupp.

I staten är till huvuddelen "sakligt grundade" löneskillnader mellan kvinnor och män ungefär 15 %. Det är inte acceptabelt. Staten borde som arbetsgivare ha kommit längre.

I Juseks arbetsmarknadsundersökning för 2004 visas att den genomsnittliga medianlönen för nyutexaminerade nyanställda akademiker är identisk, det vill säga 18 500 kr i månaden, oavsett om det är kvinnor eller män. För andra året i rad, alltså redan 2003 enligt undersökning, betalades nyutexaminerade statligt anställda akademiker lika vid nyanställning. Det kanske kan ses som ett framsteg, om än ett senkommet sådant, att det är först i början på tvåtusentalet som kvinnliga akademiker vid nyanställning i statens tjänst får lika mycket betalt som manliga.

Tittar man däremot på vad som har skett efter ett år i yrkeslivet för statligt anställda akademiker är ordningen dock återställd. I Juseks undersökning för 2004 ser man att män med ett års anställning i genomsnitt betalas med 20 000 kr medan kvinnor betalas med 19 500 kr. De manliga akademikernas löneökning på ett år efter nyanställningen är alltså i genomsnitt 50 % högre än de kvinnligas.

Så rättar vi inte till vare sig de så kallat sakliga eller de uppenbart osakliga löneskillnaderna inom staten.

Staten måste bli en bättre arbetsgivare när det gäller jämställdhet, dels därför att statens anställda har rätt att förvänta sig en rättvis behandling oavsett kön, dels därför att mer jämställda arbetsplatser, som tar till vara varje individs färdigheter oavsett kön, får en bättre verksamhet. Inte minst måste det ske därför att det är viktigt att staten som arbetsgivare är en föregångare på jämställdhetsområdet både vad det gäller lön och på andra områden om riksdag och regering ska ha ett fortsatt förtroende när det gäller att ställa krav på andra arbetsgivare om ett mer jämställt arbetsliv.

Anf. 103 AGNETA GILLE (s):

Fru talman! Detta betänkande är, som ni har hört, ett betänkande som har elva stycken motionsyrkanden och åtta reservationer. Det är ett betänkande som tar upp alla frågor som har med arbetsgivaransvaret att göra och staten som arbetsgivare.

Det är ju en mycket viktig uppgift att vara arbetsgivare. Inte minst jag är medveten om det eftersom jag tidigare har varit fackligt förtroendevald under en massa år och förhandlat tillsammans med arbetsgivaren.

Arbetsgivaren har till uppgift att göra sitt yttersta för att alla ska ha samma möjligheter och rättigheter på arbetsplatsen och att ingen diskrimineras i detta. Alla ska må bra och också känna sig välkomna på sitt arbete. Grundläggande värderingar ska uppfyllas av staten och av alla myndighetschefer som är arbetsgivare.

När vi i det här betänkandet tittar på den etiska och kulturella mångfalden i statsförvaltningen ser vi att staten i dag inte har nått det mål som vi har satt upp, att staten ska ha samma antal anställda som andelen personer med utländsk bakgrund utgör av Sveriges befolkning. Det skulle vara 17 %. Vi har inte kommit upp till det utan endast kommit upp till 10 ½ %. Här finns det fortfarande mycket kvar att göra. Det är väl också en av de stora utmaningarna. Det är dessutom en fråga som vi har lyft fram i det här betänkandet och som staten som arbetsgivare måste jobba vidare med.

Vi har i utskottet noterat att åtgärder nämns i myndigheternas årsredovisningar för 2003, och dessutom upprättat myndigheterna handlingsplaner för just detta ändamål.

Jag vill vidare notera att utskottet i juni 2004 har uppmärksammat regeringen på att regeringen har undertecknat en avsiktsförklaring tillsammans med Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, LO, TCO och Saco om just insatser för bättre integration på arbetsmarknaden. Detta är en utmaning att genomföra, och vi kommer från utskottets sida att följa denna utveckling mycket noggrant.

Över till jämställdhetsarbetet. Precis som Gunnar Nordmark sade är jämställdheten mellan kvinnor och män i dag kanske mer aktuell än någonsin efter att vi i går firade den internationella kvinnodagen och att vi under den allmänna debatttimmen i dag på morgonen också debatterade detta stora och viktiga ämne.

Jämställdhet handlar om rättvisa och fördelning av ekonomisk och politisk makt. Det handlar om demokrati, om att värdera kvinnor och män lika i alla avseenden.

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla områden i livet. Har vi nått dit vi vill? Nej, det är väl inte så att vi riktigt har full jämställdhet i samhället. Vi har en bit kvar att vandra i detta. Det beror på den maktstruktur som är så inarbetad i samhället i dag. Det tar tid för en sådan förändring. Det tar tid för denna maktstruktur att skifta fokus till att också se till att det blir jämställt.

Men vi kan se att det har förbättrats, att arbetet som har gjorts också ger resultat. Det finns fler kvinnliga chefer i dag än vad det fanns förra året. Att ha jämställda styrelser inom staten hade vi uppnått redan förra året, men det har förbättrats ytterligare några procent sedan sist. Vad som däremot finns kvar att göra är att alla anställda ska ha lika lön för lika arbete. Precis som Gunnar Nordmark sade har vi fått uppgifter i medierna genom fackförbundet ST, Statstjänstemännen. Jag har ett pressmeddelande från Arbetsgivarverket som ifrågasätter en del av siffrorna som ST har tagit fram. Med statistik kan man visa det man vill. Jag ifrågasätter inte någon av siffrorna. Vi ska naturligtvis följa upp och se till att det

blir rätt. Med statistik kan man också få fram vilka siffror man vill beroende på hur man räknar.

Hursomhelst. Vi i finansutskottet är inte helt nöjda med att de uppgifter vi har visar att det finns löneskillnader. Vi kräver ytterligare insatser för att uppnå lika möjligheter till befordran och utveckling till samma lön.

Jag vill också lyfta fram att utskottet ser positivt på att staten ordnar ett kvalitets- och kompetensråd även under 2005. Det är ett chefsprogram speciellt för kvinnor på mellancheftsnivå. Det är ett viktigt arbete för att stärka kvinnor på mellancheftsnivå att förbereda sig för att söka högre tjänster. Det är utskottets mening i detta att jämställdhet mellan könen ska råda i hela det svenska samhället – och så även i statsförvaltningen med samma lön för samma arbete.

Vi ska också titta på det stora ansvaret som arbetsgivaren har att se till att alla på jobbet också mår bra. Vi har haft och har fortfarande höga sjuktal i Sverige. Därför har vi också ett mål att halvera sjukfrånvaron till 2008. Staten ska vara ett föredöme även i dessa frågor. Mycket av dessa viktiga frågor handlar om bra ledarskap. Våra chefer inom staten ska erbjudas och genomgå kompetensutveckling, chefsutveckling, för att hantera alla dessa svåra frågor och uppgifter på bästa sätt. Det är ett arbete som hela tiden fortgår inom staten.

Som en annan del i strategin för ökad hälsa i arbetslivet inrättades 2003 arbetsgruppen Hälsa i staten. Det är ett forum för ökad hälsa och lägre sjukfrånvaro i statens tjänst. Regeringen aviserar också i sin inledning till budgetpropositionen för 2005 en kraftsamling för ökad hälsa inom den statliga sektorn. Under de närmaste åren ska statsförvaltningens arbete att skapa en attraktiv och effektiv förvaltning stärkas i syfte att verka för målet att halvera sjukfrånvaron till 2008.

Med det, fru talman, har jag tagit upp de viktigare delarna i detta betänkande. Det finns saker som har skett i positiv riktning. Det finns saker som behöver ytterligare åtgärdas. Det är vi medvetna om. Med det, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner samt reservationer.

Anf. 104 GUNNAR NORDMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag vet om att Statens arbetsgivarverk har gjort invändningar mot vad ST har sagt. Det var det jag försökte lyfta fram i mitt anförande, det vill säga att man talar om de sakligt motiverade löneskillnaderna, som beror på gamla ingrodda strukturer som man inte har lyckats göra något åt. Det är fråga om att i större utsträckning rekrytera män som chefer, och de arbeten som kvinnor traditionellt sett befinner sig i värderas lägre än mäns arbeten. Det anses som sakliga löneskillnader.

Jag lyfte också upp exemplet som Jusek har tagit fram, nämligen att efter ett år har män sprungit ifrån kvinnorna när det gäller lönesättning, trots att de under 2003 gick in på i genomsnitt samma lön. Det är också en oroande utveckling.

Jag kan ta ett exempel till från Saco. Sacoanställda kvinnor och män följer varandra lönemässigt i statens tjänst fram till 29–30 års ålder. Sedan går det isär. Vi vet vad det beror på. Det beror på att i den åldern föder kvinnor barn. Vi vet att som föräldraledigheten fungerar diskriminerar den kvinnor lönemässigt. För statens del fortsätter lönediskrimine-

ringen livet ut. Kvinnor – akademiker, statligt anställda – kommer aldrig i fatt sina manliga kolleger efter det att de har varit barnlediga.

Vi vill markera med vår motion och reservation att det är viktigt att staten tar ett större ansvar att vara föredömlig som arbetsgivare, driver på mer. De myndigheter som har ansvar för en bättre statlig politik på detta område tar inte fullt ut sitt ansvar. Det hade varit bra om vi hade kunnat vara eniga om detta.

Anf. 105 AGNETA GILLE (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att oenigheten är så speciellt stor i detta, Gunnar Nordmark. Vi tar detta på stort allvar.

I betänkandet framgår att vi sätter stort fokus på just de frågorna. Vi vill, och vi ska se till, att det kommer att vara en lönenivå som är likadan för män och kvinnor inom statlig tjänst och också så i hela arbetslivet. Vi ska också se till att arbetsgivare och fackliga organisationer förhandlar fram samma nivå på lön för samma arbete. Det ska vara lika. Det vill vi sätta fokus på.

Vi har tittat på den statistik som ST och Arbetsgivarverket har tagit fram. Sven-Erik Österberg säger att det är stort fokus från regeringens sida på dessa frågor. Jens Orback säger likadant. Vi har regeringen bakom oss i arbetet. Låt oss från finansutskottets sida fortsätta att arbeta på detta och se till att det kommer att ske förändringar. Det finns en maktstruktur som är svår att förändra. Jag tror att vi kommer att lyckas så småningom.

Anf. 106 GUNNAR NORDMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag betvivlar inte det ärliga engagemanget och åsikterna hos majoriteten i finansutskottet i denna fråga. Däremot hoppas jag att regeringen och statliga myndigheter i fortsättningen kommer att bli bättre på att leverera på området än vad man, tyvärr, hittills har varit.

Anf. 107 AGNETA GILLE (s) replik:

Fru talman! Som jag beskrev tidigare satsar vi på kompetensutveckling, på utbildning av kvinnliga mellanchefer, för att de ska kunna känna sig mogna att ta klivet upp. Det är en aktiv satsning från statens sida, men det tar lite tid. Vi är medvetna om att det tar tid. Vi skulle gärna vilja ha ett resultat omgående, men det tar lite tid. Det är som att bestämma sig för att vinna Vasaloppet. Men innan jag står där med segern måste jag göra några starter och träna för att nå dithän. Allt sådant arbete tar sin tid. Men jag är ganska säker på att vi har samma mål och samma driv till att nå dit vi vill. Vi ska dit.

Anf. 108 CHRISTINA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag har begärt ordet med anledning av det särskilda yttrande som finns under rubriken *Jämställdhetsaspekter på den statliga arbetsgivarpolitiken*. Det är ett yttrande som Centerpartiet tillsammans med Moderaterna står bakom.

I går var det, precis som föregående talare sade, den internationella kvinnodagen – en dag när det är fokus på jämställdhetsfrågor. Fortfarande är löneskillnaderna mellan kvinnor och män betydande. Kvinnor

Prot. 2004/05:87
9 mars

Statliga
arbetsgivarfrågor

tjänar i genomsnitt 92 % av vad män gör, så visst behövs debatten och visst behövs attitydförändringar. Men det är i vardagsarbetet som förändringarna måste ske på ett konkret och aktivt sätt.

Staten ska vara ett föredöme när det gäller att utveckla de enskilda medarbetarnas förmåga och möjligheter. Det handlar om att underlätta för både kvinnor och män att utvecklas på sin arbetsplats, att ta till vara den förmåga och kompetens som finns hos var och en oavsett kön. På det sättet kan vi bryta gamla attityder, och det underlättar för kvinnor att få ledande positioner i arbetslivet.

Det känns angeläget att påpeka att om vi ska få till stånd attitydförändringar i synen på kvinnors roll på arbetsmarknaden krävs det att kvinnor synliggörs, att man blir sedd på sin arbetsplats och uppskattad för sin kompetens och kunskap. Det anser vi i Centerpartiet är ett bättre sätt än att kvotera in i olika verksamheter eller styrelser.

Det är nedslående att läsa Statistiska Centralbyråns rapport om de stora skillnaderna i lön för statligt anställda. Man har undersökt 78 myndigheter, och på 63 av dem har kvinnor lägre lön än män. Löneskillnaderna kan variera, men det rör sig i vissa fall om ända upp till 3 000 kr i månaden. Visst kan man, som Agneta Gille sade, bevisa mycket med statistik, men här talar nog ändå siffrorna sitt tydliga språk.

Inte heller inom Regeringskansliet är lönerna jämställda. Kulturdepartementet är ett exempel som man visar på i den här rapporten där männen tjänar betydligt mer än sina kvinnliga kolleger för likvärdiga arbetsuppgifter.

Staten ska vara ett föredöme som arbetsgivare. Därför är det allvarligt att det finns påtagliga löneskillnader mellan män och kvinnor hos de statliga myndigheterna. Särskilt allvarligt blir det när lika lön för lika och likvärdigt arbete är ett av fem fokusområden i regeringens handlingsplan för jämställdhet. Vad ger det för signal till andra aktörer på arbetsmarknaden om inte staten själv som arbetsgivare tar sin egen jämställdhetsplan på allvar? Blir signalen att inte heller de behöver ta ambitionen om lika lön för lika och likvärdigt arbete på särskilt stort allvar?

Mot den här bakgrunden är det angeläget att utskottets förslag om att regeringens arbete med jämställdhet i statsförvaltningen intensifieras och antar en mer operativ inriktning.

Anf. 109 CECILIA WIDEGREN (m):

Fru talman! Regeringens företrädare Agneta Gille har varit i talarstolen och talat om att hon är ute och motionerar. Jag trodde att regeringen hade större ambitioner än så. Alliansen har tänkt vinna det här loppet, så vi kommer nog att köra om på uppfartssträckan.

Det finns mycket kvar att göra, säger regeringens företrädare i dag, Agneta Gille, och det är väl tydligt att så är fallet. Låt mig återkomma till det om någon minut. Jag har fyra konkreta fall där jag vill att Agneta Gille ger sitt gillande eller inte.

Moderaterna har i detta betänkande lagt ett särskilt yttrande tillsammans med Centerpartiet som vi precis har fått beskrivet för oss, om jämställdhetsfrågorna, och där det konkret handlar om att regeringen måste gå från ord till handling.

Agneta Gille och jag har tidigare talats vid i de här frågorna, och vi har då också talat om att vi ska gå från ord till handling. Tidigare har Agneta Gille talat om för mig att hon vill gå från ord till handling. Men när är det då dags att göra detta? Jag börjar fundera om regeringen någon gång kommer att bli nöjd i de här frågorna. Eller kan de stå här om 20 år igen och säga att ”vi håller på att arbeta med frågan och ber att få återkomma”?

Staten ska vara ett föredöme. Ja, det är väl en självklarhet att det ska vara så. Vi tycker att även Regeringskansliet ska vara ett föredöme, självklart, för de policyfrågor och de beslut som tas och som man genomför.

Fru talman! När det gäller statens arbetsgivarfrågor finns det en del smolk i bägaren. Det har Agneta Gille också valt att medge här i dag. Låt mig nu ta fyra exempel om detta så får vi se vad hon har att säga om det.

Det första exemplet har det talats om här i dag, och det är den undersökning som fackförbundet ST redovisade förra veckan. På 63 av 78 myndigheter finns det inte lika lön för lika arbete. Att det är på det sättet måste vara oacceptabelt år 2005. Några har valt att räkna upp att det handlar om att det i ganska hög grad handlar om en del av Regeringskansliets departement, och så borde inte vara fallet.

Det andra konkreta fallet är att vi före jul gjorde en djupenkät på Regeringskansliet där det visade sig att mobbning är ett stort problem. Är det ett föredöme att ha det på det sättet? Är det en bra statlig arbetsgivarpolitik?

Det tredje konkreta exemplet är att kvinnor ratas från toppjobben i de statliga myndigheterna och de statliga verken. Det visade sig att det i regeringens policy står att män och kvinnor ska ha lika mycket makt och inflytande. Regeringen har haft det målet i tio år, och ändå visade det sig i den undersökning som kom strax före jul att verkligheten är en helt annan. De flesta männen har fortfarande regeringens chefspositioner, och av dem som utsågs år 2003 och år 2004 var det fortfarande klart flest män som utsågs till chefspositioner. Likaså är Sveriges tio högst betalda myndighetschefer alla män. Är detta att vara ett föredöme? Borde det inte vara lika lön för lika arbete även vad gäller chefspositioner inom staten?

Det fjärde konkreta exemplet är från en interpellationsdebatt med just den ansvarige ministern för de här frågorna. Sven-Erik Österberg konstaterade att regeringen gör bedömningen att myndigheternas arbeten inom den statliga arbetsgivarpolitiken fungerar i huvudsak väl. Jag måste säga att det konstaterandet inte känns riktigt så bra, oavsett om vi tittar till förra veckans nyheter eller till det som varit det senaste halvåret. Man anser sig vara ett föredöme som arbetsgivare, och vi ligger ganska bra till i dag.

Håller regeringens företrädare här i dag, Agneta Gille, med om detta? Jag skulle vara väldigt intresserad av att höra vad hon har att säga.

Anf. 110 AGNETA GILLE (s) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tala om för Cecilia Widegren att jag är *riksdagens* representant och att jag tillhör majoriteten i riksdagen. Däremot tillhör jag inte regeringen, som Cecilia Widegren felaktigt noterade.

Jag har redovisat finansutskottets betänkande, och jag hoppas att Cecilia Widegren har läst igenom det. Där kan vi påvisa de förbättringar som har skett. Det finns naturligtvis saker att ta fram, som du har redovisat i ditt anförande, där man kan slå ned på specifika frågor. Men i det stora hela kan vi inte direkt slå ned på något och se att det har skett så stora försämringar sedan förra året. Sakta men säkert går det här arbetet framåt, vilket är väldigt tillfredsställande.

Vi slår från utskottsmajoritetens sida fast att det arbetet måste intensifieras och att vi måste fortsätta i precis den del som har startats upp, till exempel med kompetensutveckling, för att se till att det finns fler kvinnor som har möjlighet att ta de höga positionerna. Vi vill förändra det, och det ska vi göra.

Jag vill återkomma till en fråga som Cecilia Widegren och jag har debatterat här tidigare. När det gäller att du så starkt kritiserar det som regeringen och majoriteten här i riksdagen arbetar för, frågade jag förra året när vi hade debatten om de kommunstyrelser där den borgerliga maktalliansen har majoritet varför vissa av de kommunstyrelserna hade noll procent kvinnorepresentation. Efter det har det inte hänt någonting.

Anf. 111 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Fru talman! Ja, riksdagens majoritetsföreträdare – jag ber om ursäkt för detta, Agneta Gille! Det kanske är regeringens snart. Man vet ju aldrig. Det brukar gå väldigt fort i de här sammanhangen.

Det är klart att det med motattack på frågor är väldigt enkelt att glida undan. Jag tyckte att jag hade fyra ganska bra exempel som man ändå kan belysa i och med att det finns en hel del stora hål. Och har man haft tio år på sig borde man ha kommit lite längre. Det är klart att om Agneta Gille vill fortsätta så här, att vi ska hålla på och hålla på men att vi aldrig blir bättre, så hamnar ändå en fråga i fokus: När är det dags för Agneta Gille att göra avstämningen, om det var bra eller dåligt. När ska vi ändra fokus?

När 63 av 78 myndigheter inte har lika lön för lika arbete kan man inte bara säga att arbetet fortgår. Då måste det finnas en bromskloss, någon som säger något. Om ansvarig minister säger en sak utanför salen och en annan sak inne i salen är det någonting som inte stämmer, Agneta Gille. Borde man inte ta sig en funderare? Om ni är så kloka, majoriteten i finansutskottet, kanske ni kunde gå över till Regeringskansliet och prata med vår tidigare ordförande om just de här frågorna. Det är kanske dags att göra någonting helt annat, radikalt, för att man just ska bli ett statligt föredöme, som arbetsgivare, i synnerhet vad gäller Regeringskansliet.

Anf. 112 AGNETA GILLE (s) replik:

Fru talman! Jag kan lugna Cecilia Widegren med att den kontakten med regeringen sker varje vecka, så vi har fokus på frågan. Vi arbetar också för att nå fram till ett resultat. Det är väl i mångt och mycket så att vi vill ha ett snabbt resultat. Men hur får du ett så snabbt resultat med en tillsättning när det gäller anställda som vi måste hitta lösningar för?

Arbetet pågår. Det har skett förbättringar, men på ett år kan vi inte vinna det här loppet. Det går inte, utan man måste ha flera år på sig för att få det resultat vi vill ha. Vi är nöjda med att vi hela tiden förbättrar resultatet.

Men, Cecilia Widegren, jag ställde faktiskt frågan även förra året när det gäller kvinnorepresentationen i den borgerliga maktalliansen ute i kommunstyrelserna. Varför finns det kommunstyrelser som har noll kvinnorepresentation där de borgerliga har makten? Varför kan du inte svara på det? Och till exempel när det gäller utnämningar ska vi från partiernas sida nominera. Regeringens mål är att det ska finnas en kvinna och en man att välja mellan. Vi har fått ett uppdrag från regeringen, som parti, att utse en kvinna och en man, och vad gör Moderaterna? De utser inte en kvinna. De nominerar inte en kvinna och en man. Nej, de nominerar bara en person, och det är allra oftast en man. Med det resultatet, som då Moderaterna bidrar till, klarar man kanske inte att uppnå den jämställda styrelserepresentationen som man skulle vilja ha. Och ni bidrar till det.

Jag vill ha svar på två frågor. Varför finns det kommunstyrelser som inte har någon kvinnorepresentation där de borgerliga har makten? Varför envisas ni med att nominera bara en person till uppdrag där regeringen vill ha en kvinna och en man? Ni nominerar nästan bara män.

Anf. 113 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Fru talman! Tack, Agneta Gille, för den motattacken! Det är väl svaret, så att säga, vad gäller mina konkreta exempel förut. Det finns egentligen inget svar. Man skäms nog i alla fall lite grann över att det faktiskt inte har gått bättre. Det är 2005 nu, och det borde ha hänt mer. Regeringen har haft tio år på sig vad gäller de här målen, och man har inte kommit längre. Man tycker att man ska ha mer tid.

Du får ge den frihetliga alliansen i borgerligheten ett och halvt år så kommer vi att vinna nästa val och se till att det både finns goda kvinnor och män runt om i landets kommuner och landsting och även i den här salen. Det kan vi nog fixa på ett och ett halvt år. Men på tio år lyckades ni inte fixa detta, utan ni får nästan stå och skämmas här i dag.

Sedan kan jag bara konstatera vad gäller utnämningar att regeringen måhända ibland ringer till ett parti och säger: Ni har att utse. Då har regeringen redan bestämt att de ska utse en man. Det kan ju faktiskt inte vara som så att det är regeringen som utser, i de andra partierna, vilka representeranter det är som ska representera. Det torde väl ändå vara den interna partidemokratin som får avgöra detta. Men ge oss ett och halvt år, så vinner vi tillsammans nästa val och ser till att vi både sköter om statens arbetsgivarpolitik på ett bättre sätt och får en än bättre realitet och verklighet bakom alla de här orden.

Anf. 114 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Jag vill i detta sammanhang särskilt lyfta fram passusen i majoritetens skrivningar i utskottets överväganden under avsnittet "Jämställdhetsaspekter på den statliga arbetsgivarpolitiken".

Jag citerar: "Utskottet förutsätter att regeringen i uppföljningen också formulerar tydliga mål för att motverka både s.k. horisontella och vertikala löneskillnader, dvs. skillnader som beror på såväl separering av kön på arbetsmarknaden som att det manliga arbetet är norm för arbetsvärderingen."

Jämställdhet handlar både om kvantitet och kvalitet. Kvantitetsbegreppet kan bland annat representationsmålen hänföras till. Det kan handla om könskvotering till olika chefsbefattningar och styrelser. Kvalitet, för Vänsterpartiet, handlar om att göra något åt den så kallade könsmaktsstrukturen, ni vet maktordningen där män som grupp är överordnade kvinnor som grupp. Det är den maktordning som utgår från att mannen är normen och kvinnan är avvikelser. Det är den maktordning som synliggörs i löneklyftan mellan män och kvinnor.

Det handlar om så kallade osakliga löneskillnader, det vill säga att män tjänar mer än kvinnor i samma yrken. Det som utskottet skriver handlar om, för statens del, en löneskillnad till männens fördel på mellan en och två procent. Men det har också att göra med att mansdominerade yrken generellt har högre löner än kvinnodominerade.

I den politiska debatten tenderar det att i dessa sammanhang fokuseras på de kvantitativa målen. Och i detta betänkande handlar de två reservationer som Folkpartiet respektive Kristdemokraterna har lämnat också om detta. De kritiserar den låga kvinnorepresentationen inom staten.

Enligt Folkpartiet ska kvinnorepresentationen öka ”genom att riva de olika hinder som finns och inte genom kvotering”. Jag får en känsla av att man lite pliktskyldigt tar upp löneskillnaderna. Medlet för att bryta lönediskrimineringen handlar, enligt Folkpartiet, om ”ändamålsenliga metoder såsom statistik och bättre modeller för arbetsvärdering”.

De finns ju redan, men man kan säkert diskutera dem. Det är mera tekniska lösningar.

Jag har noterat att något som Folkpartiet driver i debatten om att få bukt med lönediskrimineringen är att man ska privatisera kvinnodominerade offentliga verksamheter. Fler aktörer, säger Folkpartiet, skulle öka löneförhandlingsutrymmet. Om – jag säger om – det skulle bli så i verkligheten, vilket jag starkt betvivlar, återstår frågan: Hur ska Folkpartiet finansiera dessa löneökningar? Vad jag har förstått vill Folkpartiet att det offentliga ska fortsätta att finansiera verksamheten även om den är i privat regi. Och Folkpartiet har inte gjort sig känt för att vilja öka vare sig den statliga eller den kommunala delen av medlen, tvärtom. Folkpartiet vill ju minska medlen genom att framstå som det parti som föreslår de största skattesänkningarna i sina budgetar. Att trola med knäna i finansieringsfrågan ger ingen trovärdighet när man säger sig vilja få bort lönediskrimineringen mellan män och kvinnor.

I Kristdemokraternas reservation kritiserar man kvinnorepresentationen på olika nivåer. Man säger: Eftersom inte staten har uppfyllt sina egna mål om kvinnorepresentation är man inte trovärdig när man kritiserar näringslivet.

Det tycker jag är en ytterst ologisk slutsats. Staten har, till skillnad från näringslivet, målformuleringar. Det har jag inte förstått att näringslivet har. Jag anser att om staten inte uppfyller sina mål tillfyllest är det inget motiv till att avstå från att kräva att näringslivet åtminstone börjar göra något på allvar när det gäller jämställdhetsfrågorna.

Anf. 115 GUNNAR NORDMARK (fp) replik:

Fru talman! Siv Holma företräder här i riksdagen ett parti som under de senaste drygt tio åren har stött en regering som när det gäller den

statliga arbetsmarknadspolitiken inte har lyckats komma till rätta med det som vi tagit upp här. Det gäller till exempel att vi fortfarande har alltför stora löneskillnader mellan kvinnor och män.

Jag noterade särskilt att Siv Holma tog upp det som var osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män. Det stora och avgörande problemet är ju de så kallade sakliga löneskillnaderna, nämligen att kvinnliga arbeten avlönas mindre än manliga, att färre kvinnor släpps upp på chefsposter och så vidare. Det är det som är det stora problemet, och det är det som förklarar den stora löneskillnaden mellan kvinnor och män.

Siv Holma sade att Folkpartiet i vissa sammanhang när det gäller offentliga arbeten – det gäller i första hand kommunala och landstingsarbeten – vill privatisera eller konkurrensutsätta. Kvinnor betalas de facto bättre när det gäller den här typen av arbete.

Folkpartiet har sagt att vi nu får reflektera över ett så kallat skattestopp, eller i varje fall hålla tillbaka alltför kraftiga skattesänkningar för att se till att vi finansierar välfärden. Jag trodde att det var känt.

Anf. 116 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! När det gäller skattesänkning har Folkpartiet gått ut med skattestopp. Jag har läst era motioner om budgeten. Där har det tydligt och klart framkommit att man vill sänka skatten. Om ni ändrar er är det bra.

För att återgå till de synpunkter som Gunnar Nordmark har vill jag säga att vi i tio år har stött den regering vi nu har, och vi har inte lyckats. Det har gjorts en del framsteg. Jag kan också medge att jag är frustrerad över att vi inte har kommit längre, men jag tror inte att en borgerlig makttallians skulle ha kommit mycket längre. Ni har felaktig politik framför allt när det gäller synen på de kvinnodominerade verksamheterna och yrkena.

Jag har inte sett någonting som har redovisat att de borgerliga partiföreträdarna har lyckats bättre i de här frågorna. Det är snarare tvärtom när det gäller att jämställa löner.

För ett antal år sedan redovisade Kommunalarbetsareförbundet en enkät där Gällivare kommun låg i topp när det gäller kvinnolönerna. Kiruna kommun låg tvåa. Det finns ingen borgerlig majoritet i de kommunerna. Det är en väldigt liten minoritet av borgerliga där. Det kanske är därför som man har lyckats så bra.

Anf. 117 GUNNAR NORDMARK (fp) replik:

Fru talman! Vad det gäller staten och denna kammare är det för närvarande, och sedan drygt tio år, en ganska solid majoritet åt andra hållet. Där talar resultatet sitt tydliga språk. Man har inte lyckats.

När det gäller statligt anställda akademiker får männen efter ett år i genomsnitt 50 % mer i löneförhöjning än vad kvinnorna får.

Är det acceptabelt när det gäller föräldraledigheten? Då springer männen ifrån kvinnorna. När det gäller statliga anställningar hinner kvinnorna aldrig någonsin i fatt. Gapet fortsätter att öka hela tiden. Är det att ha lyckats?

Anf. 118 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Jag slår mig inte för bröstet och säger att vi har lyckats uppnå jämställdhet. Det gör, såvitt jag vet, inte heller någon annan inom majoriteten.

Förra gången vi debatterade detta hade Medlingsinstitutet en rapport om en överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter om att föräldraledighet inte skulle få försämra löneutvecklingsmöjligheterna. Det var inte speciellt många fackföreningar som hade tagit upp det. Jag tror att det var Handels, men det är jag inte säker på.

Det vore en viktig sak för arbetsmarknadens parter, det vill säga staten och de fackliga organisationerna, att komma överens om en sådan fråga.

Jag tror inte att ni borgerliga partier som vill vinna valet har medvetenhet om könsmaktsstrukturen.

Vi har i dagens debatt sett att det finns två partier som talar om attityder. Jag ger Folkpartiet en eloge. Ni talar om att det finns en könsmaktsstruktur. Det måste man vara medveten om för att kunna göra något åt det. Attityder är lätt att säga, men det blir mycket snack och lite verkstad.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

18 § Sjö- och kustövervakningsfrågor

Föredrogs

försvarsutskottets betänkande 2004/05:FöU6
Sjö- och kustövervakningsfrågor.

Anf. 119 CARL-AXEL ROSLUND (m):

Fru talman! Nu gäller det sjö- och kustövervakningsfrågor. Den första punkten i handlingarna gäller bortforsling av båtvrak. Visst är det genant att denna fråga ska dyka upp år efter år. Den återkommer hela tiden i motionsform.

Det är egentligen en enkel fråga att lösa. Men den är nog så besvärlig för de berörda hamnarna. Jag konstaterar att Socialdemokraterna inte heller i år vill ha någon lösning på problemet. Man hänvisar till en konferens som ska äga rum ute i Europa år 2006.

Detta gör man trots att det av utskottets svar framgår hur obegripligt krångligt det är att hantera frågan om skeppsvrak. Ibland är det sjöfyndslagen som är tillämplig, ibland är det naturvårdslagen, ibland är det renhållningslagen. Inblandade myndigheter är polisen, Kustbevakningen, kronofogden, länsstyrelsen, kommunen, Sjöfartsverket och hamnkaptenen. Man kan fråga sig vilken hamnkapten som vågar ta tag i en sådan här fråga och ge sig in i detta getingbo. Man kan ju faktiskt bli skadeståndsskyldig om man gör det minsta lilla fel.

Är det då konstigt att båtvraken blir liggande till men för sjöfarare, för hamnarna och för miljön? Båtvraken utgör en deprimerande syn där de ligger och förfular omgivningen.

I lilla Lomma kommun, alldeles norr om Malmö, har man byggt ett underbart bostadsområde nere i hamnen med utsikt över sundet och naturligtvis över Lomma hamn. Där måste tusentals människor sitta och titta på en massa båtvrak som ligger och faller sönder.

Man behöver inte gå runt särskilt mycket i Stockholms vackra omgivningar innan man hittar samma syn: en massa båtvrak som förfular och förstör.

Vi hade aldrig accepterat ett sådant förhållande om det gällde bilvrak. Där finns en annan lagstiftning. Vi hade då snabbt och elegant flyttat undan bilarna. När det gäller båtvrak är det totalt omöjligt.

Man skyller nu på att man ska avvakta en konferens år 2006 någonstans i Europa. Regeringen gör sannerligen sitt bästa för att göra EU så impopulärt hos svenska folket som det bara är möjligt. När man tar ett impopulärt beslut är det vanligt att man säger: Det har EU beslutat. Det har vi hört många gånger. När EU har beslutat något är Sverige det absolut första land som implementerar allting. Det gör vi med en irriterande noggrannhet in i minsta detalj.

När det är ett beslut som svenska folket upplever som nödvändigt säger man ofta från Socialdemokraternas håll: Vi måste vänta på EU.

Så gör man för att göra EU riktigt impopulärt, fru talman.

När det gäller kustbevakningen och Kustbevakningens organisation har vi samma uppfattning i år som i fjol: Slå ihop Kustbevakningen och Försvarmakten, det vill säga låt Kustbevakningen bli en del av marinen. På så sätt kan man spara pengar, och man kan samordna. Man får ut oändligt mycket mer effektivitet av de krympande resurserna.

Vi har på tok för många myndigheter i Sverige. Många av dem är små. Kustbevakningen är en sådan. Alla våra myndigheter använder en del av sin tid till att slå vakt om sina revir. Vi har sett massor med exempel på hur svårt de har att samarbeta. Inte minst har vi vid våra resor runtom i Sverige fått se och höra hur dåligt samarbetet är mellan Kustbevakningen och marinen.

Det viktiga är att Sveriges kuster skyddas, bevakas och övervakas mot anfall, terrorism, miljöförstöring, smuggling, *trafficking* och vad ni vill. Svenska folket, de som betalar notan, bryr sig inte ett dugg om den organisatoriska bakgrunden, utan de vill ha bästa möjliga skydd med största möjliga effektivitet, det vill säga till låga kostnader. Om detta sedan utförs av polisen, försvaret, kustbevakningen eller tullen bryr sig svenska folket inte om. Därför, fru talman, som ett första led i att banta antalet myndigheter: Låt undersöka möjligheten att slå ihop kustbevakningen och marinen!

I handlingarna hänvisar man till att det är nödvändigt och måste vara en civil övervakning, och jag förstår över huvud taget inte varför. Jag tillbringar mesta delen av min fritid i båt ute på Öresund. Där möter jag ofta den danska motsvarigheten till vår kustbevakning, och den tillhör den danska marinen. Jag vågar påstå att det inte finns en båtägare i Öresund som en sekund funderar på vilken organisatorisk tillhörighet den eller de andra båtarna har. Man är nöjd när man ser dem agera. Man känner en trygghet och ser den effektivitet som de uppvisar.

Alla vi som är politiker har lärt oss att det här med organisationsfrågor inte är någon kioskvältare i valrörelser och liknande. Folk bryr sig inte om organisatorisk tillhörighet. Man vill ha effektivitet. Därför, fru

talman, vill vi att man ska låta undersöka möjligheten att låta Kustbevakningen ingå som en del i Försvarsmakten.

Vi brukar för att vinna tid yrka bifall till endast en reservation. I mitt fall gör jag det till reservation 1, Vrak och ägarlösa båtar.

Anf. 120 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Jag vill inleda med att i likhet med Carl-Axel Roslund yrka bifall till reservation nr 1.

För ett par år sedan hade jag förmånen att besöka landet Albanien i sydöstra Europa. I detta utsägligt fattiga och av kommunister hårt prövade land kunde man just utmed kusterna räkna ett stort antal skeppsvrak som hade sjunkit på ett sådant sätt att merdelen av fartygen låg ovanför ytan. Precis som Carl-Axel Roslund har framhållit kan man faktiskt skåda samma syner också runt Sveriges kuster.

De fartyg som sjunker i våra sjöleder eller utanför våra stränder representerar allvarliga hot mot vår miljö, mot sjösäkerheten och också mot säkerheten för människor som rör sig i kustområdena av rekreationsskäl eller andra skäl.

Utskottets majoritet har valt att avvakta händelseutvecklingen, enligt betänkandet. Och jag, fru talman, har noterat att redan hösten 1990 reste centerpartisten Elving Andersson för första gången frågan om skeppsvraken och deras hot mot miljön. Min fråga till den socialdemokratiska majoriteten i utskottet blir följaktligen om man inte anser att frågan efter 15 år har mognat så till den grad att regeringen nu bör ta ett initiativ på det här området.

Utskottet har också hänvisat till ett arbete som pågår inom FN:s sjöfartsorganisation IMO och som ska reglera just den här typen av frågeställningar. Men hänvisningen till IMO är irrelevant, egentligen på två grunder. För det första reglerar det arbetet enbart de förhållanden som råder till havs, inte de som råder i Sveriges stora insjöar eller för den delen mindre insjöar. För det andra står inte de förslag som ska tas upp till diskussion på konferensen, som jag för övrigt tror ska hållas i Sverige, på något sätt i motsättning till ambitionen att reda ut de juridiska reglerna på det här området och se till att någon faktiskt blir ansvarig för att ta omhand de vrak som just nu misspyder våra vatten.

Fru talman! Politiska beslut innebär ofta svåra avvägningar. I den här frågan har jag letat efter beaktansvärda motstående intressen mot förslagen att klargöra den juridiska situationen och se till att peka ut ansvarig organisation för bärgningen av dessa miljöfaror. Jag har inte kunnat finna några sådana motstående intressen. Av det skälet vill jag som sagt yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 121 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Först vill också jag yrka bifall till reservation 1 under punkt 1.

När det gäller ägarlösa båtar och vrak i vår svenska skärgård är det fullständigt häpnadsväckande att övergivna båtar som påträffas någonstans i skärgården inte kan flyttas utan att det riskerar att betraktas som egenmäktigt förfarande. I dag går det inte att flytta båtarna ens av polis, kustbevakning eller kronofogde utan en stor portion av byråkrati, och det visar sig att det finns otroligt oklara ansvarsförhållanden.

Regeringen håller med om att det behövs en tydligare rättslig reglering för att få bukt med de problem som uppstår när det gäller ägarlösa båtar, men vill ändå avvakta en konvention på internationell basis och en konferens som ska anordnas 2006. Varför ska man alltid vänta och avvakta? frågar jag mig. Vi hör det alltför ofta från regeringens sida. Måste det hända en olycka innan regeringen reagerar?

Kristdemokraterna menar att det måste skapas möjligheter via lagstiftning att komma till rätta med detta, inte mist ur en miljöaspekt och säkerhetsaspekt. Det måste finnas ett klart och tydligt regelverk som beskriver vem som ska och får göra vad. Detta bör inte vara så svårt att lagreglera.

Fru talman! Jag vill här också uppehålla mig något vid kustbevakningen och det organisatoriska ansvaret.

Alla talar så vackert i dag om samverkan och att vi ska få bort det så kallade stuprörstänkandet, och det är bra. Men det är långt från ord till handling i många fall. Det finns till exempel i dag över 600 myndigheter och verk i Sverige, alla med en egen chef eller i vissa fall generaldirektör och givetvis med en stor egen administration. Många av dessa har överlappande uppgifter.

Vi är också överens, nästan, om att vi ska kunna använda Försvarsmakten även för civila ändamål utifrån ett vidgat säkerhetsbegrepp. Därför känns tanken spännande med ett mer organisatoriskt samarbete mellan Försvarsmakten och Kustbevakningen, och det vore värt att prövas utifrån ett kostnadseffektivt och ändamålsenligt synsätt.

Om ett allvarligt terrorhot skulle inträffa vet vi att samordning måste ske. Då är det värt mycket att ha tränat och övat tillsammans.

Kristdemokraterna ställer sig därför bakom tanken på förslag till samarbete, inte minst när det gäller utrustning och materiel, till exempel flygplan. Men vi vill poängtera och framhålla att det först måste göras noggranna överväganden vad avser organisation, befogenheter och uppgifter. Syftet måste vara att få kostnadseffektivitet utan att för den skull göra avkall på en god kvalitet.

Anf. 122 BERIT JÓHANNESSEN (v):

Fru talman! Samhällets, och därmed skattebetalarnas, pengar ska ju användas på bästa sätt. Det tror jag att vi alla är överens om. Därför är det ju vettigt att man, när det finns kompetens och när det är rationellt, ser över möjligheten att samarbeta. Vissa uppgifter kan tas över av en myndighet för att avlasta en annan. Det är precis vad den motion som vi har lagt fram handlar om.

Kustbevakningen finns ju till havs i skärgårdar och i kustområden. De utför många olika uppgifter och kontroller och har ett brett spektrum av uppgifter under sitt fögderi. Man har polisiära befogenheter. De anges i lag. Det är det så kallade rättskedjeperspektivet som här avses. Kustbevakningen har en unik kompetens till sjöss som skulle kunna utnyttjas mycket bättre än i dag. Det avlastar också åklagare och polis, och vi vet alla att det inte är yrkesgrupper som sitter med armarna i kors.

Vänsterpartiet har föreslagit att de polisiära befogenheterna utökas så att de också ska kunna användas för ordningsbot och för att ta rutinmässiga alkoholutandningsprov i sjötrafiken. De här båda förslagen har ju funnits länge. Förslagen har kommit genom utredningar, men sedan har

det inte blivit något av dem. Kustbevakningen är också beredd att ta på sig de här uppgifterna. Man behöver en viss utbildning naturligtvis, men man är beredd att ta på sig uppgifterna. Det ska vi naturligtvis se till att det kan genomföras.

Det är väldigt positivt när det gäller de här båda frågorna, för regeringen planerar att lägga fram en proposition i år där man ska föreslå att Kustbevakningen ska få lov att utfärda ordningsbot. Jag ser fram emot det förslaget. En utredning pågår också som kommer att ta upp det här med utandningsprovet. De ska lägga fram sitt förslag i december. Nu får vi verkligen hoppas att den här utredningen inte läggs på en hylla och samlar damm utan att den också resulterar i en proposition från regeringen så att vi kan lösa den här frågan också.

Eftersom båda dessa frågor så att säga ligger i pipeline har jag inte reserverat mig i det här fallet. Jag har i stället lagt fram ett särskilt yttrande. Jag kommer naturligtvis att följa upp de här frågorna. Jag kommer också att återkomma, framför allt om det inte kommer något Realt ut ur den här utredningen.

Det finns ett förslag bland dem som vi har lagt fram i en fråga som dock inte ser ut att lösas nu. Det är att Kustbevakningen ska få rätt att göra kontroll av ålder, fart och nykterhet för snöskoter och terrängfordon som framförs när vattnet är fruset. Kustbevakningen är ju den enda myndighet som övervakar sjötrafiken i kust- och skärgårdsområdet och till havs under vintertid. Man har i dag rätt att göra fartkontroller och rapportera sjöfylleri på vanligt, öppet vatten.

Jag kan inte se något hinder mot att samma regelverk kan tillämpas i fråga om trafik på fruset vatten. Vi vet att det är mycket stora problem med att speciellt ungdomar kör snöskoter på isen. Det har också varit en hel del bekymmer med olyckor och annat. När isarna ligger, det är den regel som finns i dag, betraktas inte den trafik som sker på isen som sjötrafik. Därmed kan den inte läggas under den lagstiftningen. Det fordras en lagändring för att få till stånd det här. Men att inte utnyttja Kustbevakningen leder till att vissa överträdelser inte beivras, vilket hade varit viktigt just för säkerheten, eller till att man belastar polis och åklagare med de här ärendena i stället för att kunna avlasta dem. I det här fallet skulle till exempel även den trafik där föraren kör onykter kunna kontrolleras om Kustbevakningen fick den här möjligheten.

Med det här, fru talman, yrkar jag bifall till reservation nr 2.

Anf. 123 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Jag har egentligen bara en väldigt enkel fråga till Berit Jóhannesson. Jag försökte i talarstolen nyss redogöra för hur jag har sökt efter goda argument för att inte reglera ansvaret för fartyg som har sjunkit till botten i Sverige och som utgör en fara både för sjösäkerheten och för miljön. Jag kanske ska understryka att det inte i den här fasen är någon kostnadsfråga. Det handlar egentligen bara om att klarlägga vem som har ansvaret för bortforsling av de här miljöfarliga fordonen eller farkosterna.

Min fråga återigen, Berit Jóhannesson: Har Berit Jóhannesson, eftersom hon inte biträder den uppfattning som de borgerliga partierna och Miljöpartiet har enats om, kunnat finna några argument på den här punkten som är hållbara för att fortsätta se tiden an och avvakta utvecklingen?

Anf. 124 BERIT JÓHANNESSON (v) replik:

Fru talman! Jag tror nog att det är ganska bra att vi avvaktar det som pågår inom IMO. Jag tror det, för då får vi ett regelverk som också sträcker sig internationellt. Jag tror faktiskt att det är väldigt betydelsefullt att man får det, för det betyder att man får ett regelverk som reglerar även till exempel på andra sidan Sundet. Jag tror att det är bra att vi har ett gemensamt regelverk inom IMO för det här. Av den anledningen gick jag inte med på er reservation, utan jag tycker att det är bättre att vi avvaktar detta.

Frågan behöver lösas, helt klart. Det är inte alls detta det är fråga om. Det har inte heller utskottet sagt; att den inte behöver lösas. Det gäller att avvakta eftersom det nu är på gång ett internationellt regelverk kring den här frågan.

Anf. 125 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Jag kan inte uppfatta det på annat sätt än att Berit Jóhannesson gör sig till tolk för principen att det goda är det bästas fiende och att det är bättre att, så att säga, avvakta tills den totala lösningen kommer än att börja arbeta med problemen successivt. Precis som jag redogjorde för under mitt anförande kommer ju det arbete som pågår inom IMO bara att avse haven. Det kommer inte att avse de stora insjöarna, till exempel det fartyg som under flera år har legat i Mälaren och som har utgjort ett stort problem. Det har väl delvis också varit orsaken till att utskottet och motionärerna uppmärksammat det här problemet. Det fartyget kommer inte att omfattas av det arbete som möjligen nästa år kommer att aktualiseras inom IMO. Jag kan inte uppfatta Berits svar på annat sätt än att hon är beredd att låta det här problemet bestå under lång tid. Vi befinner oss ju, till skillnad från när det gäller de befogenheter som Berit själv tar upp i sin reservation, inte ens i processen att få fram några förslag. Vi ska bara ha en konferens om ett år. Trots detta är Berit beredd att passivt åse att de här problemen fortsätter. Det måste jag beklaga som representant för borgerligheten.

Anf. 126 BERIT JÓHANNESSON (v) replik:

Fru talman! Allan Widman har all rätt att göra det – att beklaga. Men det är faktiskt så att när vi nu ska få ett internationellt regelverk är det väldigt bra att vårt eget regelverk anpassas till det. Avvaktar man kan man faktiskt få ett regelverk som för svensk del anpassas till IMO. Därmed är det mycket lättare. Jag tror det, och jag vidhåller min ståndpunkt.

Anf. 127 CLAES VÄSTERTEG (c):

Fru talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 4. Nyligen fick Östersjön en så kallad PSSA-klassning som ett särskilt känsligt havsområde. Det är mycket glädjande, men för att det ska få någon effekt och fylla någon funktion måste klassningen ges ett tydligt innehåll. Det behövs ett innehåll kring förebyggande åtgärder så att vi kan nå ett ökat miljöskydd.

Nu tar vi i det här betänkandet inte upp de förebyggande åtgärderna utan vi har från Centerpartiets sida lyft fram de åtgärder som behövs för att vi ska kunna förbättra vår beredskap vid en olycka i Östersjön. För olyckor sker i Östersjön. Det kommer tyvärr säkerligen att ske olyckor av

diverse slag i Östersjön igen. Då måste vi se till att vi har en god beredskap. Vi har föreslagit en rad olika åtgärder för att höja beredskapen i Östersjön som helhet. Vi behöver avtal kring samordnade räddningsinsatser i Östersjön. Men vi behöver också öva de här räddningsinsatserna. Vi behöver öva oss på hur vi kan förbättra kommunikationen, hur vi kan lösa räddningsinsatserna rent praktiskt. Det får inte vara så som var fallet i samband med olyckan vid Bornholm, att ett fax som blir liggande gör att räddningsinsatsen försenas. Med gemensamma övningar och förbättrad kommunikation kan det här bli mycket bättre.

Vi behöver också fler nödhamnar i Östersjön som ska finnas tillgängliga ifall det blir en olycka. Vid Prestigeolyckan utanför Spaniens kust var det just bristen på nödhamnar som fördröjde insatsen.

Östersjön är ett mycket känsligt havsområde. Det är under ständigt tryck från det samhälle som vi lever i.

Vi kan också konstatera att miljön i Östersjön försämras kontinuerligt. Det visar inte minst Miljövårdsberedningens senaste rapport. Vi behöver både förebyggande åtgärder och en god beredskap vid olyckor, en beredskap som måste finnas året runt och runt hela Östersjön.

Fru talman! Precis som tidigare har framförts av mina allianskolleger har vi nu möjlighet att komma till rätta med de problem som vrak och ägarlösa båtar medför. Med all önskvärd tydlighet visas att det behövs en lagreglering, och jag instämmer i det som de har sagt tidigare.

Vi tar i detta betänkande även upp frågor om det organisatoriska svaret för Kustbevakningen. Vi har alltför mycket karaktären av ett stuprörstänkande i vår myndighetsutövning i Sverige i dag. Det kommer att bli allt viktigare att vi gör vad vi kan för att integrera olika verksamheter av olika skäl, dels för att kunna nå ett bra resultat av den verksamhet som man utför, dels för att kunna ha en ekonomisk effektivitet. Om vi kunde nå dithän att vi integrerade Kustbevakningen med Försvarsmakten är jag övertygad om att vi skulle nå ett mycket bättre resultat. Det måste vara ett slut på det revirtänkande som präglar statsapparaten. Det viktiga är inte vem som gör saker och ting, utan det viktigaste är att någonting blir gjort.

Anf. 128 ÅSA LINDESTAM (s):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Det är flera frågor som har behandlats i detta betänkande om sjö- och kustövervakningsfrågor, och jag tänkte börja med frågan om ägarlösa båtar. Vi har en mycket vacker skärgård runt vårt land, och många får sin utkomst genom att på olika sätt utnyttja vattenvägarna för frakt. Andra väljer att tillbringa sin fritid till sjöss och njuta av de enorma miljöupplevelser som vatten ger.

Båtlivet har ökat under senare år, och fler väljer att tillbringa semesterna ute till havs och inne bland kobbar och skär. Men här har problem uppstått. När båtägare råkar ut för haveri nödsakas de ibland att överge sin båt. Därför ligger det övergivna båtar i vår vackra skärgård. Och vi har ingen registrering av dessa fritidsbåtar som vi har av våra bilar så att det går att spåra ägaren. Båtarna kan utgöra en säkerhetsrisk, både för sjöfarten och för miljön, och de kan hindra fisket.

Först vill jag slå fast att om en båt eller ett fartyg är en fara eller ett hinder för sjöfarten åvilar det Sjöfartsverket, efter prövning av omständigheterna, att besluta om undanröjande av fartyget. Detta fastslås i *Kungörelse om undanröjande av för sjöfarten eller fisket hinderliga vrak m.m.* Det är likadant om fartyget sjunkit i ett område där fiske får bedrivas utan stöd av särskild fiskerätt om fartyget vållar besvär av allvarligare art för fisket.

Den internationella sjöfartsorganisationen IMO, som inte tillhör EU alls utan är en egen organisation, utreder för närvarande arbetet med att ta fram internationella regler i form av en konvention som gäller bortforsling av vrak. Då är det viktigt att vi har samma regler mellan länderna i fråga om vad som kan hända med fartygen sedan de har övergetts. Annars finns det en risk att andra länder väljer att dumpa sina uttjänta fartyg här vid vår kust, och kostnaden vältras över på närmaste kommun eller på staten.

En lösning av bekymret med fritidsbåtar skulle vara ett båtregister, där alla båtar fanns med och där vi tydligt skulle kunna utläsa vem som var ägare, på samma sätt som vi har ett register för våra bilar. Jag har skrivit en motion om detta där jag föreslår att ett båtregister införs.

Vi behöver också en tydligare rättslig reglering för att få stopp på dessa problem. Sverige har aktivt deltagit i arbetet med konventionen, och en internationell konferens är, som ni tidigare har sagt, planerad till år 2006. Därför bör vi avvakta med detta arbete för att få samma regler överallt.

Fru talman! Nu gäller det Kustbevakningens befogenheter. Kustbevakningen är den enda civila myndigheten med kapacitet att bedriva myndighetsutövning till sjöss längs hela den svenska kuststräckan. Verksamheten omfattar kontroll och tillsyn av efterlevnad av författningar inom en rad olika områden. Varje kustbevakningstjänsteman har brottsbekämpande uppgifter och de tillhörande straffprocessuella befogenheter som krävs för att göra ett ingripande på plats vid överträdelser av olika bestämmelser med anknytning till sjötrafik. Sedan den 1 februari 2002 har Kustbevakningen även rätt att inleda förundersökning och bedriva utredning på eget ansvar med direkt rapportering till åklagare avseende brott mot lagen om åtgärder mot förorening från fartyg.

Sjötrafikövervakning är ett betydande verksamhetsområde inom Kustbevakningen. Antalet rapporter har mer än fördubblats mellan åren 2000 och 2003. I sjötrafikövervakningen ingår även övervakning av körning med vattenskotrar, vilka har ökat betydligt i Sverige under de senaste två tre åren.

Om det vid varukontroll uppstår misstanke om brott mot tull och smugglingslagstiftningen har kustbevakningstjänstemannen likaså brottsbekämpande uppgifter och befogenheter av straffprocessuell natur. Även denna del är omfattande. I tillsynen ingår även efterlevnad av transport av farligt gods.

Regeringskansliet arbetar med en promemoria där det bland annat föreslås att tjänstemän vid Kustbevakningen som uppfyller särskilt angivna krav ska få denna möjlighet att utfärda föreläggande av ordningsbot för vissa brott mot sjötrafikförordningen. Det kan tänkas att även andra brott kan beivras på detta sätt. Det har aviserats att propositionen kommer att

föreläggas riksdagen under innevarande år. Därför avstyrker vi i utskottet reservationerna och avvaktar propositionen.

Sedan finns förslag om organisationen för Kustbevakningen. Vid ett flertal tillfällen under senare år har riksdagen konsekvent sagt nej till att inordna Kustbevakningen i Försvarsmakten. Däremot kan det civila samhället på begäran hämta stöd från Försvarsmakten till sin civila verksamhet om man så önskar. Ledningen ska vara civil. Vi har uppfattningen att ett militärt tvång eller våld inte ska brukas mot den egna befolkningen eller mot andra civila. Det ska utgöra en självklar begränsning. Däremot ska samarbete mellan myndigheter främjas på alla sätt.

Fru talman! För att få en miljösäker sjöfart krävs både resurser och övning. Samarbetet med våra grannländer befrämjas i Helcoms arbete. Regeringen i Sverige och i våra grannländer har delegerat ansvaret i fråga om detta till berörd myndighet så att samordnade räddningsinsatser och gemensamma övningar genomförs regelbundet. Därav har Kustbevakningen i sin långsiktiga investeringsplan upptagit flera miljöskyddsfartyg. Leni Björklund har 2003 tillsammans med sin dåvarande danske kollega tagit ett initiativ till förbättrad nödbogseringsberedskap i södra Östersjön. Även Tyskland, Danmark och Polen deltar just nu i samtal tillsammans med oss om vad som avser ett gott samarbete när det gäller nödbogsering.

När det gäller nödhamnar har Kustbevakningen och Sjöfartsverket fått regeringens uppdrag att gemensamt utreda hur möjligheten att handla effektivt i samband med mottagande av fartyg i nöd kan förbättras. Bakgrunden till detta uppdrag är Europaparlamentets och rådets direktiv om inrättande av ett gemensamt övervaknings- och informationssystem för sjötrafik inom gemenskapen. Uppdraget har rapporterats till regeringen. Av betydelse i sammanhanget är det utvecklingsarbete som bedrivs inom ramen för Kustbevakningens uppgift att samordna de civila behoven av sjöövervakning och sjöinformation.

Under 2004 har främst två nya funktioner implementerats. Den ena är en integrering av den nationella kontaktpunkten för sjöfartsskydd med den administrativa kontrollen inom Schengen, kallad Swedish Maritime Clearance. Den andra är ett inrättande av ett nationellt centrum för maritim riskanalys och underrättelseberedning tillsammans med Tullverket och polisen, kallad Swedish Maritime Intelligence Center, med inriktning på bekämpning av grövre brottslighet såsom narkotika.

Anf. 129 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Åsa Lindestam antyder på något sätt att respekten för äganderätten kräver att man inte utan vidare bärgar båtar som har sjunkit eller bortför båtar som är övergivna. Det är självklart att det måste finnas någon form av karenstid för denna verksamhet. Men de fartyg som jag tänker på är de fartyg som år ut och år in ligger delvis på botten och delvis ovanför havsytan.

Beträffande dem torde det inte finnas några risker, menar jag, med avseende på äganderätten.

Sedan är det inte riktigt sant att Sjöfartsverket ska undanröja fartyg eller andra större föremål som sjunker i allmän farled, utan regleringen i dag är att Sjöfartsverket *får* göra detta – någon skyldighet föreligger inte. Det är väl också rimligen en brist som bör uppmärksammas.

Åsa Lindestam tog också upp frågan om dumpning. Om Sverige reglerar till exempel på ett sådant sätt att det blir statens ansvar att ta hand om vraken finns risken att andra länder dumpar sina fartyg utanför våra kuster. Jag förstår att det är en variant på begreppet "social turism". Men slutsatsen av detta, fru talman, är att den svenska regeringen hellre ser att de här vraken får ligga kvar än att staten tar ett ansvar. Jag menar att man ägnar sig åt en form av *chicken race* med både naturen och miljön som insats. Naturligtvis skulle jag väldigt gärna se att Åsa Lindestam utnyttjade sin replik till att antyda ett annat svar än det hon tidigare gett. Dessvärre hyser jag inga större förhoppningar om det.

Anf. 130 ÅSA LINDESTAM (s) replik:

Fru talman! Äganderätten tycker jag är oerhört värdefull. Den som äger en båt, ett fartyg, ska ta ansvaret. Vi ska så långt det är möjligt undersöka vem som är ägaren. Det är ägaren som ska betala och ansvara för att frakta bort resterna av det vrak som finns kvar. Så är det absolut.

Risken här är att det, om vi på något sätt skulle gå före, kommer andra regler från IMO. Vi ska kraftfullt driva de svenska åsikterna i IMO så att vi tillsammans får samma internationella regler och gör på ett likvärdigt sätt.

Sjöfartsverket undanröjer fartyg som ställer till det för fisket eller för sjöfarten. Ligger fartygen sjunkna eller om de på något vis är i vägen för sjöfarten är det alltså Sjöfartsverket som undanröjer fartygen. De kan alltså inte bara ligga kvar därför att man inte har lust att göra något, som du antydde här, utan man är tvungen att ta bort fartyg som är i vägen för fisket eller sjöfarten.

När det gäller dumpningen är jag faktiskt orolig. På många områden kan man se tendenser till att om det är svagare regler i ett land så används reglerna i det landet. Jag kan dra paralleller till hur det varit med oljan tidigare. Vi har ju sett att vissa länder får bekymmer om olja dumpas utanför vissa kuster. Jag vill att vi avvaktar i den här delen för att se vad det handlar om.

Anf. 131 ALLAN WIDMAN (fp) replik:

Fru talman! Åsa Lindestam borde mera noga granska utskottets betänkande i det här ärendet. Det står där att enligt kungörelse 1951:321 om undanröjande av för sjöfarten eller fisket hinderliga vrak med mera får Sjöfartsverket efter prövning av omständigheterna föranstalta om undanröjande etcetera. Det är alltså inte fråga om en plikt enligt den lagliga reglering som finns i dag.

Självklart är detta i första hand ett ansvar för ägaren. Jag påstår inte någonting annat. De båtar som utgör problem i sammanhanget har tyvärr ingen ägare. Ingen anmäler sig som ägare till dem. Därmed blir de ingens ansvar – just i avsaknad av en tydlig reglering från statsmakternas sida.

IMO:s förslag, som också finns utförligt redovisat i utskottsbetänkandet, står inte på något sätt i motsats till önskan om att få en tydligare reglering. Detta är det viktiga att komma ihåg. Att hänvisa till IMO är alltså ingen hjälp för Socialdemokraterna i det här sammanhanget.

Fru talman! Jag kan bara konstatera att i likhet med vad som gäller för Vänsterpartiet är anpassligheten i förhållande till regeringsmakten också för Socialdemokraterna faktiskt viktigare än vår natur och miljö.

Anf. 132 ÅSA LINDESTAM (s) replik:

Fru talman! Jag hävdar fortfarande att eftersom vi är de som är starka i IMO och driver de här frågorna från svensk sida skulle jag bli mycket förvånad om reglerna skulle avvika eller gå stick i stäv med vad Sverige vill. Det är vi som, tror jag, till väldigt stor del sätter gränserna för vad som kommer att hända. Vi är mycket intresserade av de här frågorna och driver dem.

Vad gäller de två andra frågorna har jag samma svar som tidigare. Jag vet vem som är ansvarig, och jag tycker att den som äger ett vrak i första hand är den som ska ta reda på vraket. Vi ska noga kolla vem som är ägare.

Anf. 133 CARL-AXEL ROSLUND (m) replik:

Fru talman! Av naturliga skäl gäller det samma fråga. Åsa Lindestam, du säger att det åligger Sjöfartsverket att ta väck vrak. Men båda vet vi att så är det inte. Om ett fartyg ligger i en farled eller liknande måste det självklart bortforslas, och det snabbt. Då kommer säkert Sjöfartsverket in, men annars bryr de sig inte om det.

Du säger att det är viktigt att ha samma regler som de som finns på andra ställen, för annars finns risken att man kommer hit och dumpar utländska båtar. Som den sjöman jag själv är skulle jag vilja fråga: Tror du att någon seglar hit från utlandet i en vrakbåt för att dumpa den på svenskt vatten? Så går det naturligtvis inte till.

Sedan ville du naturligtvis slå ett slag för ett förslag om ett båtregister – hade vi bara haft ett sådant skulle detta ha löst alltihop. Men låt mig då, Åsa Lindestam, kontra med att säga att vi ju har ett bilregister. Ändå dumpas tusentals eller kanske tiotusentals bilar runtom i Sverige utan att ägaren kan spåras. Alla vet vi hur lätt det är att ta bort registreringsskylten. Tro alltså inte för en sekund att ett register skulle lösa något!

När det gäller bilar finns det ett reellt lagutrymme. Även om ägaren inte kan spåras är det förhållandevis lätt att forsla bort en bil. Jag måste fråga dig varför det ska ta 15 år. Vi fick ju här höra att frågan lyftes i riksdagen första gången år 1990. Varför ska det ta 15 år och ännu längre innan man kan komma till ett beslut i frågan?

När det gäller IMO handlar det om de stora haven och de fartyg som kan ligga där. IMO kommer aldrig att bry sig om alla vrakbåtar som ligger till exempel i svenska hamnar.

Anf. 134 ÅSA LINDESTAM (s) replik:

Fru talman! Det är fortfarande samma svar: Sjöfartsverket är de som har ansvar för de båtar som ligger i farleder och som ligger i vägen för fisket eller sjöfarten och de som ser till att båtarna flyttas. Det är de båtarna jag talar om. Det här kommer Sjöfartsverket också fortsatt att göra.

Tillsammans ska vi ha samma regler som IMO, den internationella sjöfartsorganisationen – inte som EU. Här ska vi jobba vidare, och vi ska driva frågorna så att det blir en svensk prägel över det hela.

Jag tror att det finns många utländska båtar i Sverige i dag; det kan jag se. Jag är nämligen också båtmänniska och har tillbringat oerhört många år till sjöss. Nästan så länge jag levt har jag varit till sjöss. Jag har sett många utländska båtar i våra hamnar. Jag menar inte att man i dag systematiskt gör på nämnda vis, men det finns en oro för att det *kan* bli så i framtiden. Jag tror att vi med samma regler får samma grund att stå på för alla länder.

Ett båtregister är jag väldigt mycket för. Jag tror att det kan bli en mycket större ordning om det finns någon form av nummer eller registrering på båtarna, och jag förstår visst att man kan ge sig på att ta bort skyltar på bilar. Men de flesta bilar hamnar nog där de ska.

Anf. 135 CARL-AXEL ROSLUND (m) replik:

Fru talman! Jag är övertygad om att de flesta båtarna också hamnar där de ska.

Du återkommer till detta med att Sjöfartsverket är de som ska åtgärda när båtar ligger i farleder. Javisst, där är vi helt överens. Men jag nämnde över huvud taget inte det i mitt inlägg här, utan det gällde det problem som alla båtvrak som ligger vid kaj i våra hamnar utgör. Ingen bryr sig om dem. Det gör inte Sjöfartsverket och absolut inte IMO, som jag nog över huvud taget inte nämnde. Jag hänvisade till en konferens som såvitt jag förstår ska äga rum inom ramen för EU.

Vi ska ha samma regler som man har inom IMO, säger du. Men inte heller IMO bryr sig om alla vrakbåtar i svenska hamnar. Du talar på en helt annan nivå. Det akuta problemet för väldigt många människor är båtarna i våra hamnar och strax utanför.

Sedan ska jag ta upp en annan sak. Du sade att det inte är lämpligt att slå ihop Kustbevakningen och marinen eftersom militärt våld mot civila ska undvikas. Därför ska vi ha en civil kustövervakning. Jag har flera gånger förr i andra sammanhang frågat om tiden har stått stilla för Socialdemokraterna. Har man inte insett att den nya moderna krigföringen är terrorism? Terrorism är enligt svensk definition civilt angrepp.

Jag har också förut sagt att i min värsta mardröm kapas en Finlandsfärja av terrorister. Vad vi då enligt vårt regelverk ska sätta mot är polisbåten och Kustbevakningens båt. Men de har varken beväpning eller någonting annat för att lösa det här. Då heter det att de ska begära hjälp av marinen. Ja, det ska de, men redan där uppstår ett problem med tids-spillan. Vidare kommer problemet med samordning eftersom man inte samtränar. Man samordnar inte och så vidare. Tiden är, som sagt, det avgörande.

Vi såg nu inte minst efter tsunamikatastrofen hur illa ställt det är med samverkan mellan myndigheter. Därför blir min fråga till dig: Har man inte insett att terrorism är den nya krigföringen?

Anf. 136 ÅSA LINDESTAM (s) replik:

Fru talman! Jag väljer att uppehålla mig vid den sista delen. Jag tycker att jag har svarat på de andra frågorna ett antal gånger.

Vad gäller att blanda ihop civil och militär organisation kommer vi att göra det i Sverige. Det har hänt för mycket tillbaka i tiden, och vi lever här och nu och ser att det är helt nödvändigt att ett arbete av det här slaget leds av en civil myndighet.

Det finns ingenting i dag som skulle hindra att räddningsledaren i det scenario som du beskriver använder sig av militärt material och folk. I och med att man begär får man hjälp. Så kommer det att vara i framtiden också. Men det kommer att vara en civil person som leder arbetet hela vägen. Jag tycker att det är oerhört viktigt, och jag vet att jag har stöd av så gott som alla i Sverige i de här delarna. Jag är inte orolig alls i den frågan. Jag tycker bara att det är konstigt att den ska komma upp med jämna mellanrum, men jag vet att det är ni som driver den.

Anf. 137 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag ska prata om vrak, vilket jag hört att andra pratat om en hel del här tidigare.

Frågan vem som bär ansvaret för omhändertagande av strandade vrak som är yngre än 100 år gamla och som ligger utmed våra stränder, kuster och skärgårdar är oerhört komplicerad, något som ni andra har varit inne på, och den är förvirrad. Det är väldigt många myndigheter som är inblandade och som på olika sätt är ansvariga helt eller delvis. Det är Polisen, ofta i praktiken Sjöpolisen. Det är Kustbevakningen när det gäller miljöskydd. Det är tingsrätt och hovrätt när det gäller domstolsbeslut för brottmål. Det är kronofogdemyndigheten när det gäller handräckning för flyttning. Det är länsstyrelsen inom naturskyddade områden. Det är kommunens miljö- och hälsoskyddsmyndighet när det gäller nedskräpning, och det är Sjöfartsverket när det gäller farledsansvar och säkerhet. Så kan det naturligtvis vara markägare, markförvaltare, till exempel naturvårdsstiftelse, kommuner, företag och privatpersoner. Genom att ansvarsfrågan är så utspridd kan undanskaffandet av vrak som ligger ute i skärgården ta väldigt lång tid. Det medför naturligtvis en stor risk för sjöfarten och även för miljön.

Jag har under många år motionerat om att man skulle försöka hitta en samlad lagstiftning för att reglera ansvarsfrågan för vrak yngre än 100 år. Man kan säga att skam den som ger sig. Jag gav mig inte. Nu tycks ändå en majoritet i försvarsutskottet – det är jag väldigt tacksam för – ha insett att det är ett problem när det är så många inblandade.

Om nu allt går vägen kommer man att begära att regeringen återkommer med en samlad lagstiftning. Jag är naturligtvis otroligt tacksam och glad för det och hoppas att regeringen snabbt ska komma till skott med frågan. Den här frågan är inte ny. Den har man hållit på med i 15 år.

Alla de som brukar vara inblandade i denna fråga, till exempel Skärgårdsstiftelsen i Stockholmsområdet, har i årtal påtalat problemet. Det har stått väldigt mycket i medierna om det. Ändå har man låtit frågan bara glida med att säga att man tror att regeringen ska komma till skott.

Fru talman! Jag hoppas att vi nu i eftermiddag äntligen ska komma till skott i denna vrakfråga, så att vi slipper se de här vraken i våra fina skärgårdsområden.

Jag har lyssnat på debatten, och jag ska säga ett par ord om båtregister. Jag förstår att Socialdemokraterna gärna vill ha ett båtregister. Det är bara ett nästa steg för att få en båtskatt, och det vill inte jag ha.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

Föredrags

näringsutskottets betänkande 2004/05:NU8

Ändringar i minerallagen (prop. 2004/05:40).

*Ändringar i
minerallagen*

Anf. 138 ULLA LÖFGREN (m):

Fru talman! Sedan staten från och med år 1993 inte längre gör anspråk på kronoandel och prospekteringen inte längre är förbehållen bara en part är prospektören av en mineraltillgång favoriserad i lagstiftningen. Det har onekligen lett till ett uppsving för prospekteringen. En mängd utländska prospektörer har funnit det intressant och lönsamt att leta mineraler i Sverige, och en rad nya gruvor har öppnats, vilket givetvis är oerhört positivt.

Det har i sin tur tydligt blottat det faktum att markägarens ställning vid mineralprospektering och gruvbrytning är svag. Den nuvarande minerallagstiftningen ger en prospekterare långtgående möjligheter att bedriva undersökningsarbeten på en enskild fastighetsägares mark utan att denna på något vis kan påverka hur arbetet bedrivs. Markägaren har rätt till ersättning för intrång och skada, men inte för att marken brukas. Under perioden från det att en koncession för exploatering av en mineraltillgång beviljats tills gruvbrytning eventuellt påbörjas, en period som kan vara upp till 25 år, begränsas i praktiken markägarens möjlighet att använda sin fastighet utan att ersättning utgår. Vid gruvbrytningen ersätts återigen markägaren för skada, men denne får ingen del i avkastningen från de mineraltillgångar som hittats på dennes mark.

Fru talman! Moderata samlingspartiet har under sin sekellånga historia stått främst i försvaret av äganderätten. Detta försvar motiveras av insikten att äganderätten är en grundförutsättning för människors trygghet, frihet och möjligheter till förkovran. Modern forskning bekräftar också att upprätthållen och skyddad äganderätt är en förutsättning för gott välbefinnande. Vi menar att minerallagen kränker äganderätten, en åsikt som vi delar med den moderata partistämman, som år 2003 fattade ett beslut med den innebörden.

Fru talman! Mot den bakgrunden välkomnar vi att regeringen nu till vissa delar accepterar Minerallagsutredningens förslag till förändringar av minerallagen som stärker den enskildes rätt. Minerallagsutredningen lade dock i sitt betänkande fram förslag som går betydligt längre än propositionen i skyddet av den enskildes rätt. Det är synd att regeringen inte i större utsträckning har beaktat utredningens förslag.

Dessutom lämnar minerallagen ett antal frågor obesvarade, huvudsakligen till följd av direktivens utformning. Mot den bakgrunden och mot bakgrund av vår principiella inställning till äganderätten till koncessionsmineral är vår uppfattning att ytterligare en utredning snarast måste tillsättas för att avge förslag om hur minerallagstiftningen kan förändras för att ytterligare stärka den enskildes rätt.

Fru talman! Vi välkomnar alltså i huvudsak regeringens förslag till förändringar i minerallagen men anser att på ett antal områden borde ytterligare förändringar genomföras. Vi tycker att det är fullt rimligt att bergmästaren kommunicerar ansökan om undersökningstillstånd även

med markägaren. Vi anser att en sakägare ska få fyra veckor på sig att inkomma med invändningar i stället för tre veckor.

Prospektören ska vara skyldig att ingå avtal med markägaren om denne behöver använda fordonsburen utrustning eller fälla träd.

Vi instämmer i Minerallagsutredningens förslag om att koncessionsinnehavaren ska erlägga en årlig ersättning till fastighetsägaren inom koncessionsområdet från det att koncessionsbeslutet vinner laga kraft till dess att beslut om markanvisning vinner laga kraft.

Den särskilda avgift som koncessionsinnehavaren vid gruvbrytning ska betala till fastighetsägaren och staten kallas mineralersättning. Det tycker vi inte är rätt. Vi anser att den ska kallas jordägaravgäld för att markera återgången till en ordning där markägarens rätt respekteras i högre grad. Vi anser dessutom att hela avgälden ska tillfalla ägaren och ingen del staten.

Fru talman! Några av de frågor som behöver studeras närmare för att stärka äganderätten är:

- Kan en ordning skapas där huvudregeln är frivilliga överenskommelser och tvångsmedel undantas?
- Finns det möjlighet att inskränka minerallagens tillämpningsområde till allmän mark?
- Kan markägarens möjligheter att påverka arbetsplanerna stärkas?
- Kan länsstyrelserna ta över funktioner från bergmästaren?
- Bör miljöprövning ske i ett tidigare skede?
- Är nivån på jordägaravgälden eller mineralersättningen rimlig?
- Till vilka fastighetsägare ska ersättningen betalas?
- Är det till alla berörda eller bara till dem som direkt berörs?
- Hur ska ersättningen beräknas?

Ja, det finns ytterligare ett antal frågor som behöver belysas. Slutsatsen är att minerallagen som vi ska fatta beslut om här i dag inte är fullständig. Den är bara ett steg i rätt riktning, vilket också framgår av alla våra reservationer som vi har tillsammans med Folkpartiet och Kristdemokraterna. En fortsättning av minerallagen bör alltså följa.

Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 3, och jag står givetvis bakom alla andra reservationer där Moderaterna finns med.

Anf. 139 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag tror att vi alla är överens om att gruvbrytning är en viktig näring – den kanske allra viktigaste i Norr- och Västerbotten. Det har vi som bor där kunnat märka bland annat genom att våra regionala tidningar väldigt ofta har artiklar om gruvverksamheten, och dagens talarlista speglar också detta. Halva gänget är från Västerbottens län.

Som Ulla Löfgren sade är regeringens förslag till ny minerallag i många stycken bra, men vi och våra medreservanter från Moderaterna och Kristdemokraterna anser att regeringen i större utsträckning borde ha

följt utredningens och vissa av remissinstansernas förslag. Den viktiga frågan om äganderätten bör till exempel bli föremål för en ny utredning.

Vi har alltså tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna reserverat oss på ett antal punkter, och jag står givetvis bakom samtliga gemensamma reservationer, men jag ska bara gå in på ett par av dem. Ulla Löfgren har redan berört många av punkterna i våra reservationer som det inte finns skäl att upprepa.

Historiken finns beskriven i betänkandet, men jag vill ändå nämna en av de förändringar som finns refererade. Riksdagen ställde sig våren 1992 bakom den borgerliga regeringens förslag om att prospektering inte längre skulle äga rum i statlig regi eller med statliga medel. Ett viktigt motiv var att statens roll på det näringspolitiska området skulle vara att skapa generellt goda förutsättningar för företagande, inte att ge särskilt stöd till prospektering. Det var en viktig markering, och vi har under de år som har gått fått ganska ansevärda satsningar från internationellt verkssamma gruvföretag.

Just i mina hemtrakter, inte alltför långt från Lycksele, har guldbrytning startat i Svartliden och för någon vecka sedan sköts den första salvan, som det brukar kallas, i Fäbodliden där Lappland Goldminers är verksamma.

Häromveckan kunde vi läsa i en regional tidning att bland annat Ingvar Kamprad köper in sig i verksamheten, och han brukar ju satsa på affärer som lyckas. Nu hoppas jag och andra att den brytning som har påbörjats blir lyckosam, vilket skulle ge många hundra arbetstillfällen till bland annat Storuman och Lycksele kommuner plus all kringssysselsättning.

Folkpartiet anser, som jag tidigare nämnt, att mycket i lagförslaget är bra, men vi har tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna reserverat oss på ett antal punkter. Jag ska bara beröra två av dem.

Reservation 7 handlar om handläggningen av ansökningar. Regeringen föreslår att bergmästaren ska kommunicera med sökanden och med länsstyrelsen men inte med markägaren. Vi är av den bestämda uppfattningen att det är viktigt att bergmästaren har kommunikation med markägaren och eventuella andra sakägare i ett tidigt skede. Kommunikation mellan markägaren och bergmästaren är viktigt både för markägaren och också för tillståndsgivaren som därigenom kan få information som kan vara nödvändig i sammanhanget.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 7, som innebär att vi vill ha ett tillkännagivande från riksdagen att anmoda regeringen att återkomma med ett lagförslag om att kommunikation ska äga rum även med markägare och eventuella andra sakägare innan ett undersökningstillstånd beviljas.

I reservation 9 tar vi upp behovet av att göra en miljöprovning redan innan undersökningstillstånd beviljas. Varken markägaren eller prospektören är betjänta av att kostsamma och störande undersökningsarbeten genomförs i sådana områden där en miljöprovning sedan visar att gruvverksamhet inte är acceptabel.

Vi anser också att det är viktigt att skyddet för natur- och kulturarvet blir mer likformigt i hela landet än vad det är i dag. Under alla förhållanden måste större hänsyn än i dag tas till konkurrerande intressen såsom till exempel turistnäringen eller jord- och skogsbruket.

Vi vill att riksdagen – utöver att anta regeringens lagförslag – genom ett tillkännagivande ska anmoda regeringen att låta utreda dessa frågor. För tids vinnande yrkar jag inte bifall till denna reservation, men jag står, som sagt, bakom den och övriga reservationer där vi finns med.

Jag vill slutligen nämna att gruvbrytningen också har gett upphov till vissa kringaktiviteter. I Västerbottens inland finns något som kallas Guldriket, bland annat ett mineralmuseum i den lilla byn Varuträsk och en gruvkyrka i Kristineberg. Det är en fantastisk upplevelse att lyssna till sång och musik i gruvkyrkan, så jag kan rekommendera ett besök.

Vidare finns det konsthantverkare som nyttjar material från gruvverksamheten. Vid ett besök i Norsjö kommun häromveckan fick jag ett hals-smycke som present. Smycket består av en skiva från en borrhäls kärna med en liten gulddekoration, och det är en av Guldrikets officiella souvenirer. Jag tycker att det är intressant att se att också småföretag kan skapas i gruvverksamhetens spår.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 7.

Anf. 140 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Låt mig först inleda med att jag självfallet står bakom alla kristdemokratiska reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 14.

För Kristdemokraterna är två principer bärande för synen på mineral-lagstiftningen, nämligen äganderätten och förvalterskapsprincipen.

Bristen på det enskilda ägandet hämmar den svenska samhällsutvecklingen genom att man inte tar till vara enskilda människors vilja att engagera sig och ta ansvar. Rätten till egendom är en mänsklig rättighet som ofta negligeras av Socialdemokraterna. Genom höga skatter, förbud och stopplagar hålls människor fångna i en egendomslöshet som skapar beroende till statens och den politiska maktens godtycke.

Förvalterskapsprincipen handlar om att vi på bästa sätt ska förvalta vår miljö men också våra naturtillgångar. Därför behövs en minerallag.

Bergshanteringen med brytningen av koppar och järnmalm samt framställningen av metaller är sedan medeltiden kända verksamheter i vårt land. Från 1600-talet har den ekonomiska betydelsen växt för att under förra seklets början bli en av förutsättningarna för Sveriges omvandling från en jordbruks- till en industrination.

Sedan 1757 är mineralletning eller prospektering reglerat i lag. Lagen har genom tiderna ändrats vid ett flertal tillfällen. Den senaste stora ändringen gjordes 1991. Under senare år har frågan om äganderätten till mineraler hamnat i fokus. Nu ska alltså riksdagen anta en ny minerallagstiftning.

Den nya lagstiftningen är bättre än den gamla ur ett äganderättsperspektiv, men Kristdemokraterna tycker inte att den nya lagen är tillräckligt långtgående. Därför krävs en ny utredning och en ny lagstiftning.

Många markägare har upplevt hur den privata äganderätten fått stryka på foten med den nuvarande lagstiftningen. Känslan av att bli kränkt av staten är mycket svår att bli kvitt. Man delges genom ett rekommenderat brev från staten – Bergsstaten – att någon annan fått laglig rätt att i någon mån disponera den mark som man är lagfaren ägare till. Om det därtill efter några år visar sig att det finns värdefulla mineraler i marken fråntas man äganderätten till dessa.

Den nya minerallagen som är tänkt att träda i kraft den 1 juli i år är avsedd att bättre balansera exploateringsintresset mot enskilda sakägares behov.

Herr talman! Kristdemokraterna vill gå längre än regeringen föreslår för att ytterligare stärka äganderätten. När det gäller handläggning av undersökningstillstånd avslår Kristdemokraterna regeringens förslag i denna del. Förslaget innebär att bergmästaren får avgöra ärendet om beviljande om undersökningstillstånd utan att någon annan sakägare än sökanden får tillfälle att yttra sig. Kristdemokraterna instämmer med Lagrådet, som föreslår att undantaget från reglerna om kommunikations-skyldighet i förvaltningslagen ska utmönstras.

När det gäller villkor i undersökningstillstånd avslår Kristdemokraterna också förslaget första del. Också på denna punkt väljer regeringen att lägga fram ett förslag som missgynnar det enskilda intresset. Uppsala universitet, Riksrevisionen och Länsstyrelsen i Västerbottens län ifrågasätter om tillståndsmyndigheten kan ha rimligt god information om vilka villkor till förmån för enskild rätt som ska föreskrivas om inte markägare och andra berörda först får yttra sig. Kristdemokraterna instämmer i detta ifrågasättande.

När det gäller ersättning av inlösen av fastighet vid outnyttjad bearbetningskoncession finner Kristdemokraterna det märkvärdigt att regeringen inte går på Minerallagsutredningens förslag om att koncessionsinnehavaren årligen ska betala en avgift till fastighetsägaren. Osäkerhet som fastighetsägaren upplever bör ersättas i någon form. Minerallagsutredningen föreslår att avgiften ska vara 1 % av prisbasbeloppet per hektar de fem första åren och därefter 2 %. Kristdemokraterna anser att Minerallagsutredningens förslag är rimligt, bland annat eftersom fastighetens affektionsvärde kan påverkas.

När det gäller mineralersättning innebär förslaget att koncessionsinnehavaren ska betala en särskild avgift, en så kallad mineralersättning, till staten och till fastighetsägaren inom koncessionsområdet. I förslaget är avgiften satt till 2 % av det beräknade värdet av mängden brutet och uppfördat koncessionsmineral under året. Regeringen föreslår att staten ska få en fjärdedel av ersättningen. Kristdemokraterna anser det inte rimligt att införa en ny skatt, mineralskatt. Vi vill också påpeka att koncessionsinnehavaren redan i dag betalar höga avgifter till Bergsstaten, exempelvis för tillstånd. Kristdemokraterna avstyrker regeringens förslag om att införa en extra mineralskatt.

Anf. 141 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla Miljöpartiets reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 2.

Gruvhantering är en viktig näring, utan tvekan. Men ändå måste hållbar utveckling vara utgångspunkten för den svenska mineralpolitiken. Brytning, bearbetning och avfallshantering innebär en miljöbelastning som inte är ringa. Dessutom krävs mycket energi för att anrika och bearbeta malm. Därför tycker jag att det skulle vara bättre om vi inte hade en särskild minerallag utan att miljöbalken fick täcka det här området i stället. Miljöbalkens bestämmelser skulle råda, och miljödomstolen skulle vara första beslutsinstans.

Prot. 2004/05:87
9 mars

*Ändringar i
minerallagen*

Ett annat alternativ är en väsentligt krympt minerallag som enbart reglerar sådana aspekter som uppenbarligen inte regleras av annan lagstiftning. Självklart ska försiktighetsprincipen vara grundläggande även i det fallet.

Därför föreslår jag en översyn av regelverket på mineralområdet i syfte att anpassa innehållet till en övergripande politik för en hållbar utveckling på mineralområdet och inordning av bestämmelserna i miljöbalken.

För den mineralproduktion som är önskvärd tycker jag att det är viktigt att gå markägarna till mötes när det gäller inflytande över arbetet och även när det gäller ekonomisk ersättning. De är mycket viktiga för att stimulera markägarnas intresse, samverkan och deltagande i processen.

Det är bra att länsstyrelsen har en kommunikation i processen med markägarna, men jag anser att bergmästaren även borde ha en sådan kommunikation i ett tidigare skede än vad som föreslås i propositionen. Jag tycker dessutom att yttranderätten för markägare inte ska begränsas till sakägarna som har mark, utan den ska även kunna gälla människor som normalt använder området för jakt, fiske eller svampplockning, alltså närboende. Det kan vara så pass viktigt för deras livsbetingelser och deras livsmiljö att de bör ha möjlighet att få yttra sig.

Konsekvenserna av prospektering och bearbetning kan vara väldigt stora, så jag tycker också att kommunens roll i beslutfattandet måste stärkas. Jag föreslår därför att kommunen faktiskt har veto i den här frågan, alltså ett kommunalt veto. Det är klart att de flesta kommuner, åtminstone i de trakter jag kommer ifrån, inte skulle utnyttja sitt veto. De flesta kommuner är väldigt glada om det kommer gruvbrytning och arbetstillfällen. Därför ser jag inte det här som någon fara för svensk gruvbrytning, utan jag tror att de allra flesta ansökningar kommer att hanteras utan att kommuner sätter sig emot det. Men skulle kommunen göra det finns det säkert mycket starka skäl bakom det, och då bör man respektera det.

När det gäller arbetsplan tycker jag att tidsgränsen på tre veckor för fastighetsägares och andra sakägares invändningar är för kort. Man kan ju anta att fastighetsägare och andra är ovana vid att läsa sådana här papper och ta ställning till sådana här svåra saker. De kan vara tvungna att vända sig till utomstående för att få hjälp med att ge yttranden och överklaga. Särskilt om det här infaller till exempel under jul- eller nyårshelgen eller under sommarledigheter kan det vara väldigt svårt att få någon utomstående att ställa upp för att hjälpa till med sådana här svåra saker. Jag föreslår alltså att det ska vara en tidsgräns på fyra veckor i stället och att det inte gäller normala semestertider när det är svårt att få tag i folk, det vill säga jul, nyår och någon sommarmånad.

Anf. 142 BERIT HÖGMAN (s):

Herr talman! När vi i dag debatterar regeringens proposition om ändringar i minerallagen gör vi det mot bakgrunden att Sverige är en levande gruvnation i Europa, och det tänker vi också fortsättningsvis vara.

Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Det finns främst tre skäl till att reformera minerallagen och därmed främja gruvnäringen. Ett är att världens behov av mineraler och metaller ökar. Sveriges geologiska förutsättningar är goda för en fortsatt gruvnäring under överskådlig tid. Trots dokumenterad gruvhantering sedan 1300-talet finns det ännu mycket att finna och bryta, inte minst tack vare nya undersökningsmetoder och nya sätt att bryta.

Gruvnäringen ger arbetstillfällen främst i icke befolkningstäta områden och, framför allt, jobben kan inte flytta utomlands. Det kräver att vi har fasta och långsiktiga spelregler som ger såväl företag som markägare och samhällsintressen förutsättningar att samverka på ett bra sätt.

I dag arbetar 4 200 personer i vår svenska gruvnäring. Uppemot ett 50-tal företag är verksamma som prospektörer eller ägare av öppna gruvor. Utöver det kan vi räkna med sex kringarbetstillfällen på varje gruvanställd vilket innebär en total sysselsättningseffekt på 25 000 personer.

Som Yvonne tidigare nämnde är nya gruvor på gång att öppnas i Västerbotten. Ett nytt undersökningstillstånd har till och med givits i den värmländska delen av Bergslagen. Detta ger och kan ge oerhört värdefulla arbetstillfällen i trakter med hög arbetslöshet och naturligtvis inkomster till staten. Till detta har vi en liten men oerhört effektiv myndighet i Bergsstaten, med sina åtta anställda.

Minerallagen är en exploateringslag. Det innebär inte att miljöhänsyn saknas. Vi ska också komma ihåg att 98 % av den svenska berggrunden utgörs av mineral som tillhör markägaren och därmed inte omfattas av minerallagen.

Gruvnäringens intressenter, markägaren, staten och prospektören och dess olika intressen har genom alla tider varit föremål för diskussion, inte bara i vårt land utan i alla länder med gruvnäring. Till skillnad från i många andra länder har malm i Sverige aldrig förklarats utgöra statlig egendom. Vi har alltså haft en liberal lagstiftning på området.

Den nu föreslagna ändringen i lagen, som innebär att markägaren får en ersättning, ser vi som fullt rimlig. Att däremot, som bland annat Moderaterna föreslår, se hur äganderätten ytterligare kan förstärkas ser vi inte som möjligt med tanke på att gruvnäringen behöver just stabila långsiktiga spelregler och att gruvnäringen är av starkt samhälleligt intresse.

Ett starkare markägarinflytande skulle med all sannolikhet förhindra en utveckling av gruvnäringen. Jag undrar om de tre borgerliga partierna är beredda att ta konsekvensen av det. Har Yvonne Ångström och Ulla Löfgren diskuterat detta med gruvnäring och kommunledningar i sin närmaste omgivning i Norrbotten och Västerbotten? Är det så att ni framgångsrikt på hemmaplan kan hävda den politik ni hävdar i kammaren i dag? Själv är jag oerhört tveksam till det.

Vi ska komma ihåg att gruvföretagen redan har haft invändningar mot det nya förslaget till mineralersättning i propositionen, inte minst av konkurrensskäl. När nu mineralersättning återinförs är det för att finna en ännu bredare acceptans för gruvnäringen. Det är ett tidsenligt förslag, och det ska ses som ett resultat av en debatt som har förts under flera år.

Vi socialdemokrater är övertygade om att regeringen, i dialog med näringen, finner en bra metod för beräkning av ersättningen. Vi välkomnar också att 25 % av ersättningen går tillbaka till staten för forskningsändamål. Det gynnar näringen och samhället i sin helhet.

I propositionen föreslås också ändringar när det gäller hur ett prospekteringsärende ska kommuniceras. Bergmästaren blir skyldig att underrätta sakägare om inkomna ansökningar. Det kommer att öka posthanteringen avsevärt hos Bergsstaten men är av godo för den fortsatta hanteringen av ärendena. Med tanke på att det i snitt krävs undersökning av 7 300 fastigheter innan en gruva kan öppnas säger det sig självt att hanteringen med ökat markägar- och sakägarinflytande, såsom föreslås från m, fp och kd, skulle innebära en kraftig försämring av prospekteringsviljan, en väsentligt ökad byråkrati och en kraftigt fördröjd process från begäran till verkställighet.

Jag är förvånad över den kärlek som de borgerliga partierna, Centern undantaget, visar för ökad byråkrati och långbänksärenden. Det är ju fenomen som ni annars så gärna kritiserar.

Jag vill också understryka att det inte finns någonting som hindrar vare sig företag eller bergmästaren att kommunicera med markägare redan på ett tidigt stadium. Det är tvärtom ett intresse hos företagen att ha goda relationer med markägare.

Med tanke på att det krävs sex myndighetsprövningar innan en gruva får öppnas är det svårt att se vinsten i att ytterligare försvåra denna redan rätt komplicerade och kostsamma process. Därtill ska läggas den förstärkning som görs i lagen som behandlas i miljö- och jordbruksutskottet angående implementeringen av Århuskonventionen som ger miljöorganisationer möjlighet att, under vissa förutsättningar, överklaga beslut om bearbetningskoncession.

Skyddet stärks för bland annat särskilt skyddsvärda natur- och kulturmiljöer genom att bergmästaren ska kunna meddela de villkor som behövs till skydd för allmänna intressen eller enskild rätt i alla undersökningstillstånd och inte bara undersökningstillstånd som avser olja, gas och diamanter, som det tidigare har varit.

Vi socialdemokrater konstaterar att förslagen till ändringar i minerallagen på ett bra sätt hanterar avvägningen mellan enskilda intressen och näringsintressen, mellan miljöintresset och exploateringsintresset. Miljöbalken och minerallagen löper parallellt. Länsstyrelsernas roll och möjlighet att yttra sig kommer att stärka intressen som primärt inte ligger hos företagen.

Med tanke på det jag tidigare sagt, att det rör sig om 1,8 % av landets bergtäkter, förefaller det för oss svårt att tala om att gruvnäringen skulle konkurrera ut eller hota turismnäring eller annan markanvändning. Det torde finnas goda möjligheter till det på resterande del av landets yta.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 143 ULLA LÖFGREN (m) replik:

Herr talman! Berit Högman tar då i. Våra förslag om att utreda äganderätten ytterligare och stärka fastighetsägarnas roll skulle kraftigt för-sämra möjligheterna till prospektering och förhindra utvecklingen av gruvbrytningen inom Sverige, säger hon. Jag tror att det är att överdriva.

Äganderätsfrågorna är av stor principiell betydelse. Därför tycker vi att de borde utredas inom ramen för den grundläggande fastighetsrättsliga lagstiftningen. Det är direkt otillfredsställande att regeringen och Socialdemokraterna tycker att äganderätten är av underordnad betydelse

när det gäller gruvbrytning. Vi är mycket angelägna om att vi fortfarande ska ha bra villkor för prospekterare och gruvföretag i Sverige, men vi är också väldigt angelägna om att slå vakt om äganderätten som har en grundlagsfäst ställning i Sverige.

Prot. 2004/05:87
9 mars

*Ändringar i
minerallagen*

Anf. 144 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Herr talman! Det förvånar mig inte, för det är klassisk högerpolitik att värna äganderätten och att ägandet i sig ska ge makten över samhället. Men i det här fallet klargör vi tydligt att det handlar om en exploateringslag där samhällsintresset så att säga står över. Regeringen tar inte ställning till äganderätten i vertikal riktning i sin proposition. Förslagen är hela tiden en avvägning i förhållande till äganderätten.

Besök gruvnäringen! Besök Bergsstaten och se! Alla där är självklart överens om att ytterligare hinder skulle begränsa prospekteringsviljan. Det är alldeles tydligt när man talar med dem.

Anf. 145 ULLA LÖFGREN (m) replik:

Herr talman! Det behöver ju inte betyda ytterligare hinder. Många av de förslag som vi lägger fram innebär inte några hinder. De handlar bara om att markera en större rätt. Eftersom det här är en exploateringslag och den inte behandlar äganderätten undrar jag om Socialdemokraterna är villiga att tillsätta en utredning som utreder äganderätten.

Anf. 146 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Herr talman! Nej, i dagsläget är vi inte det, utan den får hanteras i en annan ordning. Det är ingenting som vi tagit ställning till. Argumenten är tydliga när det gäller minerallagen. Den är en exploateringslag. Det handlar om en för Sverige viktig näring och möjligheten att stå sig som en ledande nation i Europa. Ytterligare hinder och krångel ser vi inte som en tillgång. De förslagen får ni stå för själva.

Anf. 147 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Berit Högman frågar om jag kan föra samma politik på hemmaplan som här. Ja, i alla fall har jag hittills inte mött något motstånd. Men det är ju så att den politik som vi för i riksdagen inte bara gäller hemmaplan utan hela Sverige. Bland annat i stora delar av södra Sverige har det här orsakat mycket stora problem. Därför tycker jag, precis som Ulla Löfgren och Kristdemokraterna, att det finns skäl att göra en utredning.

När det sedan gäller till exempel turistiska intressen kan gruvbrytningen i vissa fall utgöra en svårighet, och därför tycker jag att det finns skäl att åtminstone ha möjlighet att se över de frågorna.

Anf. 148 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Herr talman! Gruvföretagen har själva ett intresse här. Även jag vet att det hänt saker i södra Sverige som inte borde ha hänt, vilket gruvföretagen också tagit lärdom av. Här finns en sorts självsanering som innebär att utöver det som sägs i lagstiftningen får man på vissa områden inte ägna sig åt gruvprospektering; då finns också en tydlig ovilja. Det sker heller ingen prospektering.

Men i de trakter som du och jag, åtminstone känslomässigt, företräder är gruvnäringen oerhört välkommen hos både befolkning och markägare eftersom den bidrar till det som jag inledde med att säga, nämligen till fler jobb i ett område som annars har väldigt hög arbetslöshet. Det är nog så viktigt.

Anf. 149 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Det håller jag helt med om, och jag har också tagit upp just detta med ökad sysselsättning. Jag kan dock fortfarande inte se något hinder för att utreda äganderätten.

Anf. 150 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Herr talman! I det här betänkandet presenteras från regeringens sida ändringar i minerallagen, och vi tycker att på många punkter är det steg i rätt riktning. Samtidigt har vi pekat på en rad områden där vi anser att förbättringar kan ske och där vi kräver en utredning.

Jag vill passa på att ställa en konkret fråga. Den gäller tillsynsfrågorna beträffande gamla gruvhål. Det är något som väcker stor oro på många ställen i vårt land. Vad jag kan läsa mig till föreslår inte regeringen någon lösning på det problemet. Vi tycker att det är ganska uppseendeväckande att regeringen endast konstaterar att ytterligare överväganden krävs när det gäller tillsynsfrågorna avseende gamla gruvhål. Flera remissinstanser, till exempel Bergsstaten, Kammarrätten i Sundsvall och Naturvårdsverket, påpekar att det i dag saknas tydliga regler och att frågan kräver en snar lösning.

Min fråga till Berit Högman är därför: Hur tänker ni lösa detta?

Anf. 151 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är olyckligt att det inte finns en tydlighet i detta ansvar, för enskilda människor har farit illa. Det är också därför som vi från utskottsmajoritetens sida tydligt säger att vi förväntar oss att det kommer ett förslag till lösning och att *en* myndighet ska ha ansvaret så att frågan inte bollas mellan kommun, länsstyrelse och eventuellt Bergsstaten och så vidare. Där tycker jag att vi från utskottsmajoritetens sida är tydliga.

Jag förväntar mig att det kommer ett förslag till lösning i samband med ett förslag senare i vår som handlar om vad polisen ska göra och inte göra.

Anf. 152 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Herr talman! Tack för det beskedet. Det hade dock varit bättre om vi kunnat göra ett tillkännagivande från utskottet och på det viset visat vår enighet och tryckt på regeringen så att vi inte bara hade behövt hoppas att det ska ske. Den möjlighet som utskottet skulle ha haft hade inneburit att vi gjort en riktig påtryckning för att få en snar lösning på detta mångåriga problem. Det här har det talats om under mycket lång tid, men ingen lösning har presenterats.

Anf. 153 BERIT HÖGMAN (s) replik:

Herr talman! Eftersom regeringen är väldigt medveten om den här frågan är ett tillkännagivande överflödigt. Det är skälet till att det inte finns ett tillkännagivande från utskottsmajoriteten.

Prot. 2004/05:87

9 mars

*Ändringar i
minerallagen*

Anf. 154 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Vi har delat upp debatten lite grann mellan oss i dag och det riktiga anförandet kommer från Lennart Gustavsson. Jag ska göra en kort historisk tillbakablick. Den gör jag lite grann med anledning av att vi i betänkandet behandlar en fp–kd-motion som tar upp situationen för fortsatt järnmalmsbrytning i Kiruna, vilket förutsätter flyttning av stads- hus, Kiruna kyrka, bostäder, vägar och järnvägar. Vi vet att invånarna i Kiruna – och även i förekommande fall i Gällivare – inser det viktiga med att de åtgärderna vidtas.

I det sammanhanget tänker jag genast på Horno. De som kommer ihåg debatten minns att det var den i Sveriges riksdag mest välkända byn i Tyskland 2001/02. Då diskuterade vi huruvida Vattenfall skulle få fortsätta med de gamla planerna på brunkolsbrytning som innebar att byar på vägen måste flyttas. I avtalet ingick att byar som flyttades också måste återupprättas. Byborna skulle få nya moderna bostäder och det ena med det andra.

I Sverige och i Sveriges riksdag blev det väldig fart på ett antal ledamöter. Det gjordes resor, det gjordes uttalanden i tv och tidningar, det var mer eller mindre fråga om att ha upprop för att rädda byn Horno. Och man lyckades verkligen misskreditera Vattenfall och även den illasinnade regeringen, som indirekt utplånade det sorbiska folket i Horno.

Det gjordes uttalanden som finns nedtecknade. Kd sade: "Vattenfall står nu inför att utplåna en liten kulturellt mycket värdefull sorbisk by." Folkpartiet tog i lite mer: "Statliga Vattenfall står nu inför en utplåning av en liten, kulturellt mycket värdefull sorbisk by. Om byn utplånas bryter inte Vattenfall mot någon tysk lag ... men väl mot varenda moralisk regel som jag känner till. Det kanske inte var Norge som var den sista Sovjetstaten. Det kanske var ett annat land. Riv därför upp beslutet om att statliga Vattenfall skövlar i östra Tyskland!"

Herr talman! Det är viktigt att det vi säger ena året också stämmer något år senare. Jag kan naturligtvis tänka mig att den sorbiska minoriteten är något mer utsatt och känslig än den befolkning som bor i Kiruna och Gällivare, men jag skulle tro att de har samma situation när de måste flytta. Därför tycker jag att det vore bra för historien framdeles om representanter för de partier som då var så väldigt aktiva i den här frågan – jag tänker naturligtvis på kd, fp och även mp – i dag kunde säga att de starka ord som de då använde kanske inte riktigt var de lämpligaste. Det är något som sker i Tyskland därför att man behöver brunkol. Det sker också i Kiruna och Gällivare ifall vi ska fortsätta med järnmalmsbrytningen.

Det vore bra för historien om vi fick de tillrättaläggandena.

Anf. 155 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! För ordningens skull ska jag göra en mycket kort replik. Det är så att motionen inte är undertecknad av Folkpartiet och Kristdemokraterna, utan av Centern och Kristdemokraterna. Jag fritar mig från

allt ansvar. Det var inte jag som gjorde det debattinlägg som var för några år sedan, och vi har framför allt inte motionerat. Det kan vara bra att komma ihåg.

Anf. 156 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Det gör saken lite bättre. Då är det Centern som i stället ska svara för sig när det gäller motionen. Men det är inget fel på motionen. Den tar upp situationen i Kiruna.

Det som egentligen är problemet från min sida är att man hade så dräpande kritik för två år sedan. Då var Folkpartiet inte det snällaste. Men det är bra om Yvonne Ångström nu tycker att mineralpolitiken är på rätt köl igen i Folkpartiet.

Anf. 157 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! I varje fall är den på väg åt ett bättre håll med de tillägg som vi har föreslagit.

Anf. 158 HÅKAN LARSSON (c):

Herr talman! Det betänkande vi diskuterar i dag om ändringar i minerallagen är ett viktigt betänkande. Efter många års utredande får vi äntligen gå till beslut och ta ställning till ett förslag som innebär bättre balans mellan olika intressen. Det gäller gruvnäringen å ena sidan och markägare och andra sakägare å andra sidan.

Att den nya lagen innebär ett stort steg i rätt riktning verkar de allra flesta vara överens om. Det har vi hört här nu i dag. Det är ändringar som stärker markägarnas ställning. Det är en viktig förbättring. Det är bakgrunden till att vi från Centerpartiets sida har valt att stödja förslaget i betänkandet. Vi vill ha ett beslut nu så att vi får en modern lagstiftning som kan fungera på ett bra sätt och som är anpassad till dagens situation.

Minerallagen är viktig eftersom det är ett allmänintresse att mineraler av olika sorter kan tas till vara. Malm- och mineralutvinning skapar många arbetstillfällen i Sverige. Det har vi hört här. Det är kanske till och med uppemot 25 000 personer, som Berit Högman sade. Sverige är en gammal gruvnation. Det finns förutsättningar för gruvnäringen att expandera och utvecklas också i framtiden.

Det positiva är att det sker inte minst i delar av landet där jobben har ett särskilt stort värde i glesbebyggda områden där det är ont om sysselsättning i övrigt. Vi hörde både Yvonne Ångström och flera andra här nämna detta tidigare. Det är hundratals nya jobb som gör att glesbebyggda kommuner får ny framtidstro. Det är väldigt viktigt.

Det är av stor betydelse att vi nu kommer till beslut och får goda ramvillkor för näringen på 2000-talet. Genom de föreslagna ändringarna av minerallagen får markägaren starkare ställning. Informationen förbättras till sakägaren när en ansökan om undersökningstillstånd har gjorts och när ett sådant tillstånd upphör.

Det är också bra att bergmästaren får bättre möjligheter att neka oseriösa intressenter tillstånd. Det understryks också att alla undersökningsarbeten ska utföras så att minsta skada vållas på natur- och kulturmiljö. Man kan självfallet diskutera om inte bara länsstyrelserna utan även markägarna ska få rätt att yttra sig redan över ansökningar om undersökningstillstånd. Men det är en del praktiska problem som uppstår.

Vi får nu också en lagstiftning som innebär att enskilda sakägare all-
tid ska underrättas om ansökningar om undersökningstillstånd, och mark-
ägare och andra som berörs har rätt att överklaga bergmästarens beslut. I
samband med att en arbetsplan redovisas får markägaren och andra sakä-
gare möjlighet att framföra sina synpunkter. Det är i varje fall ett steg
framåt.

Den viktigaste förbättringen är emellertid att markägarna får del av de
värden som gruvverksamheten ger genom att en mineralersättning införs
för nya bearbetningskoncessioner. Jag är övertygad om att mineralersätt-
ningen kommer att medverka till att öka markägarnas intresse och med-
verkan till att utveckla näringen. Det ligger i såväl markägarnas, i gruv-
näringens som i samhällets intresse.

Som framgår av betänkandet tar inte utskottsmajoriteten i det här
sammanhanget ställning till den grundlagsmässiga frågan om hur långt
markägarnas äganderätt sträcker sig. Det är sedan gammalt viss oklarhet
om detta i Sverige. Vi hoppas att vi i framtiden kan skingra de dim-
morna. Det är viktigt att det klaras ut. Det är därför det står i betänkandet
att detta ska hanteras i särskild ordning. Vi har nyligen tillsatt en grund-
lagsutredning där även äganderätten förmodligen kommer att diskuteras.

Sammanfattningsvis vill jag understryka att de förändringar i mineral-
lagen som vi behandlar i dag är viktiga steg i rätt riktning. Sverige behö-
ver en hållbar och modern minerallagstiftning. Genom dagens beslut tar
vi ett viktigt steg framåt.

Anf. 159 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Minerallagen är i första hand ett näringspolitiskt instru-
ment. Det är något som också sägs i propositionen. Därför är det viktigt
att slå fast att det är ett angeläget allmänintresse. Det sagt om detta.

Yvonne Ångström sade tidigare att det kanske inte är en tillfällighet
att hälften av talarna i debatten kommer från Västerbotten. Det är ett län
där gruv- och mineralnäringen har en mycket stor betydelse. Jag är också
glad att få notera att hälften av debattörerna är kvinnor. Så ser det inte ut
i gruv- och mineralnäringen generellt, det kan jag lova.

På regeringens hemsida kan man läsa att: Målet med gruv- och mine-
ralpolitiken är att se till att landets mineralresurser utvinns med hänsyn
till en långsiktig balanserad utveckling och så att fler sysselsättningstill-
fällen skapas. Jag delar i stort den målsättningen och menar att vi ska ha
ett regelverk som ur en mängd aspekter möjliggör att vi nyttjar den natur-
tillgång som förekomsten av malm och mineral utgör.

Sedan får jag som norrlänning och inlandsbo med viss tacksamhet
konstatera att malmproduktion inte låter sig flyttas vare sig till Stock-
holm eller till låglöneländer. Jag menar också att det nu liggande försla-
get till förändringar är väl balanserat och ger möjlighet till utveckling.
Jag vill ha utveckling av gruvnäringen. Jag ska ge ett antal exempel på
möjligheterna men också visa på ett antal utmaningar.

Den så kallade Inlandsdelegationen sade en del saker om gruvindu-
strin och att den i inlandet kan ha en avsevärd tillväxtkraft. Delegationen
konstaterade bland annat att gruvnäringen i Västerbotten och Norrbotten
står för mycket stora delar av EU:s malmutvinning. Den står för 94 % av
järnmalmen, hälften av silvret och en tredjedel av guld, koppar och zink.
Exportvärdet är ca 70 miljarder kronor per år.

Skelleftefältet och Lycksele guldlinje anses vara en av världens mest intressanta malmområden. Enligt SGU, Statens geologiska undersökningar, indikerar prospektering under senare år att hela området från Bergslagen till Kiruna är geologiskt mycket intressant.

Herr talman! Jag fortsätter att titta lite grann på vad man säger från Inlandsdelegationen. Man talar om gruvnäringen som en sektor med stor potential för tillväxt och ekonomisk utveckling. Gruvindustrin bedöms på lång sikt ha avsevärd tillväxtkraft. Det medför kraftiga så kallade spin-off-effekter i form av teknikutveckling inom området som exempelvis IT, bildöverföring, finmekanik, reglerteknik samt företagsavknoppningar och uppsving för service-, entreprenad- och underleverantörsföretag.

De företagen är många gånger mer intressanta än själva brytningsverksamheten. Men de är beroende av gruvverksamheten som motor. Områden som kan sammanfattas under begreppet miljöteknik är starkt kopplade till gruv- och mineralverksamheten. Jag vet ganska konkret utifrån mina egna erfarenheter vilka möjligheter som finns inom det området. Det gäller inte minst utifrån ett allt intensivare Barentssamarbete.

Enligt översiktliga och försiktiga beräkningar från SGU:s mineralinformationskontor finns i inlandet brytvärd malm för ca 800 miljarder kronor. Det är ca 250 miljarder för Guldlinje- och Skelleftefälten och resterande del huvudsakligen i Norrbotten. Om man talar om en femtioårig brytning skulle det motsvara 8 000–10 000 årsarbeten.

Herr talman! Om man nu ser att gruvindustrin kan tillföra samhället positiva värden får man konstatera att Sverige förutom de geologiska förutsättningarna har ett antal andra goda förutsättningar som också nämnts inom branschen. Det är en bransch som i alla stycken nu är global.

Vad man säger är bland annat att vi i Sverige kan erbjuda kompetent, kunnig arbetskraft. Vi kan erbjuda en god infrastruktur. Vi kan inte minst uppvisa ett stabilt politiskt system. Vi kan också erbjuda stora arkiv med för branschen viktiga data.

I söndagens Dagens Nyheter kunde man läsa vad James Searle, som är chef för det australiensiska företaget Dragon Mining, säger om Sverige. Så här står det i artikeln: "De geologiska förutsättningarna i Sverige är bättre än i Afrika eller någon annanstans i världen. Och dessutom är det ett mycket säkrare land. Jag möter hellre en obehäpnad svensk byråkrat än en barnunge med ett AK 47-gevär i handen."

I den australiensiska tidningsartikel som DN relaterar till berättas att Sverige är ett attraktivt land för gruvföretag och att fördomarna om Krångel-Sverige inte alls stämmer.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis visa på ett antal utmaningar som vi har för att långsiktigt och hållbart kunna nyttja naturtillgångar i form av malm.

Först och främst ska vi hitta former för risk- och ägarkapital. Titta gärna på den finska modellen!

Vi ska säkra tillgången på kompetent arbetskraft. Förstärk samarbetet och samverkan mellan näringen och forskning och utveckling! Här kan kanske förslagen i vårt betänkande rörande frågan om att avsätta en del av mineralersättningen till forskning och utveckling bidra.

Vi ska hitta former där olika markintressen kan samordnas. Här gäller det bland annat frågor om olika riksintressens förhållande till varandra.

En annan punkt är att bättre kunna ta till vara de så kallade spin-off-effekter som jag nämnde och som gruvnäringen faktiskt genererar.

Jag skulle kunna göra listan lång på utmaningar och möjligheter som vi har.

Låt mig bara avsluta med att peka på den stora möjlighet vi har att göra svensk gruvindustri till en industri som är världsledande när det gäller miljöhänsyn.

Sammantaget finns det en hel del att göra för en fortsatt positiv utveckling av svensk gruvnäring. Men i och med de förändringar som nu görs i lagstiftningen menar jag att en hel del faller på plats.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 160 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3 i betänkandet, även om jag givetvis, som övriga folkpartister här i lokalen, står bakom Folkpartiets samtliga reservationer.

Här har sagts mycket gott om gruvnäringen och mycket gott om den nya minerallagen. Jag tror att det har att göra med vad en del har påpekat här, det vill säga att många kommer från samma län. Där är inte det här något problem. Där finns inte de konflikter mellan å ena sidan äganderätten, å andra sidan gruvnäringen som man kan uppleva på andra håll i landet.

Jag tror inte att det är en händelse, som det också påpekas i reservationen, att bland andra Lunds universitet och regionstyrelsen för Skåne har påpekat äganderättens ställning i förhållande till den minerallagstiftning som finns.

På Österlen har det funnits omfattande problem när det gäller prospektering. Människor har upplevt att de har fått sin äganderätt och sin förfoganderätt över den egna marken kränkt.

I den här salen i dag är det ett 30-tal personer som deltar i eller lyssnar på en debatt om minerallagstiftningen. Min tanke går tillbaka sju år. Då befann jag mig i en liknande sal i Tingsryd, där 350 personer kom för att lyssna på och aktivt delta i en debatt om minerallagstiftningen och äganderätten. Jag kan avslöja att de inte var helt nöjda med hur lagstiftningen var utformad.

På Gotland finns det ett par ängen som ägdes av Svenska kyrkan och som man hade avsatt därför att man ville bevara denna naturmiljö. För ett år sedan blev man tvungen att släppa till dessa för prospektering. Det är alltså i södra Sverige som vi har konflikterna mellan å ena sidan äganderätten, å andra sidan minerallagstiftningen.

Jag tycker att det vore bra om man på det sätt som har föreslagits i reservationen fick möjlighet att ytterligare utreda äganderättsfrågorna. Det är bra om vi slipper konflikter om en viktig näring, men det är också bra om vi ser till att vi på de områden som vi har behandlat här har en acceptans. Det gäller dels minerallagstiftningen, dels att man ska kunna känna sig trygg med sin egen äganderätt och förfogandet över det som man själv äger.

Anf. 161 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Vi kan vara överens om en sak: De misshälligheter som uppstod bland annat i trakten runt Tingsryd vid prospekteringen är icke acceptabla. Jag är den förste att säga det.

Där kan man snacka om att företagsamheten själv kan så *bad will* när man egentligen skulle behöva så goodwill. Här har näringen ett oerhört stort ansvar för att kommunicera både med markägare och med andra för att på olika sätt visa att man tar hänsyn till dem.

Jag har en konkret fråga, som jag tycker är intressant: Vilket är viktigast – äganderätten eller det angelägna allmänintresset?

Anf. 162 GUNNAR NORDMARK (fp) replik:

Herr talman! Ett av skälen till att vi tillsätter en utredning är att vi vill försöka väga samman intressena på ett bättre sätt än vad man gör i dag och på ett bättre sätt än i det som vi kommer att fatta beslut om nu.

Äganderätten i sig, som rör förfogandet över min egen egendom, är en drivkraft också för att skapa välbefinnande. Den är självfallet viktig, på samma sätt som allmänna intressen är det. Då tycker vi att det är viktigt att vi gör en genomgång av hur vi på ett bättre sätt än i dag kan balansera äganderätt mot den minerallagstiftning som vi har.

Anf. 163 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! I mitt anförande inledde jag med att säga att minerallagen i första hand är ett näringspolitiskt instrument. Det tror jag att vi kan vara överens om.

Det är intressant om man från borgerligheten talar om att det viktiga är att utreda förhållandet. Jag vill veta var borgerligheten står. Är äganderätten viktigare än det angelägna allmänna intresset när det gäller att skapa goda förutsättningar i Sverige för att utveckla svensk gruvindustri?

Anf. 164 GUNNAR NORDMARK (fp) replik:

Herr talman! Jag menar att även äganderätten är en viktig näringspolitisk faktor. Det är viktigt för människor som på olika sätt bedriver näringar i de områden som jag har talat om att de känner att deras äganderätt på något sätt är värnad. Där är balansen i dag inte tillräckligt bra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.48 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

KU11 Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor

Punkt 2 (Meddelarskyddet vid förundersökning m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

Votering:

272 för utskottet

28 för res. 1

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 47 m, 43 fp, 24 v, 17 c, 13 mp, 1 -

För res. 1: 28 kd

Frånvarande: 17 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Punkt 4 (Innehållet i närradiosändningar)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp, kd, c)

Votering:

167 för utskottet

135 för res. 2

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 24 v, 14 mp, 1 -

För res. 2: 47 m, 43 fp, 28 kd, 17 c

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Punkt 7 (Kartläggning av den svenska pornografiska marknaden)

1. utskottet

2. res. 5 (v, mp)

Votering:

259 för utskottet

40 för res. 5

1 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 47 m, 42 fp, 27 kd, 16 c

För res. 5: 24 v, 1 c, 14 mp, 1 -

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 17 s, 8 m, 6 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU23 Författningsfrågor

Punkt 1 (Grundlagsutredningens uppdrag)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

3. res. 2 (v)

4. res. 3 (c)

Förberedande votering 1:

26 för res. 2

17 för res. 3

259 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

30 för res. 1

25 för res. 2

245 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

231 för utskottet

27 för res. 1

43 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 47 m, 43 fp, 14 mp

För res. 1: 27 kd

Avstod: 1 kd, 24 v, 17 c, 1 -

Frånvarande: 17 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Punkt 2 (Författningskonvent)

1. utskottet

2. res. 4 (fp, c)

Votering:

242 för utskottet

60 för res. 4

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 47 m, 28 kd, 24 v, 14 mp, 1 -

För res. 4: 43 fp, 17 c

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Punkt 6 (Förtroendekommission)

1. utskottet

2. res. 6 (mp)

Votering:

288 för utskottet

14 för res. 6

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 47 m, 43 fp, 28 kd, 24 v, 17 c, 1 -

För res. 6: 14 mp

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Punkt 7 (EU-medlemskapet och grundlagen)

1. utskottet

2. res. 7 (v, mp)

Votering:

258 för utskottet

40 för res. 7

3 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 127 s, 47 m, 43 fp, 27 kd, 14 c

För res. 7: 1 s, 24 v, 14 mp, 1 -

Avstod: 1 kd, 2 c

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU13 Författningsfrågor – förenklad ordning

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU17 Statliga fastighetsfrågor

Punkt 1 (Ändrade ägardirektiv till Akademiska Hus AB)

1. utskottet

2. res. (v)

Votering:

276 för utskottet

25 för res.

1 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 47 m, 43 fp, 28 kd, 17 c, 13 mp

För res.: 24 v, 1 -

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Prot. 2004/05:87

9 mars

FiU18 Statliga arbetsgivarfrågor

Punkt 2 (Jämställdhetsaspekter på den statliga arbetsgivarpolitiken)

1. utskottet

2. res. 4 (fp)

Votering:

230 för utskottet

43 för res. 4

28 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 47 m, 24 v, 17 c, 13 mp, 1 -

För res. 4: 43 fp

Avstod: 28 kd

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU6 Sjö- och kustövervakningsfrågor

Punkt 1 (Vrak och ägarlösa båtar)

1. utskottet

2. res. 1 (c, m, fp, kd, mp)

Votering:

147 för utskottet

149 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll res. 1.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 24 v, 1 -

För res. 1: 47 m, 43 fp, 28 kd, 17 c, 14 mp

Frånvarande: 22 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Punkt 2 (Kustbevakningens befogenheter)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

276 för utskottet

25 för res. 2

1 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 47 m, 43 fp, 28 kd, 17 c, 13 mp

För res. 2: 24 v, 1 -

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Punkt 5 (Miljösäker sjöfart)

1. utskottet

2. res. 4 (c)

Votering:

280 för utskottet

19 för res. 4

1 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 47 m, 41 fp, 27 kd, 23 v, 13 mp, 1 -

För res. 4: 1 fp, 1 kd, 17 c

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 16 s, 8 m, 6 fp, 5 kd, 6 v, 5 c, 3 mp

Gunilla Tjernberg (kd) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU8 Ändringar i minerallagen

Punkt 1 (Minerallagens inriktning och omfattning)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

221 för utskottet

14 för res. 2

67 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 7 m, 33 fp, 11 kd, 24 v, 17 c, 1 -

För res. 2: 14 mp

Avstod: 40 m, 10 fp, 17 kd

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Lars Lindblad (m) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Synen på äganderätten i samband med minerallagen)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp, kd)

Votering:

170 för utskottet

119 för res. 3

13 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2004/05:87

9 mars

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 128 s, 24 v, 16 c, 1 mp, 1 -
För res. 3: 47 m, 43 fp, 28 kd, 1 c
Avstod: 13 mp
Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Punkt 5 (Undersökningstillstånd: handläggningen av ansökningar)

1. utskottet
2. res. 7 (m, fp, kd)

Votering:

170 för utskottet

118 för res. 7

14 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 24 v, 17 c, 1 -

För res. 7: 47 m, 43 fp, 28 kd

Avstod: 14 mp

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Punkt 9 (Bearbetningskoncession: mineralersättning)

1. utskottet
2. res. 14 (m, fp, kd)

Votering:

169 för utskottet

118 för res. 14

15 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 24 v, 16 c, 1 -

För res. 14: 47 m, 43 fp, 28 kd

Avstod: 1 c, 14 mp

Frånvarande: 16 s, 8 m, 5 fp, 5 kd, 5 v, 5 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Vissa näringspolitiska
frågor*

21 § Vissa näringspolitiska frågor

Föredrogs

näringsutskottets betänkande 2004/05:NU9

Vissa näringspolitiska frågor.

Anf. 165 ANNE-MARIE PÅLSSON (m):

Herr talman! Gustav Fridolins morfar har fått en ny beundrare i mig. Fast han vet inte om det, lika lite som Gustav Fridolin vet om det. Han plägar ha sagt att om man inget har att säga ska man inte heller säga någonting. Det är klokt. Jag borde leva efter Gustav Fridolins morfars

ord. Jag har egentligen inte så förskräckligt mycket att säga om betänkandet, men jag ämnar ändå säga något. Det finns vissa inslag i det som man inte kan undvika att kommentera.

Det betänkande som vi ska debattera gäller ett antal motioner från motionstiden. Motionerna har det gemensamt att det där krävs vissa lättnader och viss uppmuntran för företagsamhet inom vissa branscher och företag som är bedrivna av vissa personer, av kvinnor, unga och invandrare. Uppenbarligen måste motionärerna tycka att det krävs lättnader för just den typen av företagare och branscher.

Det är intressant att läsa motionerna, hur man olika men ändå gemensamt argumenterar väldigt för lindringar och förbättringar för de företag och branscher man värnar. Visst är det förståeligt att det finns en omsorg om företag. Men det är egendomligt att omsorgen bara gäller vissa företag, att inte motionärerna inser att det behövs en allmän förbättring av näringslivsklimatet. Ja, inte för de stora företagen. Vi fick före voteringen höra att de i allmänhet har det ganska bra. Då debatterades gruvföretagen. Visst kan man säga att gruvföretagen i någon mening har ett gott näringslivsklimat, men det gäller inte de små företagen. Det gäller inte de enskilda företagen. Deras situation är minst sagt bra.

Det är värt att notera att den besvärliga situationen gäller inte bara kvinnliga företagare, unga företagare eller invandrarföretagare. Den gäller faktiskt alla företagare som driver de små och medelstora företagen.

Vi moderater har länge värnat företagsamhet, och vi har länge pläderat för att näringslivsklimatet ska förbättras för framför allt de små företagen. Vi tycker att det är bättre att generellt förbättra klimatet för företagen än att just rikta sig till vissa branscher och vissa nischer. Okej, det är ett känt politiskt knep att fokusera uppmärksamhet på någon bransch och hämta hem politiska vinster, men det tycker vi är ett för billigt knep. Vi tycker att klimatet för företagsamheten ska förbättras.

Vi tycker så därför att utan fler företag, utan fler företag som vill anställa, utan fler företag som vill växa, kommer vi inte att klara sysselsättningen i Sverige. Vi kommer på sikt inte heller att klara välfärden.

Vad kan man då göra för att förbättra? Var finns hindren? Hindren finns på många olika områden.

Regelverket. Rader av utredningar pekar på kostnaderna för regelbördan. Senast i Riksrevisionens rapport pekar man på kostnaderna och på regeringens saktfärdighet.

Den ekonomiska risken för företagare. Inte nog att man satsar egna pengar för att starta ett företag, dessutom måste man ofta gå i personlig borgen för de lån som företaget tar upp. Skulle företaget gå i konkurs blir man sittande med skulderna eftersom de är personliga skulder. Lite hårt uttryckt är det bara döden som kan skilja någon från de skulderna. Livsstraff för misslyckad företagsamhet är väl att ta i en smula.

Inkomster fluktuerar, inte därför att arbetsinsatsen fluktuerar utan därför att de yttre betingelserna fluktuerar. Konjunkturen går upp och ned. Förutsättningarna i branschen kan variera, och då varierar inkomsten för företagaren. Inkomsten kommer inte från en arbetsgivare som varje månad sätter in ett visst belopp på ett bankkonto utan den kommer av det egna arbetet, av det som blir kvar i företaget när alla andra kostnader är betalda.

Tillgången för en företagare till transfereringssystemet är kanske inte tillräckligt. Blir en företagare sjuk får man betala sin egen sjukfrånvaro de första två veckorna, trots att man betalar in till transfereringssystemet. Skulle man bli arbetslös därför att företaget går knackigt är man inte berättigad till arbetslöshetsersättning fullt ut. Företaget måste i princip först avvecklas innan man kan få bidrag.

Regler för semesterersättning och arbetstid gäller naturligtvis inte för en företagare, men de gäller för en anställd. Samtidigt är ansvaret för en företagare långtgående, det vill säga ansvaret för dem som man törs anställa. Många upplever att detta ansvar har blivit en kvarnsten runt halsen, inte minst gäller det ansvaret kostnaderna för de anställdas sjukfrånvaro. Det finns ett evigt ansvar. Efter de två veckorna återstår de 15 procenten, om vilket det inte finns någon bortre parentes.

Det ekonomiska utbytet av att vara företagare, att ta dessa risker, att utsätta sig för detta ansvar, att klara av allt detta krångel, är inte särskilt stort. Ånjo handlar det om politiska beslut som omöjliggjort ett särskilt stort ekonomiskt utbyte. Förklaringarna återfinns i de förkättrade 3:12-reglerna, vilka vi har diskuterat och debatterat många gånger i denna kammare. Det är skatteregler som bygger på en fullständigt felaktig idé, att en företagare är att likställa med en anställd. Jag har just redogjort för att så inte alls är fallet. Tvärtom – det är grundläggande och fundamentala skillnader på den punkten.

Visst måste villkoren för företagare rent generellt förbättras. De motionärer som kräver att villkoren ska förbättras har förstått en hel del, men inte allt. Villkoren måste förbättras för alla och inte bara för en del.

På ett område kan man säga att det kanske inte räcker med en förändring av regelverket, skattesituationen och transfereringssituationen. På ett område kanske just kvinnors situation förtjänar att uppmärksammas lite extra. Det handlar om kvinnors tillgång till marknader för företagande.

Av någon anledning – jag tror mig veta vilken – har kvinnor en tendens att vilja arbeta inom vård, skola och omsorg. Där gör kvinnorna en beundransvärd insats, under inte alltför generösa ekonomiska villkor. Men om någon kvinna nu skulle vilja utveckla ett företag inom den här branschen, om man har en idé om hur vården ska se ut för att kundnyttan ska öka och kostnaderna ska minska, om man har en annan idé när det gäller undervisning än vad Höskoleverket eller Skolverket skulle stipulera, är det väldigt svårt för en kvinna att starta ett företag i just den branschen. Det är förstås svårt även för en man som vill starta ett företag i den branschen – det är svårt för alla som skulle vilja göra det.

Den branschen är inte öppen för entreprenörskap. Den är inte öppen för ett privat företagande. Med detta stänger man därför ute generösa och stora möjligheter för just kvinnor att utveckla sitt företagande. I stället hänvisar man kvinnor till de vanliga, traditionellt manliga branscherna, kanske byggnadssektorn. Gruvsektorn fick vi lära oss kanske inte var så populär för kvinnor.

Om inte annat så av jämställdhetsskäl – något som debatterades och var föremål för mycket uppmärksamhet här i går – borde man fundera på om man inte skulle göra någonting för att öppna upp möjligheterna att starta företag just inom områden som vård, skola och omsorg.

Herr talman! Mycket kan göras för att underlätta för de hundratusentals tappra människor som trotsar alla de hinder och svårigheter som denna kammare har beslutat ska gälla för företag. Jag är naturligtvis inte naiv nog att tro att alla dessa regler kan tas bort, ej heller att hela ansvaret kan lyftas bort från företagen. Men mycket kan göras, och jag ser fram mot den dagen så sker. Om hundratusentals människor redan i dag väljer att vara företagare, hur många företagare skulle vi då inte få om reglerna lindrades och bördorna blev mindre? Då tror jag, herr talman, inte att det behövs några särskilda regler för vare sig kvinnor, unga eller personer med invandrarbakgrund.

Herr talman! Med de orden ställer jag mig bakom samtliga moderata reservationer i betänkandet, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 1 under punkt 1.

Anf. 166 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Eva Flyborg är förhindrad att delta i den här debatten, och därför deltar jag i hennes ställe. Hon hade anmält sig för 15 minuters talartid, men jag kan glädja kammaren med att jag inte tänker använda så mycket tid utan ska fatta mig ganska kort.

Det här ärendet känns väldigt mycket som ”favorit i repris”, och de flesta av oss har ungefär samma ståndpunkter som tidigare. Vi i Folkpartiet har reserverat oss på ett tiotal punkter – de flesta tillsammans med övriga borgerliga partier. Jag står givetvis bakom samtliga reservationer där vi finns med, men jag yrkar bifall bara till en, reservation 13 om fordonsindustrin.

Den första reservationen i betänkandet handlar om kvinnors företagande. För att fler kvinnor ska vilja starta och driva företag behövs, precis som Anne-Marie Pålsson talade om, bland annat regelförenklingar och lägre företagsskatter. Men ännu viktigare är att områden som i dag domineras av statlig, landstingskommunal och kommunal sektor öppnas upp för privata alternativ. Många kvinnor inom till exempel vård- och omsorgssektorn skulle säkerligen starta egna små företag om de inte mötte ett så tufft motstånd som de gör. I den kommun där jag bor har det hittills varit näst intill omöjligt att starta företag som erbjuder alternativ till den offentligt drivna verksamheten. Jag tror att en av de allra viktigaste förutsättningarna för att kvinnor ska vilja starta nya företag är att det blir möjligt att erbjuda alternativ till kommunal verksamhet.

I de följande reservationerna tar vi upp invandrares företagande och ungdomars företagande. Även för dessa grupper är det viktigt med förenklingar, och vi pekar på att framför allt invandrare med begränsade kunskaper i svenska måste få möjlighet att ta till sig den information som ges. Det måste uppmärksammas när vi utformar näringspolitiken. För att ge de unga lust att bli företagare är kanske det allra viktigaste att de tidigt får kunskap om vad det innebär att driva företag – att de på olika sätt uppmuntras till entreprenörskap. Det är viktigt att stödja föreningar och nätverk som Snilleblixarna och Ung Företagsamhet, som arbetar för att göra unga människor positiva till eget företagande.

Vidare är skogsindustrin oerhört viktig för vårt land och svarar för en mycket stor andel av våra exportintäkter, precis som den gruvnäring vi tidigare talade om. Men det behövs en ökad grad av vidareförädling. Delar av skogsråvaran passar givetvis bäst för energiframställning och

massaproduktion, men det skulle vara av stort värde att öka andelen vidareförädlad trä. Redan i dag finns en stor mängd företag som tillverkar fönster, trätrappor, golv, kök med mera, men det finns mer att göra. Inte minst är det önskvärt med en ökad användning av trä som material för husbyggnad. Det finns numera ett träprogram för att främja den här utvecklingen, och jag hoppas bara att det ska gå igenom. Vi anser att en utredning bör tillsättas som granskar vilka effekter konkurrensen om skogsråvaran kan få för de olika branscherna och vilken potential skogen framgent har.

I reservation 13 tar vi upp fordonsindustrin, en i dag synnerligen aktuell fråga. Fordonsindustrin är sedan länge en av stöttepelarna i den svenska industrin. Den sysselsätter, som vi framhåller i reservationen, ungefär 150 000 personer, direkt eller indirekt. Den samlade fordonsindustrin står för ungefär 15 % av den svenska exporten och svarar för ungefär 20 % av forsknings- och utvecklingsverksamheten i näringslivet. Branschen har stor regionalpolitisk betydelse, framför allt i Västsverige, som vi har fått erfara på senare tid, men också i till exempel Västerbotten, där Volvos tillverkning av lastbilshytter i Umeå sysselsätter tusentals människor.

I samband med diskussionerna om tillverkningen vid Saab i Trollhättan har regeringen lagt fram ett åtgärds paket. Det är bra, men enligt vår mening är det inte tillräckligt med så kallade brandkårsutryckningar, utan regeringen bör utarbeta en offensiv långsiktig strategi för fordonsindustrin. För att vi i Sverige ska kunna hävda oss behövs en ordentlig satsning på de övergripande nationella strukturerna såsom forskning, skatter, utbildning och infrastruktur. Och när det gäller infrastrukturen är det nödvändigt med en viss buffert, så att inte en nysatsning, som nu i Västsverige, försenar vägbyggen i andra delar av landet, vilket får väldigt besvärliga verkningar.

Det behövs också förbättringar av förutsättningarna för att driva företag och för att investera i Sverige, vilket skulle gynna fordonsindustrin. Några exempel: Vi vill ta bort dubbelbeskattningen, som missgynnar svenskt ägande. Vi vill inte skapa sämre villkor för biltrafiken – vi vill alltså inte höja skatterna på energi och inte heller på bilism.

Det finns mycket mer som kan göras, men jag nöjer mig med att yrka bifall till den gemensamma borgerliga reservationen nr 13.

Anf. 167 LARS LINDÉN (kd):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 1.

Här har vi ett betänkande som gäller vissa näringspolitiska frågor, och det är ju inom det här området som den nuvarande regeringen med stödpartier gör sina största misstag. Det är misstag som gör att Sverige i dag lånar ca 50 miljarder per år för löpande drift av landet, misstag som gör att kvaliteten på skola, vård och omsorg sjunker år för år. Det är endast inom svenskt näringsliv som resurserna kan skapas för att Sverige ska kunna fortsätta som ett välfärdsland. Jag tror inte att det beror på enbart bristande insikter i regeringen. Det är snarare en dogmatisk låsning och ett överordnat begär att få behålla regeringsmakten som ställer till en del av de här problemen.

Dagens Industri är inne på samma tankegångar i sin huvudledare i dag. Man säger: Regeringens stopplag mot privata sjukhus är inte först och främst något som har med sjukvårdspolitik att göra. Mest av allt handlar det om Socialdemokraternas behov av ideologiskt laddade frågor, som kan vidmakthålla en skarp blockgräns i partipolitiken.

Klasskampen ska hållas vid liv, kosta vad det kostar. Regeringen spelar ett högt spel här, tycker jag. Fler och fler löntagare börjar inse hur dagens dåliga företagsklimat delvis är orsaken till att över 1,2 miljoner människor står utanför arbetsmarknaden och håller på att driva Sverige i konkurs.

I det betänkande som vi nu behandlar är det inga stora frågor som samlas. Men även en del förslag på små förändringar kan tillsammans skapa en skillnad. Men näringsutskottets majoritet har konsekvent avslagit allt nytänkande. Man är positiv till de flesta förslagen men anser att det mesta nog kommer att lösa sig ändå. Det finns utredningar tillsatta på femtioelva områden som nog kommer att beakta de här idéerna – det är svaren. Det kanske är så. Om inte samlar väl Thomas Östros upp alla goda idéer och gör ett utspel om att regeringen nu kommer med 43 nya fräscha förslag för ett radikalt bättre näringslivsklimat.

För drygt hundra dagar sedan presenterade han ju 300 idéer om förbättrade villkor för näringslivet. De flesta var borgerliga förslag som samlats ihop från liknande betänkanden under de senare åren. Det är bra att man tar borgerliga idéer på allvar, men när sätts de i sjön? Snart är det för sent. Det är liksom ingen idé att sätta en ny motor i en båt som har rostat sönder och sjunkit till havets botten. I en globaliserad värld sitter inte företagarna och väntar alltför länge på ett bättre svenskt företagsklimat, utan man flyttar ut sin verksamhet till andra länder med bättre näringslivspolitik eller så lägger man ned sin verksamhet.

För drygt tio år sedan fanns det ett knappt femtiotal internationella storföretag med svensk bas och närhistoria. Mer än 60 % av dessa storföretag har i dag släppt sin svenska prägel med huvudkontor och huvudägare i Sverige. Tre storföretag per år, i snitt, har tappat sin blågula färg och flyttat helt eller delvis ur landet.

Göran Persson och hans regeringskolleger har vid flera tillfällen yttrat att de är stolta över att svenska företag är så attraktiva för utländska uppköpare. Man inser tydligen inte att svenska ägare är en större garant för att jobben stannar kvar i landet. Företag kommer alltid att prioritera arbetstillfällen i det land där man har huvudkontoret. Svenska ägare låter ofta huvudkontoret ligga kvar i Sverige.

I tillverkningsindustrin år 2004 arbetade 25 000 människor färre än året före. Samtidigt startas alldeles för få nya företag som anställer, och alldeles för få etablerade små och medelstora företag vill växa sig större. Man tycker inte att det är mödan värt att växa. Det här är kostnaden för regeringens bristfälliga företagsklimat.

”Regeringen skapar för lite nya jobb samtidigt som rekordmånga industrijobb försvinner ut.” Det är inget citat från någon borgerlig ledarskribent, utan det var Metalls ordförande Göran Johnsson som sade det nyligen.

LO-ekonomen Dan Andersson undrade i höstas vart regeringens politik för fler jobb tog vägen.

Om ett land inte längre ser till att näringslivet har goda villkor tryter snart landets resurser. Då kan man visserligen fundera på att höja skatterna eller vältra över de skenande sjukskrivningskostnaderna på näringslivet, som regeringen gör, men med detta kommer man inte åt roten till det onda utan gör bara saken värre.

Det här betänkandet berör bland annat företagsvillkoren för invandrare, kvinnor och unga. Det påpekas att dessa grupper har speciella svårigheter att starta och driva företag i Sverige, och det är ju sant. Även fyra s- och v-motioner finns med i detta rop på hjälp. Det är intressant. Det är bara det att s och v också borde se en del brister i näringslivsvillkoren för övrigt, men det ser man tydligen inte. Det är de grundläggande villkoren, som har sagts tidigare här, för svenskt företagande som är bristfälliga, och då drabbar det även de här. Det är de generella bristerna som vi måste åtgärda i första hand, men då är ni tyvärr tysta och passiva. Först när de generella villkoren förbättras för *alla* företag kan vi ta itu med detaljerna.

När det gäller kvinnligt företagande är det mest negativa att regeringen i dag förvägrar de flesta kvinnor möjligheten att starta eget inom de områden där de oftast arbetar. Det handlar om vård, omsorg, hemtjänst och serviceyrken med mera.

Nutek skriver i sin årsbok 2005, som vi nyligen fick: Tänk om, vad gäller entreprenörskap inom tjänstesektorn. Det är en rubrik. Man skriver: Det bör övervägas att stimulera ett ökat entreprenörskap inom vård och omsorg samt inom personlig service genom att nya organisationsformer tillåts. Vidare skriver Nutek: Nutek ser vidare ett ökat företagande inom fler branscher, i synnerhet inom tjänste- och servicenäringarna, som en viktig åtgärd för att öka kvinnors andel av nyföretagandet. Man skriver vidare: I en europeisk jämförelse framgår att Sveriges låga andel företagare i huvudsak förklaras av att andelen kvinnor som är företagare är särskilt låg. Detta kan sannolikt förklaras av att svenska kvinnor i hög grad arbetar inom offentlig sektor.

I Finland har Socialdemokraterna sett till att öppna upp för att skapa goda villkor för hushållsnära tjänster. Kvinnor, invandrare och unga startar många hundra nya småföretag i Finland, och alla är mycket entusiastiska över den här formen. Det här förekommer även i flera andra europeiska länder. Men, återigen, Sveriges regeringen tvekar av dogmatiska skäl. Man vill inte skapa pigjobb, låter det i retoriken. Anne Ludvigsson – är hon kvar? Nej. Hon sitter i näringsutskottet för Socialdemokraterna, och hon lovade däremot offentligt i Almedalen i somras att hon skulle driva frågan efter att ha blivit inspirerad av de finländska socialdemokraterna. Men det har varit tyst om det här sedan dess. Man kan fråga sig varför. Om regeringen skulle ge kommuner och landsting signaler om att lägga ut mer av vård och omsorg på entreprenad skulle också många fler kvinnor kunna starta eget, precis som Nutek var inne på, som jag tidigare sade. Men Nutek kan bara ge råd. Regeringen måste fatta beslutet.

Nu läggs en del offentlig verksamhet redan ut på entreprenad – det är sant – men oftast först sedan kommun och landsting helt har misslyckats med att få ordning på verksamheten. I mitt hemlän, Västernorrland, har jag flera exempel på detta.

När Socialdemokraterna i Sverige försöker stoppa sjukhus från att läggas ut på entreprenad lägger Socialdemokraterna i England ut mer och mer sjukhus på entreprenad. Lär av England, får vi väl säga. Sverige har inte längre råd med regeringens dogmatism.

Men när det gäller att stimulera fler unga att fundera på alternativet att bli företagare i stället för att bli anställd är det däremot en hel del bra på gång i grundskolan, på gymnasiet och på högskolan. Det kommer att ge positiva resultat – var säker på det – i framtiden. En detalj som jag dock vill påpeka handlar om vad jag har sett på en del gymnasier, och det gäller Ung Företagsamhet. Gymnasieskolorna verkar oftast erbjuda den här verksamheten bara för de teoretiska programmen. Jag vill nog påstå att det är väl så många ungdomar i de mer praktiska och yrkesinriktade programmen som är presumtiva företagare som i de teoretiska. Här måste vi hjälpas åt att påpeka att man ska tänka om.

Kapitalförsörjningen, till sist, tas också upp i det här betänkandet. Det är en mycket viktig fråga. Tillgången på statligt såddkapital måste ökas. Det är vi i alliansen överens om. Regeringens förslag är inte tillräckliga på långt när. Allians för Sverige jobbar just nu fram förslag på riskkapitalförsörjning och en innovationspolitik som ska börja fungera efter valet 2006.

Kristdemokraternas tillskott i det här arbetet är våra förslag på riskkapitalavdrag och förslag om ett etableringskonto. Just det här etableringskontot har sedan 1965 skapat många hundra nya företag i Danmark, något för Sverige att också ta efter.

Med detta, herr talman, avslutar jag mitt inlägg, och jag är övertygad om att Sverige snart får en ny regering, Allians för Sverige, som inte bara utreder och utreder utan kommer till skott och utan dogmatiska låsningar kan skapa ett bättre land för både företagare och anställda. Det är ett land där vi återigen ska ha råd att låta kvaliteten på skola, vård och omsorg växa och bli lite bättre. Det är inte bara tomt prat, utan vi vill se till att någonting händer.

Anf. 168 HÅKAN LARSSON (c):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna nr 3 och nr 7.

Detta betänkande behandlar hela 50 motioner från den allmänna motionstiden. De har ett väldigt skiftande innehåll. Det är mycket gammal skåpmat, men inte desto mindre är det skåpmat som tål att tas fram och kanske till och med börja hanteras så att det leder någonstans.

Liksom de tidigare talarna vill jag lyfta fram kvinnors, ungas och invandrades företagande. Att Sverige behöver fler företagare och fler entreprenörer råder det ingen tvekan om. Självfallet behöver vi fler inom de traditionella företagargrupperna, men i de tre nämnda grupperna finns det en stor outnyttjad potential som vi bör göra allt för att mobilisera och ge rätt förutsättningar.

Sverige behöver inte bara fler män som företagare, utan även fler kvinnor, fler yngre och fler invandrare, särskilt i en tid då vi har alltför lågt nyföretagande i vårt land.

Vad som krävs är, som sagts tidigare, att de allmänna förutsättningarna för företagande förbättras och förenklas. Det handlar om regelförenklningar, rådgivning, rimligare företags- och kapitalbeskattning. Regelverket måste bli mer överskådligt och begripligt. Det är självfallet särskilt viktigt för våra nya svenskar.

Vad gäller det kvinnliga företagandet är det viktigt att välfärdssektorn öppnas på annat sätt än i dag så att det blir utrymme för fler företag på det området.

När det gäller att göra unga människor mer positiva till eget företagande handlar det i stor utsträckning om attityd. Det är viktigt att förändra skolan så att inte utbildningen ensidigt inriktas på att utbilda löntagare. Det ska vara lika naturligt att se en framtid som företagare.

Skolan ska därför kunna ge barn och unga en insikt om att en framtid som entreprenör och företagare kan vara eftersträvsvärd. Det gäller att börja tidigt.

På hemmaplan, i Jämtland, har jag sett många positiva exempel, framför allt i Trångsviken som nu har blivit rikskänt. Denna mycket företagstäta by börjar med denna verksamhet redan i de lägsta klasserna i skolan. Hela bygden präglas av att utmaningar är till för att tas och att ett eget företag kan ge både frihet och möjligheter. Denna insikt grundläggs alltså väldigt tidigt.

Nya företagsformer behöver få möjlighet att utvecklas för att vi ska kunna skapa de företag som så väl behövs. Det är bra att regeringen har börjat se över hur nya företagsformer kan utvecklas, men det är mer som behöver göras. En genomgång av vilka åtgärder som krävs för att underlätta för nya företagsformer att utvecklas är ett sådant viktigt område som man måste ta itu med.

Företagens kapitalförsörjning togs upp här. Den är väldigt viktig. I dag finns det stora geografiska skillnader som det är viktigt att man tar hänsyn till. Möjligheten att låna kapital i bank till exempel har försämrats drastiskt på senare tid i de glesare befolkade delarna av landet. Det beror dels på ändringarna i förmånsrättsreglerna, dels på att fastigheterna värderas så lågt och därför inte kan användas som säkerhet i någon större utsträckning.

Från Centerpartiets sida är vi positiva till kooperativa lösningar och social ekonomi över huvud taget. Vi vill därför att de lokala kooperativa utvecklingscentrumen ska få bättre möjligheter att underlätta och stimulera kooperativa lösningar runtom i bygderna.

Jag vill särskilt understryka vikten av att vi kan åstadkomma en ökad vidareförädling av skogens gröna guld. Potentialen i den svenska skogen är mycket stor. Precis som när det gäller mineraler, som vi diskuterade tidigare, är det särskilt stora möjligheter i de glesbebyggda delarna av landet. Där kan det skapa nya arbetstillfällen.

Just nu har vi en akut situation när det gäller att på bästa sätt ta till vara den enorma mängd skog som fölls av stormen för två månader sedan. Det kommer vi att diskutera vidare här i kammaren senare under våren.

Man kanske kan hoppas att denna något krisartade situation kan medverka till att vi finner nya sätt att ta till vara träet och förädla träet. En kris kan faktiskt öppna nya möjligheter.

Prot. 2004/05:87
9 mars

*Vissa näringspolitiska
frågor*

Anf. 169 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 8.

Anne-Marie Pålsson frågade varför vi lägger motioner och arbetar för att främja särskilda grupper av företagare. Jag håller med om att alla företagare behöver bättre villkor, men en del företagare behöver det mer än andra därför att man inte har samma tradition på företagandets område. Man kanske inte har samma nätverk. Dessutom tenderar det att vara svårare att låna pengar till verksamheter som inte riktigt passar in i den mall vi är vana vid.

Även om alla företagare ska stärkas är det ändå viktigt att särskilt titta på kvinnornas situation och på invandrare och ungdomar som har något svårare än andra att göra sig gällande när det gäller nytt företagande.

Vi har avsatt 54 miljoner kronor i 2005 års budget till kvinnors och invandrades företagande och till kooperativ. Jag tycker att det är bra. Dessutom ska Nutek fördela 26 miljoner till projekt vid lokala och regionala resurscentrum. Jag tror att det också är något som behövs. Dessutom har man avsatt 10 miljoner för att basfinansiera dessa centrum. Det behövs, så det är jag glad att vi har gjort.

Kvinnors företagande behöver synliggöras och stärkas. Det är likadant med invandrades företagande. Nu har den tidigare internationella företagarföreningen i Sverige som har blivit rådgivningscentrum och finns på 15 platser i landet fått medel för att hjälpa dem med invandrarbakgrund som vill starta och driva företag. Jag tror att det kan vara nyttigt.

ITPS ska sammanställa erfarenheter av stöd till fristående innovatörer och uppfinnare och försöka hitta hinder för sådana grupper. Det tror jag också är viktigt. De grupperna behöver få samhällets hjälp att komma i gång.

Unga företagare har vi gett en hel del uppmärksamhet i betänkandet. Det startas nu ett nationellt treårigt program för entreprenörskap bland ungdomar. Det är mycket bra. Det finns ju många organisationer som jobbar med ungdomar och i skolan. När man sätter i gång det här programmet är det viktigt att de organisationerna är välkomna i skolorna och får hjälpa till med programmet så att det får en verklighetsanknytning som gör att ungdomarna kan komma i gång på ett bättre sätt.

Skolan har en betydelsefull roll för att främja företagande bland ungdomar.

I betänkandet behandlar vi också det som vi kallar nya företagsformer. Grunden för att nya företagsformer, till exempel Bolagsbolaget, behövs är att företagare som inte är så vana vid alla svåra regler försöker hitta vägar att komma runt det. Bolagsbolaget var ett typiskt exempel på det. De gjorde mycket nytta. Jag är glad att de faktiskt får fortsätta sin verksamhet. De var på väg att stoppas av skattemässiga skäl. De fick fortsätta så småningom. Det är bra med innovationer på nyföretagandets område.

Det som är ett problem, och som till exempel Bolagsbolaget försökte hjälpa företagare med, är att reglerna för a-kassa och sjukförsäkring kan

vara trassliga och dessutom missgynnar företagare jämfört med anställda. Till exempel kan det vara svårt att vara deltidsföretagare om man dessutom är arbetslös.

Det har nu tillsatts utredningar för att göra något åt dessa svårigheter för företagare, så jag har egentligen gott hopp om att vi ska kunna förbättra villkoren för företagare och göra dem mer likvärdiga med de som anställda har, även om vi naturligtvis aldrig når ända fram.

Kapitalförsörjningen är ett stort problem för företagare. Vi gör nu en satsning på holdingbolag för innovationsfrämjande åtgärder genom att de sju teknikbrostiftelserna, inklusive industrifonden och staten, ska gå in i mycket tidiga skeden för att främja företagande. De företagare som inte kommer från så akademiska miljöer kommer att få hjälp av Almi. Det är bra, och det gör att försämringen för företagare vad gäller möjligheten att få tag i kapital säkert blir mycket mindre än vad vi hade befarat genom att förmånsrätten träder i kraft. Det kommer att bli ett avbräck för företagare, men försämringen blir nog mindre genom att vi har fått i gång dessa holdingbolag, Almi och så vidare.

Social ekonomi handlar min reservation om. Det är något som jag tycker är väldigt viktigt att vi främjar på de sätt som är möjliga. Jag menar att det är viktigt att sprida kunskap om vad social ekonomi är för något och kan bidra med till samhället och för företagande. När jag tittar på siffror på vad social ekonomi faktiskt åstadkommer blir jag, som är väldigt positivt inställd till socialt företagande, förvånad över hur många som kommer i gång med företagande med hjälp av social företagsamhet. Den sociala ekonomin har ju många andra funktioner än just företagande, men vi har tenderat att kanske underskatta möjligheten att komma i gång med nyföretagande med hjälp av den sociala ekonomin och ha den som startplatta. Sedan gör ju den sociala ekonomin mycket nytta också på annat håll. Vi vill gärna att det ska bildas ett kunskapscentrum som dels tar reda på hur den sociala ekonomin bidrar, dels för statistik så att man lättare kan sprida kunskaperna om den.

Jag ska kommentera en sak till, och det är de industriella utvecklingscentrumen. Jag är bedrövad över att de industriella utvecklingscentrumen inte har kunnat behålla den roll de har haft. Jag tycker att de har varit en mycket bra kraft. Det stora problemet är att pengarna i budgetpropositionen inte räckte till. Jag får hoppas att vi kan göra någonting bra av det här framöver.

Anf. 170 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag är naturligtvis tvungen att bemöta de hänvisningar till mitt anförande som Ingegerd Saarinen gjorde.

Det är klart att vi från Moderaterna tycker att klimatet för företagande måste förbättras. Men med de förslag som vi har menar vi att det inte behövs några särskilda satsningar på grupperna kvinnor, unga och personer med invandrabakgrund.

Vad sägs till exempel om att förändra regelverket? Regelverket är svårt nog för en som behärskar det svenska språket hundra procentigt. Det måste vara ett nästan oöverstigligt hinder för personer som inte har de kunskaperna i svenska. Har vi då oerhört komplicerade regelverk, slår det naturligtvis hårdare mot personer med invandrabakgrund. Förenklar

vi regelverket, särskilt för små företag, blir det naturligtvis också en lindring som särskilt vänder sig till de här personerna.

När det gäller kvinnorna tycker vi att det bästa sättet att värna kvinnlig företagsamhet är att öppna upp de marknader där kvinnor faktiskt är verksamma. Om kvinnor vill arbeta med vård, skola och omsorg ska de även kunna vara entreprenörer på de marknaderna, men det kan de inte i dag på grund av den politiska strukturen. Tar vi bort de hindren eller åtminstone avvecklar så många som möjligt kommer vi därmed att kunna gynna kvinnornas eventuella företagande.

Däremot är jag kanske inte lika entusiastisk över särskilda lösningar för de unga. Egentligen skulle jag vilja säga så här: Jag kan inte se att vi ska uppmuntra eller lura unga in i en så riskabel värld som företagsamhet innebär med ansvar, stora egna ekonomiska risktaganden och en osäker tillvaro. Kanske är det så att ungdomar först ska lära sig saker och ting, först få en ordentlig anknytning till arbetsmarknaden, först utveckla sin kompetens, skaffa nätverk och få erfarenhet innan de ger sig in i den svåraste tillvaron, det vill säga den för företagare.

Anf. 171 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Fru talman! Anne-Marie Pålsson och jag är helt överens om att regelverket ska förenklas, givetvis. Och givetvis kommer det att påverka alla grupper som vill hålla på med företagande på ett positivt sätt. Men jag tror inte att vi når dithän att regelverket blir så enkelt att det ändå inte är svårt för till exempel invandrare, som kan ha en begränsad möjlighet att klara det svenska språket. Det här är ändå särskilt svåra delar av svenska språket som kan vara svåra även för svenskar.

Även om vi gör vårt allra bästa för att förenkla regler, tror jag inte att vi når ända fram. Jag tror att invandrare måste få hjälp dels språkligt på olika sätt, dels med nätverk, för kommer man till Sverige och inte har nätverk i form av föräldrar, bekanta och så vidare har man naturligtvis en sämre situation än om man har vuxit upp här och har det nätverket.

Anne-Marie Pålsson tar upp att kvinnor utestängs från vård, skola och omsorg som företagare, som jag förstår att Anne-Marie Pålsson menar, för kvinnor är ju verkligen verksamma inom de här områdena. Men så är det inte riktigt. Det finns en hel del kvinnligt företagande på de här områdena. Det är ju stora områden för kvinnligt företagande. Sedan finns det vissa begränsningar. Så är det ju.

Det är naturligtvis individuellt om man redan som ung ska in på det svåra området företagande. Men det finns ungdomar som vuxit upp i familjer där man har en tradition av företagande. De ungdomarna har ett försteg framför dem som inte vuxit upp i sådana familjer. Då är det väl skolans roll att kompensera de ungdomar som inte har fått det med sig med modersmjölken så att säga.

Anf. 172 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag har två korta kommentarer. Den första gäller nätverket. Att vi skulle stötta invandrarna med att skapa nätverk fick mig spontant att tänka: Finns det inte gränser för vad staten och politiker ska göra? Att just skapa nätverk och liknande lämpar sig utomordentligt väl för det civila samhället att ägna sig åt. Jag tycker inte att politiken ska ägna sig åt detta, uppriktigt sagt.

Prot. 2004/05:87

9 mars

*Vissa näringspolitiska
frågor*

När det gäller företagande tycker jag att det är en egendomlig tanke att plocka fram tre grupper som många menar har det relativt svårt på arbetsmarknaden med olika inslag av diskriminering. Just de tre grupperna vill motionärerna göra till företagare. Men att vara företagare är oändligt mycket svårare än att vara anställd.

Jag förstår inte riktigt varför man just ska förmå dem som har det svårast på marknaden att göra det svåraste. Är det inte så att vi snarare skulle förmå dem som har den starkaste positionen på arbetsmarknaden att göra det svåraste, det vill säga bli egenföretagare? Är det inte där vi ska börja? När de personerna inte väljer att vara företagare måste det vara någonting som är fel i ersättningssystemet i förhållande till risktagandet vilket gör att just de personerna avstår från att vara företagare.

Anf. 173 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Fru talman! När det gäller invandrare var väl inte min tanke att staten ska ställa upp med nätverk i första hand. Min tanke var att staten ska kompensera för bristen på nätverk och underlätta på andra sätt för att man ska kunna få de kontakter man behöver fast man inte har de nätverk som andra i omgivningen har.

Att du påstår att kvinnor skulle vara en svag grupp som man inte ska uppmuntra till företagande reser jag mig verkligen emot. Jag tror inte att det beror på att kvinnor är en svag grupp. Jag tror att det beror på bristande traditioner, bristande nätverk. Det går att komma förbi. Jag tror att vi verkligen har en stor potentiell grupp med duktiga nya företagare bland kvinnorna.

Anf. 174 SYLVIA LINDGREN (s):

Fru talman! Det kan inte råda någon som helst tvekan om att näringspolitiska frågor i allra högsta grad är mångfacetterade och sträcker sig över en rad olika inriktningar. Jag tänker inte läsa upp alla de rubriker som det här betänkandet handlar om utan hänvisar till s. 4 i detsamma. Det, fru talman, är en innehållsförteckning som heter duga! Och alltsammans är oerhört viktigt för att vi ska ha ett bra näringsklimat. Som ansvariga politiker har vi också ett ansvar för att de yrkanden som vi har i de olika sammanhangen hänger med i den budget som är lagd.

Vad kännetecknar då ett bra näringslivsklimat? Vilka förutsättningar krävs för att få nya företag att etablera sig och för att få företag att växa, få dem att *våga* växa? Det varierar sannolikt över tiden och hänger samman med övrig utveckling såväl lokalt som regionalt, nationellt och, inte minst, globalt.

I det nu aktuella betänkandet förs en debatt om företagsklimatet utifrån olika gruppers möjligheter. Det gäller arbetsrätt och regelverk men också ett regionalpolitiskt perspektiv. För några år sedan handlade det om höga räntor, hög inflation och ett förfärande stort antal konkurser. Det tål att upprepas: En stabil ekonomi, låga räntor, låg inflation är det absolut viktigaste för företagandet.

Trots framgångar måste tillväxt- och sysselsättningspolitiken ständigt förnyas och utvecklas. Sverige står inför stora utmaningar: att uthålligt förbättra välfärden, att öka Sveriges konkurrenskraft i en alltmer integrerad världsekonomi och att göra detta på ett sätt som minskar den totala naturresurs- och miljöbelastningen till gagn för kommande generationer.

Viktiga åtgärder för att uppnå de övergripande målen för näringspolitiken som vi socialdemokrater ständigt och aktivt har arbetat med är kapitalförsörjning och att ta till vara och utveckla idéer med hög tillväxtpotential genom att marknadsfinansiering finns. Det gäller också entreprenörskap, information, rådgivning och kompetensutveckling. Det gäller regler, tillstånd och tillsyn. Regelförenklingarna kommer vi att behandla här i kammaren nästa vecka, så dem tänker jag inte ta upp nu. Detsamma gäller det viktiga området forskning och utveckling, då det tas upp i forskningspropositionen som snart läggs på riksdagens bord.

Det handlar om omvärldsanalys, utvärdering och statistik, om att förbättra kunskapsunderlaget för att därigenom skapa förutsättningar för att utveckla närings- och innovationspolitiken. För att stärka möjligheterna till kommersialisering av forskningsresultat och innovationer i näringslivet satsas nu närmare två miljarder kronor under en tioårsperiod. Det, fru talman, är oerhört viktigt.

Budgetöverenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet innehöll en rad fortsatta insatser som innebär tydliga satsningar inom näringspolitikens område. Låt mig ta ett exempel som handlar om nyföretagandet. Det ligger i Sverige nu på en stabil nivå på runt 35 000 årligen enligt ITPS statistik. Enligt Jobs and Societys statistik, som borgarna brukar hänvisa till, startades det i fjol 55 140 nya företag. Jag är lite skeptisk till den siffran. Jag tycker nästan, fru talman, att det låter för bra för att vara sant. Jag tror att det återigen är något i statistiken som är lite annorlunda när det gäller Jobs and Society än när det gäller ITPS, så jag väljer att tro mer på den senare.

Jag vill ändå tro att alla i den här församlingen vill ha en ökad tillväxt, trygga jobb och väl fungerande regelverk. Ändå får jag en känsla av att den borgerliga alliansen till varje pris försöker ena sig i reservationer, och det ska vara så många som möjligt.

Jag kan, inte minst med tanke på de moderata diskussionerna här i dag, undra vad reservationerna egentligen är till för. Är det så att allt görs för att slå mot Socialdemokraterna och socialdemokratin? Man tar ingen notis om framgångar. Det gäller bara att vara emot. Det lyser bland annat igenom på reservationerna som berör kvinnors företagande och invandrarers företagande. Privatiseringar och arbetsrätt återkommer. Arbetsrätten kallar man "rigid". Man måste förändra den för att göra det enklare att anställa personal. Indirekt säger man därmed också att det ska bli lättare att göra sig av med personal. Man envisas alltså från borgerligt håll med att slå mot arbetsrätten trots att företagarna i många fall själva tycker att det är oerhört viktigt att vi har en väl fungerande arbetsrätt.

När man läser reservationerna om ungas företagande presenterar ju regeringen mer än vad som tas upp i reservationen. Det visar återigen att det inte är resultatpolitik man är ute efter utan, som sagt, att slåss mot socialdemokratin.

När det gäller IUC är det så att av de 22 partnerskap som nu går vidare i ansökningsförfarandet ingår IUC i så gott som hälften. Jag tycker att det är viktigt att framhålla att IUC naturligtvis även i fortsättningen ska vara med som *en* aktör och inte diskvalificeras utan behandlas likvärdigt med andra aktörer.

Fru talman! Så vill jag säga några ord om fordonsindustrin. GM:s beslut om att ha kvar bilproduktionen i Trollhättan och komplettera med nya modeller måste väl ändå ses som ett försiktigt positivt besked för svensk bilindustri. Det ger en signal om att svensk bilindustri står sig i konkurrensen. Beslutet är inte bara viktigt för sysselsättningen utan också för utvecklingen av framtidens bilar. Produktionsutvecklingen, där vi kan vara världsledande, är A och O. De satsningar på infrastruktur, forskning och utbildning som har aviserats för att stärka Trollhättan och Västsverige som produktionsplats för fordonsindustrin är viktiga och riktiga. Det är dessa åtgärder som man också har med i reservationen.

Den nya Cadillacen ska byggas i Trollhättan, och dessutom förlänger GM Trollhättefabrikens mandat med två år. För min generation är bilmärket Cadillac naturligtvis något väldigt speciellt. Att den ska tillverkas i Trollhättan var det ingen i min ungdom som ens kunde tänka sig. Men det, fru talman, speglar väl ändå verkligheten i den globala utveckling som vi lever i?

Fordonsindustrin är en viktig näring för svensk ekonomi, och den kommer att vara det också i framtiden.

Om man vill påverka utvecklingen och flytta fram positionerna är det tämligen meningslöst att enbart se till det som är negativt. Den som vill bygga för framtiden måste ta fasta på det positiva och framgångsrika. Jag menar definitivt inte att man ska bortse från det som är dåligt. Men om bara det lyfts fram kommer bördan till slut att bli för tung att bära. Och det är några ord som jag vill rikta till den borgerliga klanderalliansen.

Ett bra samhälle ger möjligheter för alla att arbeta och utvecklas. En väl utbyggd gemensam sektor för service till medborgarna är en förutsättning. Kompetensutveckling, utbildning, kunskapsöverföring, högskolor i samverkan med näringsliv är viktiga beståndsdelar. Tillgång till bra kultur- och fritidsaktiviteter, en bra livsmiljö för alla liksom möjligheter att utvecklas är också sådant som är bra för företagens möjligheter till etablering, lokalisering och utveckling.

Om inledningen på mitt anförande handlade om en rad olika åtgärder som tagits upp i motioner är helheten än mer omfattande för ett framgångsrikt företagsklimat, vilket vi socialdemokrater i allra högsta grad värnar om.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 175 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Sylvia Lindgren säger att läget i dag är mycket bra med stabil ekonomi, låga räntor och låg inflation och att det för några år sedan var mycket sämre med hundratals konkurser. Men sanningen är ju att det även i dag ligger hundratals konkursärenden i våra tingsrätter. Och enligt vad jag har hört beror det i första hand på förmånsrättslagstiftningen och vad den har medfört. Min första fråga är: Vad vill ni göra åt det?

När det gäller fordonsindustrin är det naturligtvis bra med GM:s beslut. Men det kanske inte räcker. Men det som vi vill ha är en långsiktig strategi, som jag sade i mitt tidigare anförande, och inte bara ett åtgärds paket som har lagts fram därför att det var en akut och svår situation. Det paketet var bra, men det räcker inte.

Sedan ska jag göra en liten kommentar. Den Cadillac som man ska tillverka nu tror jag inte är lika lyxig som den Cadillac som fanns i våra ungdomsdagar, Sylvia Lindgren.

Prot. 2004/05:87
9 mars

*Vissa näringspolitiska
frågor*

Anf. 176 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Yvonne Ångström har säkert rätt i det sista som hon sade. Men märket är naturligtvis oerhört betydelsefullt. Och vi vet hur mycket sådana saker inverkar.

Antalet konkurser har minskat drastiskt sedan man fick ordning på de höga räntorna och inflationen. Men det är ingen tvekan om att Sverige under de senaste tio åren har gått från en ekonomisk kris till en styrkeposition. Sverige rankas högt i många internationella jämförelser när det gäller ekonomi och välfärd. Sveriges ekonomiska tillväxt har sedan 1994 varit i genomsnitt 2,9 %, vilket är högre än genomsnittet för EU på 2,2 % per år och för OECD på 2,7 % per år. Och detta tål att upprepas. Stabil ekonomi, låga räntor och låg inflation är absolut de viktigaste delarna.

Sedan tycker vi naturligtvis att fler jobb bör kunna skapas på ett mycket bättre sätt. Vi kommer inte att vara nöjda så länge vi har en arbetslöshet över huvud taget. Det är socialdemokratins oerhört viktiga kärna, och det som ligger oerhört högt på vår agenda i dessa sammanhang. Jobben kommer vi naturligtvis att fortsätta att arbeta för.

När det gäller strategin för fordonsindustrin är det ingen tvekan om att det har skett en ökad konkurrens. Därför är de vidtagna åtgärderna viktiga. Jag ger Folkpartiet lite rätt när man talar om olika krav som behövs för att få en långsiktighet. Det är precis dessa åtgärder som finns med i detta paket.

Anf. 177 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Det behövs mer långsiktiga åtgärder enligt vårt sätt att se. Men det viktiga är att jag inte fick svar på min fråga: Vad gör ni med de hundratals företag som går i konkurs därför att de inte klarar sig på grund av förmånsrättslagstiftningen?

Anf. 178 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Det är ingen tvekan om att förmånsrättslagstiftningen ska följas upp. Men vi gör en rad insatser på kapitalsidan för att skapa såddkapital och ge möjligheter för företag att komma i gång och utvecklas. Det är en oerhört viktig del i det sammanhanget.

För kvinnor är det väl också oerhört viktigt att man satsar på LKU, alltså den kooperativa verksamheten? Därför är jag rent ut sagt väldigt ledsen över Folkpartiets ställningstagande när det gäller dessa delar, dels när det gäller reservationen, dels när det gäller hur man jobbar i dessa frågor i budgetsammanhang. Det är väl också en oerhört viktig del för att komma vidare i utvecklingen när det gäller jobben?

Anf. 179 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Det råder väl ingen tvekan om att vi i den borgerliga alliansen ser socialdemokratien som vår huvudmotståndare? Och det är vår absolut högsta önskan att rollerna kommer att vara ombytta här i riksdagen efter 2006. Det kan inte upprepas tillräckligt många gånger.

Allting är bra i Sverige, sade Sylvia Lindgren. Men om allting är så bra, varför satsar man då 2 miljarder kronor på tio år för att kommersialisera uppfinningar? Varför lägger näringsministern fram förslag på regel-förenklingar? Varför går man då ut med brandkårsuttryckningar för att förbättra situationen i Västsverige för att förmå GM att ha kvar en biltillverkning i Sverige? Om allting vore så bra skulle man inte göra det. Då levde vi som Pangloss i den bästa av alla världar. Vi kunde bara njuta av frukterna som våra föräldrar har skapat åt oss.

Faktum är att det inte är så bra. Det vet Sylvia Lindgren lika väl som jag. Visst är räntan låg. Tillväxten är rätt bra i Sverige. Men det skapas inga arbeten. Om vi räknar alla som är arbetslösa, som är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, som är förtidspensionerade eller som står utanför arbetsmarknaden av andra orsaker är det två miljoner människor som inte befinner sig i arbete, i den arbetsföra befolkningen. Det om inte annat måste vara ett extremt underbetyg till dagens regering.

Sylvia Lindgren kan väl kommentera detta, så kan jag fortsätta sedan.

Anf. 180 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Det är väl ingen tvekan om att ingenting är så bra att det inte kan göras bättre. Framför allt gäller det att hela tiden sträva framåt eftersom vi också lever i en mycket föränderlig värld. Det försökte jag faktiskt lägga fram i mitt anförande, både när det gäller globaliseringen och när det gäller forskning och utveckling. Bilindustrin har varit stark, och vi vill att den ska vara stark. Men det förutsätter också att vi har en stark forskning för att kunna vara med och fightas på en marknad som blir alltmer konkurrenskraftig.

Det som jag reagerade väldigt mycket på i Anne-Maries anförande var att hon har ställt sig bakom dessa reservationer.

Hon inledde med att säga att man egentligen inte ska säga någonting om man inte har någonting att säga.

När det sedan gäller reservationerna om invandrare, om unga och om kvinnor var man egentligen mot att åtgärder vidtogs för speciella grupper. Varför reserverar man sig där?

Vidare drar man upp det här med förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare, vem som har mest förmåner i förhållande till den andre. Jag är *väldigt* orolig för en utveckling där vi skapar ännu mer motsättningar mellan arbetsgivare och arbetstagare. Det är vi definitivt inte be-tjänta av!

Anf. 181 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Ja, det var väl bra. Då är vi överens om att saker kan gö-ras bättre. Det är precis det som vi i den borgerliga alliansen säger. Vi har en massa förslag om vad man ska göra. Men när vi kommer med förslagen betraktas vi som gnällspikar. Dock har också vi några idéer om vad man ska göra.

Du säger att arbetsrätten brukar diskuteras här. Ja, det är nog så att de flesta stora företagen inte har så mycket att invända mot den, men de små företagen har det.

Sedan har vi kapitaltillförseln. Ja, det finns en massa pengar för de stora företagen, men de små har inte det.

Vidare gäller det skattelagstiftningen. Ja, de stora företagen har nog all anledning att vara ganska nöjda med den svenska skattestrukturen, men inte de små företagen.

Dessutom har vi regelverket. Ja, per omsatt krona blir regelverket en oerhört mindre börda för stora företag än för små företag.

Faktum är att de stora företagens villkor nog allmänt sett är ganska bra. Likväl väljer de att inte verka i Sverige på samma sätt som tidigare. Förklaringen är enkel: Vi måste se allting relativt.

Det finns andra marknader som ger ännu bättre villkor än de som ges i Sverige – ännu bättre villkor för produktion och tillverkning av olika slag. De stora företagen är inte längre så att säga vår vän i Sverige när det gäller att skapa sysselsättning och välfärd. Men de är naturligtvis fortfarande viktiga.

Vill man ha sysselsättning – vill vi få i gång denna – handlar det om att stödja de små företagen både dem som redan finns så att de fortsätter att verka och växa och dem som ännu inte finns men som i en bättre värld skulle kunna finnas. Det är det som vi i den borgerliga alliansen säger. Vi säger: Förbättra näringsklimatet generellt och framför allt för de små företagen!

Anf. 182 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! När det gäller kapitalförsörjningen råder det väl ingen tvekan om att man i alla fall försöker göra mycket för att komma till rätta med såddfinansieringen, bland annat genom att försöka ha ett tydligare system. Man ska veta vart man ska vända sig. Man ska kunna gå till exempel till Almi. Almi har också fått utökade resurser för att kunna klara av det.

Vi har fått mycket kritik – kritik som jag tycker är berättigad – för att det har varit många olika aktörer. Det har gjorts att man inte har vetat vart man ska ta vägen i hela den här djungeln. Detta är en oerhört viktig del för att småföretagarna ska ha möjligheter.

Innovationsdelen och den satsningen är jätteviktiga för småföretagarna plus att en rad olika insatser har gjorts även på skatteområdet och i gåvodelen. Det gäller arvs- och gåvoskatterna, förmögenhetsskatten och 3:12-reglerna. Även om man inte vill slopa 3:12-reglerna helt och hållet vidtas åtgärder i det avseendet för att det ska bli bättre.

Jag blir förtvivlad. Det är väl ändå så att intresset ökar när det startas fler företag, för det måste väl innebära att det är något som man har en tro på. Då kan det inte vara så mycket jämmer och elände som man vill få det att framtona som i debatten i de här delarna. Men självklart går det att uppmuntra och göra mera.

Entreprenörskolorna och utbildningen i det sammanhanget är för oss socialdemokrater en oerhört viktig del när det gäller att öka även det här intresset. Men skapa inte motsättningar mellan arbetsgivare och arbetstare! Man behöver varandra.

Anf. 183 LARS LINDÉN (kd) replik:

Fru talman! Det var nästan rörande att höra Sylvia Lindgren här klaga på att vi borgerliga kritiserar regeringen och dess politik. Vi ska kanske

lära oss av ert sätt att berömma och betygsätta alliansen. Det finns kanske något att lära sig där som vi ska ta efter.

Visst är det lite tråkigt att bara behöva jaga brister. Men är det inte det som är oppositionens uppgift? Ni får lära er det efter valet 2006. Då får ni börja kritisera. Så vill vi ha det. Vi ska ha kritik. Ni vill tydligen ha blommor och beröm. Det skulle vara roligt om vi ibland kunde dela ut sådant, men det har varit få tillfällen. Men visst finns det också saker som är bra.

Men när det gäller näringspolitiken och det som vi talat om här i dag kan jag säga att jag har levt i den världen. I 34 år har jag levt bland företagare. Inte hör jag många som har lust att komma med blommor till regeringen.

Vidare kan man inte påstå att regeringen har varit framgångsrik, som du försöker påstå. Man måste ju låna 190 miljarder enligt er budget åren 2004–2007 – 50 miljarder per år – för att få budgeten att gå ihop. Då är inte precis politiken, med tanke på hur många år ni hållit på, framgångsrik.

Arbetsrätten tar du också upp och ser där ett hot om det blir en borgerlig regering. Vi kommer att se över arbetsrätten, för det är viktigt. Om den är konstruerad så som den i dag är och företagare hindras att anställa, vem gynnar då detta? Det är väl de som är arbetslösa som då drabbas. De får inte jobb därför att företagarna känner att arbetsrätten är för sträng.

Anf. 184 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Vi vill ha en konstruktiv kritik. Läs igenom reservationerna och vad ni där säger och jämför det sedan med er budget och hur ni där har finansierat förslagen! Det är då inte så himla svårt att förstå att det är mycket prat. Men det är ingen konstruktiv del i den formen av kritik.

När det gäller budgeten skulle jag, om jag var i kd:s kläder, vara *välldigt* försiktig efter den otroliga kris som vi var i för tio år sedan och som det tagit oss lång tid att jobba oss ur för att få det bättre.

När det gäller arbetsrätten säger man att man vill se över denna. Men allting tonar ut i att man vill förändra och försämrar arbetsrätten. Att vara trygg på jobbet är en oerhört viktig del för arbetsgivaren. Jag reser också runt både i landet och i den här regionen och pratar med företagare. Det är många som uttrycker åsikten: Rör inte arbetsrätten!

Anf. 185 LARS LINDÉN (kd) replik:

Fru talman! Ja, vi ska vara konstruktiva i kritiken, och det är klart att vi försöker vara det. Men vi ska kanske skicka in skisser av våra tal i förväg så att ni får bedöma vad vi ska kritisera. Är det vad du vill?

Vi bedömer väl vad vi tycker är att kritisera. Sedan får ni försöka ta det och svara i stället för att bara gnälla på att vi kritiserar.

Vi kristdemokrater som regerade åren 1991–1994 ska vara försiktiga, sade du, för det såg minsann inte så bra ut när vi hade regerat. Men vad var det vi fick ta över? Titta på alla kurvor! Allting gick ju rakt ned. Sedan tog vi över och lyckades vända utvecklingen på slutet. Inte var det vi som hade skapat den krisen, men det glömmar ni att berätta.

Att arbetsrätten ska försämrats har vi väl inte sagt. Vi ska *förändra* arbetsrätten så att de arbetslösa gynnas och fler får arbete. Själv har jag

varit företagare, och jag har suttit och funderat. Jag skulle ha kunnat anställa tio personer till de sista åren men jag vågade helt enkelt inte, för jag visste vilka svårigheter det skulle bli med att sedan trappa ned. Det var alltså tio personer som då fick gå arbetslösa bara därför att jag var lite ängslig. Det är på det sättet företagarna resonerar.

Vi måste alltså här hitta en bra balans mellan skyddet för den anställda och tryggheten för arbetsgivaren. Det är det viktiga, men ni har tittat bara på tryggheten för den anställda. Det är, som sagt, viktigt. Men om företagarna inte anställer, vad har ni då vunnit?

Anf. 186 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Nej, Lars Lindén, vi vill absolut inte ha några tal i förväg. Självklart är det så att när ni lägger er budget, när ni talar om vad ni vill och så vidare är det något som ligger på er agenda och som sedan ska följas upp i olika sammanhang, eller hur?

När det gäller arbetsrätten ligger vi, tror jag, väldigt långt från varandra. Arbetsrätten, inklusive kollektivavtalen, är för oss socialdemokrater oerhört viktig.

Många av de här frågorna, även när det gäller kollektivavtalen, är sådana som man är överens om via arbetsgivare och arbetstagare. I det sammanhanget är arbetsfreden en mycket viktig del och något som man naturligtvis också måste värna om. En oerhört viktig del för arbetsgivare är också att se till att man har en nöjd arbetstagargrupp för att kunna gå vidare.

Jag blir förtvivlad när man enbart pratar om privatiseringar och pigdebatt och starta-eget-företag för kvinnor. Mycket av detta hänvisas till den offentliga sektorn. Det är synd att man inte fightas mer för att kvinnor också ska kunna driva företag eller prioritera teknik och naturvetenskap och den typen av områden.

Vi har i den här regionen mycket sjukvård utlagd på entreprenad, och jag vill ju inte påstå, med tanke på det underskott som presenterades senast från landstinget och den oerhörda privatisering som var gjord, att det var till gagn för medborgarna. Det fick vi ju också se av valresultatet.

Beträffande valet och vilka som ska styra efter 2006 tycker jag att vi ska överlåta till medborgarna att avgöra. Det ska inte vi göra här från talarstolen.

Anf. 187 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Fru talman! Jag ska inte måla allt i svart. Det finns många fina saker i Sverige som vi kan diskutera. Jag nämnde Trångsviken, där också Sylvia Lindgren var med. Där händer oerhört mycket positivt. Ett stort problem är dock kapitalförsörjningen, trots det positiva som händer där. Etablerade goda företag har svårt att låna pengar i dagens Sverige. Det är ett problem som finns.

Jag tänkte ta upp det du sade om att antalet företag ökar och att det är ganska positivt. Om man ska komma med lite konstruktiv kritik kan man läsa Nuteks årsbok 2005 där det sägs att ”internationella jämförelser visar dessutom att andelen företagare i Sverige är fallande. Medan andelen individer som är företagare i EU-länderna (EU-15) ökade med 1,3 procent under perioden 2002–2003 minskade andelen företagare i Sve-

rige under samma period med 1,4 procent. Denna bild är ett symptom på en utveckling som pågått under en längre tid.”

Vidare sägs att mellan 1995 och 2003 minskade andelen företagare i Sverige med 15,1 % och att ”svenskars inställning till företagande visar att det är stor skillnad på att vilja och faktiskt våga starta företag. Medan 57 procent av befolkningen kan tänka sig att bli företagare, är det bara 27 procent som föredrar företagande framför annan sysselsättning.”

Menar du, Sylvia, att den verklighetsbild som Nutek framfört inte stämmer?

Anf. 188 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Visst kan vi stå här och läsa innantill från våra texter. Jag har en text från Institutet för tillväxtpolitiska studier, ITPS, där det sägs att nyföretagandet i Sverige efter 90-talets krisår stigit kraftigt och nu ligger på en stabil nivå runt 35 000 årligen. De säger också att under 2002 startades 37 430 nya företag. Så kan vi hålla på och räkna upp siffror. År 2002 var antalet nystartade företag det näst högsta på tio år, så det finns trots allt positiva delar i detta.

Jag har även en rapport från Industrifonden där det sägs: ”Rekord-optimism hos svenska tillväxtföretag. Konjunkturen fortsätter att förbättras för de kunskapsintensiva tillväxtföretagen och fler än någonsin planerar nyanställningar. Entreprenörsindex nådde i februari den nya rekordnivån 44, den högsta sedan mätningarna inleddes för tre år sedan. Högst nivå noteras i Stockholm för fjärde kvartalet i rad, men den största förbättringen står Skåne och Blekinge för, tätt följt av norra Sverige. Det visar Industrifondens och CONNECTs senaste entreprenörsbarometer.”

Ibland kan jag tycka att det är lite jobbigt att stå och fightas om siffror fram och tillbaka, men för mig är det viljeinriktningen, att det går framåt, som är viktig. Det är inte en självklarhet att så ska ske. Låt oss därför fightas för att utvecklingen ska fortsätta att gå i den riktningen. Jag tycker att Trångsviken är ett väldigt gott exempel på det. Samtidigt inser jag att bland annat kapitalförsörjningen varit och är en jobbig del. Därför är det en del av det som vi vill vidta åtgärder för.

Anf. 189 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Fru talman! Jag håller med om att det finns mycket positivt som vi kan lyfta fram, men totalt sett är det kanske inte så positivt. Jag vill läsa från Nuteks rapport en gång till för det visar ungefär vad vi vill förändra. I rapporten sägs att ”den låga entreprenöriella nivån i Sverige visar på betydelsen av en mer aktiv näringspolitik. Åtgärder som kan understödja en mer positiv inställning till företagande är ett sätt, men även de villkor för företagande som människor möter behöver förbättras. Näringspolitiken har en viktig uppgift att verka på bägge nivåerna.”

Vi behöver ha fler nyföretag. I rapporten sägs att antalet nystartade företag under den senaste tioårsperioden legat konstant på omkring 36 000 företag per år. Det är en för låg nivå, och då måste vi göra något för att lyfta den. Som jag sade tidigare tror jag att de grupper som vi lyfter fram – kvinnor, ungdomar och invandrare – är en stor outnyttjad potential. Vi måste ge dem möjlighet att i större utsträckning än i dag bilda egna företag.

Jag håller helt med om att det inte bara är på välfärdsområdet som kvinnor ska bilda företag. De ska kunna göra det där men även på alla andra områden. De ska kunna konkurrera på lika villkor och ges möjligheter att förverkliga sina affärsidéer och företagsdrömmar.

Prot. 2004/05:87

9 mars

*Vissa näringspolitiska
frågor*

Anf. 190 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Det borde inte finnas några motsättningar mellan Håkan och mig i det här fallet för just de frågor som tas upp är sådana som vi satsar på. Vi satsar på invandrarna, inte minst när det gäller rådgivningsdelen. Det handlar om att lättare kunna förstå regelverk och dylikt. Samtidigt får det inte vara så att vi ska ge en eller två grupper något extra. Alla måste behandlas lika i det sammanhanget, annars underskattar vi dem. Och det vill jag absolut inte vara med om att göra.

Vi måste naturligtvis också ändra på attityderna till företagandet, och vi måste slåss för ungt företagande. Där är ju entreprenörsskolor viktiga och hela det entreprenörsprogram där också Nutek har en viktig roll. Det finns även vid högskolor och i gymnasieskolor. Jag tror mig också veta att intresset för kvalificerade yrkesutbildningar är stort för Centerns del. Det skriver jag under på med dubbla streck. Det är en oerhört viktig verksamhet för att kunna gå vidare och få en bra sysselsättning i hela landet.

Men återigen: Arbetsgivare och arbetstagare behövs. Vi behöver kunna prata med varandra i samma ögonhöjd, och vi måste se till att inte skapa motsättningar mellan dessa, för annars tror jag att vi är ute på väldigt farliga vägar.

Anf. 191 LENNART BEIJER (v):

Fru talman! I den här debatten om kvinnors, invandrares och ungdomars speciella situation verkar alla partier vara rätt överens utom möjligen Moderaterna som inte tycker att man ska vidta några speciella åtgärder.

Det som är sorgligt när vi diskuterar näringspolitik över huvud taget, och som i det här fallet speciella gruppers möjligheter, är att de borgerliga partierna håller fast vid den gammaldags tanken att om vi bara får lägre skatter, försämrad arbetsrätt och får privatisera den gemensamma sektorn blir allting mycket bättre.

Jag tycker att det är jättebra om man får andra infall och idéer som är mera normala i det samhället som vi lever i. Vad är det för vits med att alltid föreslå försämringar för löntagarna för att få ett bättre företagande? Det vore väl bättre om man kunde lägga fram förslag som gynnar hela samhället.

Nu har i och för sig Anne-Marie Pålsson gått och Lars Lindén är tydligen på väg härifrån, men varför påstå att företagsklimatet är så fruktansvärt dåligt i Sverige? Alla som kommer utifrån påstår att det är obyråkratiskt, att det är duktig och välutbildad arbetskraft, att det är lätt att ha att göra med myndigheter och så vidare. Inte minst är det lätt att ha att göra med fackföreningar. Varför inte nämna också detta ibland? Då kanske vi skulle förstå er bättre när ni kommer med kritik.

Fru talman! Ett stort problem för Sverige och andra europeiska länder är de stora företagens flytt till andra länder. Det kan gälla Gislaved, Electrolux, Degerfors, Nynäshamn nu senast, Hawkers batterifabrik med

flera. Det är ett problem att lönsamma fabriker lämnar Sverige. Att icke lönsamma fabriker måste läggas ned har jag stor förståelse för, men inte för att man lägger ned verkligt lönsamma företag.

Det är viktigt att det blir någorlunda lika skyldigheter och rättigheter för företag i hela Europa. Helt klart måste vi få regler för hur man lägger ned en lönsam verksamhet som påverkar hela samhällsbilden. Stora företag som Ericsson och Electrolux måste ta ett större socialt ansvar. Man måste ha mycket längre framförhållning än bara ett år, och det borde man kunna ha. En del av dessa fabriker har faktiskt vinster på 150 miljoner per år. Efter så många år borde man gå in och ta ansvar för att se till att alla anställda får nya möjligheter.

Fru talman! Men när vi försöker att röra i den här frågan reagerar de borgerliga partierna ryggradsmässigt. Inget eller ingen får hota den heliga äganderätten. Man frågar sig: Anser verkligen de borgerliga partierna att stora företag med stora vinster ensidigt utan socialt ansvarstagande ska få utsätta hela samhällen för stora problem?

När det gäller IUC vill jag framföra att det gamla UPA-uppdraget som riktades till lokala och regionala utvecklingscenter har upphört. Nu handlar det om produktutveckling i små företag. Önskemålet är att den ökande konkurrensen ska vara välgörande för tillväxten.

Efter ansökan om att delta i det här programmet har Nutek nu utsett de partnerskap som ska gå vidare och komma in med en fullständig ansökan. I dessa partnerskap ingår IUC, Almi med flera intressenter.

Jag har en viss förståelse för IUC:s kritik av denna förändring och framför allt för att man under flera år inte har fått veta spelreglerna i god tid innan det blir nytt verksamhetsår. Men helt klart kommer våra gamla IUC-nätverk som har varit framgångsrika att spela en viktig roll också efter förändringen från UPA till produktutveckling.

Skogsindustrin tas upp i betänkandet och kommer upp till diskussion alltemellanåt. Det finns en motion av Folkpartiet som vill ha långsiktiga regler som kan underlätta för biobränslens konkurrenskraft gentemot fossila bränslen – en mycket bra motion. Jag har bara en fråga: Betyder då detta att Folkpartiet nu understöder modellen med gröna certifikat som just har den inriktning som Folkpartiet efterlyser?

En viktig sak som gäller skogsindustrin och som man kanske måste säga flera gånger om året är att vi nu antagligen har nått gränsen för ökade volymer i massaproduktion och sågade trävaror. Alla är överens om att det nu gäller att öka förädling och vidareförädling. Precis som någon sade tidigare kommer naturligtvis det nationella programmet för ökad träanvändning att vara viktigt. Vi vet ju allihop att en ökad förädling som stannar i landet ger både större intäkter till landet och flera arbetstillfällen. Det finns all anledning att verkligen se till att Sverige utnyttjar den resurs som vi faktiskt har.

Fru talman! I övrigt vill jag yrka bifall till förslagen i betänkandet.

Anf. 192 EVA ARVIDSSON (s):

Fru talman! I denna debatt tänker jag inte ta upp Ericssons nedläggning i Nynäshamn. Det hade jag tänkt göra i förmiddags under den allmänna debatttimmen, men debatten bröts precis innan det var min tur, så jag får återkomma till det vid ett annat tillfälle.

I mitt korta inlägg i denna debatt vill jag lyfta fram socialt företagande, vad det är och vad det betyder för samhället. De sociala företagen är företag vars huvudmål är att skapa trygga och varaktiga arbeten. Det är företag som är demokratiskt organiserade, som förutsätter ett eget engagemang från den anställde och som återinvesterar vinsten i företaget.

Dessa i dag runt 150 verksamma sociala företag har visat sig framgångsrika i att skapa arbetstillfällen och integrera de mest utsatta grupperna på arbetsmarknaden. De betalar med sina intäkter lön för att utföra alldeles vanliga jobb.

Mina två motioner som behandlas i betänkandet som nu debatteras handlar om främjande av socialt företagande och behovet av en nationell handlingsplan för att socialt företagande ska kunna utvecklas och bli den tillväxtkraft som behövs för att tillföra arbetsmarknaden nya långsiktigt stabila arbetstillfällen.

Vi fick i dag på morgonen en rapport om att socialbidragen ökar. För att nå sysselsättningsmålet på 80 % och få långtidsarbetslösa och sjuk-skrivna i arbete är socialt företagande en bra lösning.

Även om utskottet i detta betänkande och i tidigare betänkanden allmänt uttalat sig positivt om social ekonomi verkar det som om tillräcklig kunskap saknas om den samhällsnytta som sociala företag åstadkommer.

I flera av Europas länder finns det en lång tradition av sociala företag och sociala arbetskooperativ. Som företeelse har dessa sociala företag visat sig ha stor utvecklingspotential då de binder samman entreprenörskap, individens behov av arbete och samhällets behov av tjänster inom olika sektorer.

De sociala företagen skapar alltså främst arbete, men de tillgodoser också behov som den offentliga sektorn inte fullt ut klarar av och som den privata sektorn inte finner tillräckligt lönsamma.

Området berör flera politikområden och kräver en helhetssyn och en sammanhållen struktur för att underlätta etablerandet av sociala företag. Det krävs attitydförändrande informations- och utbildningsinsatser på olika nivåer för såväl myndigheter och organisationer som för politiker och tjänstemän.

Det finns en stor potential för nyetableringar om bara förutsättningar ges, men det krävs en genomarbetad nationell handlingsplan.

Fru talman! Utskottet uttrycker sig positivt om den sociala ekonomins förtjänster och lyfter fram den sjunde europeiska konferensen om social ekonomi som hölls i Gävle 2001. Ett mål med konferensen var att den skulle utmytna i slutsatser som förhoppningsvis stärker den sociala ekonomins möjligheter att spela en betydelsefull roll i framtiden.

I betänkandet NU10 från 2004 skriver utskottet att en interdepartemental arbetsgrupp bland annat arbetat med samordning av folkrörelsepolitiken och att gruppen konstaterat att det föreligger behov av att se över det aktuella politikområdet och de olika insatser som bland annat riktas till den sociala ekonomin, och att detta ska göras under 2004. Detta arbete pågår och är i högsta grad angeläget. Begränsningen är dock att det i huvudsak koncentrerar sig på den ideella delen av den sociala ekonomin.

Som framgår av betänkandet ger också regeringen Nutek resurser för årliga insatser för att främja det småskaliga kooperativa företagandet, som utgör kärnan i den sociala ekonomin. Ett tydligt uppdrag att främja det sociala företagandet saknas dock.

Fru talman! Framtiden är nu här för sociala företag. Vi behöver nya arbetstillfällen som ger tillväxt. Det är hög tid att ta till vara den stora potential som finns i det sociala företagandet. Vi bör anta utmaningen att omsätta de goda erfarenheter vi har av socialt företagande. Det handlar om tillväxt genom att producera efterfrågade tjänster och ge arbete till dem som av olika skäl i dag står utanför arbetsmarknaden.

Min förhoppning är alltså att näringsutskottet i kommande betänkanden ser på frågan om socialt företagande ur ett mer näringspolitiskt perspektiv.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 mars.)

22 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

2004/05:76 Privilegier och immunitet för Europeiska försvarsbyrån

2004/05:84 Ledarhundar

2004/05:99 Val av ledamot i skattenämnd, m.m.

2004/05:106 Undantag från bestämmelserna i plan- och bygglagen

2004/05:107 Svenskt godkännande av fakultativt protokoll till FN:s konvention mot tortyr m.m.

23 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 9 mars

2004/05:449 av *Tina Acketoft* (fp) till statsrådet Jens Orback
Löneskillnader i staten

2004/05:450 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till försvarsminister Leni Björklund

Nytt hot mot sjöräddningen

2004/05:451 av *Axel Darvik* (fp) till statsrådet Lena Hallengren
Ekonomiska villkor för studerande föräldrar

2004/05:452 av *Cecilia Wigström* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Sveriges stöd till Vitryssland

2004/05:453 av *Rosita Runegrund* (kd) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Åretruntboende i skärgården

2004/05:454 av *Sofia Larsen* (c) till utbildnings- och kulturminister Leif
Pagrotsky

Den nya lärarutbildningen

Prot. 2004/05:87

9 mars

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 15 mars.

24 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 9 mars

2004/05:1180 av *Heli Berg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Påföljder vid brott mot totalförsvarsplikten

2004/05:1181 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till justitieminister Tho-
mas Bodström

Överbeläggningar på våra fängelser

2004/05:1182 av *Per Landgren* (kd) till statsrådet Barbro Holmberg
Förföljelse av kristna irakier i hemlandet

2004/05:1183 av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Barbro Holmberg
Riksrevisionens rapport om asylmottagandet

2004/05:1184 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Folkrepubliken Kinas lag om angrepp på Taiwan

2004/05:1185 av *Peter Danielsson* (m) till utrikesminister Laila Frei-
valds

Kinas upptrappade hot mot Taiwan

2004/05:1186 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till jordbruksminister
Ann-Christin Nykvist

Jägarförbundets finansiering 2005

2004/05:1187 av *Eva Arvidsson* (s) till statsrådet Sven-Erik Österberg
Lika lön för lika arbete

2004/05:1188 av *Conny Fogelström* (s) till vice statsminister Bosse
Ringholm

Barn- och ungdomsidrotten

2004/05:1189 av *Harald Nordlund* (fp) till utbildnings- och kulturmi-
nister Leif Pagrotsky

Livskunskap i lärarutbildningen

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 15 mars.

25 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 7 mars

2004/05:1034 av *Lennart Kollmats* (fp) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky

Finlandsinstitutets bibliotek

2004/05:1038 av *Agne Hansson* (c) till finansminister Pär Nuder
Anslag till allmänna samlingslokaler och kulturlokaler

den 8 mars

2004/05:1015 av *Cecilia Wikström* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds

Syriens ockupation av Libanon

2004/05:1046 av *Anne-Marie Ekström* (fp) till statsrådet Barbro Holmberg

Garanterad vård för avvisade

2004/05:1047 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Barbro Holmberg
Väntetider för beslut om medborgarskap

2004/05:1059 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Barbro Holmberg
Asylsökandes möjlighet att arbeta i väntan på avvisning

2004/05:1084 av *Christina Axelsson* (s) till statsrådet Lena Sommestad
Mobiltelefoner och strålningsskydd

2004/05:1087 av *Anne-Marie Ekström* (fp) till statsrådet Barbro Holmberg

Barnläkarkompetens i utredningen om apatiska barn

2004/05:1091 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Barbro Holmberg
Asylsökande irakiska kvinnor

2004/05:1092 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Barbro Holmberg
Återförening av kaldeiska familjer

2004/05:1093 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Barbro Holmberg
Äktenskap mellan flyktingar i olika länder

2004/05:1094 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Barbro Holmberg
Asylsökande kristna irakier

den 9 mars

2004/05:1023 av *Chatrine Pålsson* (kd) till statsrådet Ylva Johansson
Mobbning inom vården och omsorgen

2004/05:1024 av *Solveig Hellquist* (fp) till socialminister Berit Andnor
Äldreskyddsombud

2004/05:1031 av *Michael Hagberg* (s) till statsrådet Morgan Johansson
Influensaepidemi

2004/05:1035 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Ylva Johansson
Äldrepolitik inom EU

2004/05:1045 av *Magdalena Andersson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Mobiltelefonanvändning vid rättspsykiatrisk vård

2004/05:1051 av *Nina Lundström* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Infrastruktursatsningar i Nynäshamn

2004/05:1052 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till statsminister Göran Persson
Södertörnsregionen

2004/05:1060 av *Jan Lindholm* (mp) till statsrådet Morgan Johansson
Familjehemsplacerade barn och ungdomar

2004/05:1069 av *Lennart Fremling* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Botniabanan

2004/05:1074 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Skyddet av rovdjuren

2004/05:1078 av *Heli Berg* (fp) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Djurhållning vid framställning av östrogenpreparat

2004/05:1079 av *Siw Wittgren-Ahl* (s) till statsrådet Ylva Johansson
Hemhjälp på lika villkor

2004/05:1082 av *Carl B Hamilton* (fp) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Elevkunskap i främmande språk

2004/05:1083 av *Christer Nylander* (fp) till statsrådet Lena Hallengren
Barngrupper i förskolan

2004/05:1089 av *Jan Emanuel Johansson* (s) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Skydd för försöksdjur

2004/05:1090 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Elchocker vid djurförsök

2004/05:1095 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Ylva Johansson
Tillgången till läkemedel

2004/05:1096 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Thomas Östros
Tillverkningsindustrins flytt från Sverige

2004/05:1097 av *Marina Pettersson* (s) till statsrådet Morgan Johansson
Fågelinfluensan

2004/05:1098 av *Henrik S Järrel* (m) till socialminister Berit Andnor
Bostadsbidragssystemet

2004/05:1099 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Strandskydd

2004/05:1100 av *Henrik S Järrel* (m) till finansminister Pär Nuder
Folkbokföringsregistret

2004/05:1105 av *Jeppe Johnsson* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Ägarbyte av bil

2004/05:1108 av *Tobias Billström* (m) till statsrådet Ibrahim Baylan
Betygssättning

2004/05:1109 av *Gustav Fridolin* (mp) till statsrådet Morgan Johansson
Alkoholinförselutredningens delbetänkande

2004/05:1120 av *Martin Andreasson* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Danvikslösen

Prot. 2004/05:87
9 mars

2004/05:1121 av *Gudrun Schyman* (-) till statsrådet Ulrica Messing
Pornografi i mobilen
2004/05:1122 av *Sven Gunnar Persson* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Utländska transportfordon
2004/05:1123 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Otillräcklig infrastruktur
2004/05:1127 av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Stopp för plågsamma jaktmetoder
2004/05:1128 av *Peter Danielsson* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Krafttag mot tjuvfisket i Öresund
2004/05:1129 av *Ulla Löfgren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Kompensationsersättning till det fjällnära jordbruket
2004/05:1130 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Barbro Holmberg
Barn som avvisas utan sina föräldrar
2004/05:1131 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Lena Hallengren
Brist i studiemedelssystemet
2004/05:1132 av *Håkan Juholt* (s) till socialminister Berit Andnor
Funktionshinderades rätt till daglig verksamhet
2004/05:1134 av *Gudrun Schyman* (-) till statsrådet Morgan Johansson
Barnbyn Skås bevarande
2004/05:1141 av *Åsa Torstensson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Broavgifter vid Svinesund
2004/05:1142 av *Åsa Torstensson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Bohusbanan
2004/05:1143 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Utbyggnad av E 20
2004/05:1144 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Ansvar för pass- och körkortsfotografier
2004/05:1145 av *Cinnika Beiming* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Infartsparkeringen vid Södertälje Syd
2004/05:1148 av *Gustav Fridolin* (mp) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Åtgärder mot mediekoncentration i Sverige
2004/05:1149 av *Cecilia Widegren* (m) till näringsminister Thomas Östros
Otillräcklig infrastruktur
2004/05:1151 av *Helene Petersson* (s) till statsrådet Hans Karlsson
Flexibla sjukskrivningsnivåer
2004/05:1152 av *Christina Andersson* (c) till statsrådet Lena Sommestad
Sanering av förorenad mark
2004/05:1153 av *Åsa Torstensson* (c) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Jaktförordningens 28 §

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 15 mars.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till och med 12 §
anf. 47 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 98 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 19 § anf. 140 (delvis),
av talmannen därefter till och med 21 § anf. 169 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Utökning av antalet suppleanter i kulturutskottet	1
3 § Val av extra suppleant i kulturutskottet.....	1
4 § Ledighet.....	1
5 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 2 mars	2
UbU4 Lärarutbildning och lärare	2
UbU5 Vuxenutbildning	3
6 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 3 mars	5
BoU5 Byggfrågor	5
BoU6 Miljökonsekvensbeskrivning enligt plan- och bygglagen, m.m.	7
SfU8 Allmänna motioner om socialavgifter	7
MJU7 Jakt och viltvård	8
7 § Allmän debattimme	9
<i>Jämställdhet</i>	<i>9</i>
Anf. 1 HILLEVI ENGSTRÖM (m)	9
Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (-) replik	10
Anf. 3 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik	11
Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (-) replik	11
Anf. 5 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik	11
Anf. 6 SUSANNE EBERSTEIN (s) replik	11
Anf. 7 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik	12
Anf. 8 SUSANNE EBERSTEIN (s) replik	12
Anf. 9 HILLEVI ENGSTRÖM (m) replik	12
Anf. 10 RONNY OLANDER (s)	13
Anf. 11 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	14
Anf. 12 RONNY OLANDER (s) replik	14
Anf. 13 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	14
Anf. 14 RONNY OLANDER (s) replik	15
Anf. 15 KENNETH LANTZ (kd) replik.....	15
Anf. 16 RONNY OLANDER (s) replik	15
Anf. 17 KENNETH LANTZ (kd) replik.....	15
Anf. 18 RONNY OLANDER (s) replik	16
<i>Vård i livets slutskede.....</i>	<i>16</i>
Anf. 19 LARS-IVAR ERICSON (c).....	16
Anf. 20 LENNART HEDQUIST (m) replik	16
Anf. 21 LARS-IVAR ERICSON (c) replik.....	17
Anf. 22 CONNY ÖHMAN (s)	17
Anf. 23 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	18
Anf. 24 CONNY ÖHMAN (s) replik.....	18
Anf. 25 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	18
Anf. 26 CONNY ÖHMAN (s) replik.....	19
<i>Alkoholfrågor.....</i>	<i>19</i>
Anf. 27 ULRIK LINDGREN (kd)	19
Anf. 28 MARTIN NILSSON (s).....	20

Anf. 29	LENNART HEDQUIST (m) replik	21	Prot. 2004/05:87
Anf. 30	MARTIN NILSSON (s) replik	21	9 mars
Anf. 31	LENNART HEDQUIST (m) replik	22	
Anf. 32	MARTIN NILSSON (s) replik	22	
Anf. 33	ULRIK LINDGREN (kd) replik	22	
Anf. 34	MARTIN NILSSON (s) replik	23	
Anf. 35	ULRIK LINDGREN (kd) replik	23	
Anf. 36	MARTIN NILSSON (s) replik	23	
<i>Fiskepolitik</i>		24	
Anf. 37	JEPPE JOHNSSON (m)	24	
Anf. 38	JAN-OLOF LARSSON (s)	25	
Anf. 39	TREDJE VICE TALMANNEN	26	
8 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer		26	
9 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde		27	
10 § Hänvisning av ärenden till utskott		27	
11 § Förnyad bordläggning		27	
12 § Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor		27	
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU11		27	
Anf. 40	HENRIK S JÄRREL (m)	27	
Anf. 41	HELENA BARGHOLTZ (fp)	28	
Anf. 42	INGVAR SVENSSON (kd)	29	
Anf. 43	MATS EINARSSON (v)	31	
Anf. 44	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	33	
Anf. 45	MATS EINARSSON (v) replik	33	
Anf. 46	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	33	
Anf. 47	MATS EINARSSON (v) replik	34	
Anf. 48	INGVAR SVENSSON (kd) replik	34	
Anf. 49	MATS EINARSSON (v) replik	35	
Anf. 50	INGVAR SVENSSON (kd) replik	35	
Anf. 51	MATS EINARSSON (v) replik	35	
Anf. 52	KERSTIN LUNDGREN (c)	35	
Anf. 53	GUSTAV FRIDOLIN (mp)	37	
Anf. 54	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	38	
Anf. 55	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	39	
Anf. 56	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	39	
Anf. 57	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	40	
Anf. 58	ANDERS BENGTTSSON (s)	40	
Anf. 59	HENRIK S JÄRREL (m) replik	41	
Anf. 60	ANDERS BENGTTSSON (s) replik	42	
Anf. 61	HENRIK S JÄRREL (m) replik	42	
Anf. 62	ANDERS BENGTTSSON (s) replik	43	
Anf. 63	INGVAR SVENSSON (kd) replik	43	
Anf. 64	ANDERS BENGTTSSON (s) replik	43	
Anf. 65	INGVAR SVENSSON (kd) replik	43	
Anf. 66	ANDERS BENGTTSSON (s) replik	44	
(Beslut fattades under 20 §.)		44	

13 § Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor – förenklad ordning.....	44
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU31	44
(Beslut fattades under 20 §.)	44
14 § Författningsfrågor.....	44
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU23	44
Anf. 67 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	44
Anf. 68 INGVAR SVENSSON (kd).....	46
Anf. 69 MATS EINARSSON (v).....	47
Anf. 70 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	48
Anf. 71 MATS EINARSSON (v) replik	49
Anf. 72 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	49
Anf. 73 MATS EINARSSON (v) replik	49
Anf. 74 KERSTIN LUNDGREN (c)	49
Anf. 75 MATS EINARSSON (v) replik	50
Anf. 76 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	51
Anf. 77 MATS EINARSSON (v) replik	51
Anf. 78 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	52
Anf. 79 GUSTAV FRIDOLIN (mp).....	52
Anf. 80 GÖRAN MAGNUSSON (s).....	54
Anf. 81 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	56
Anf. 82 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	57
Anf. 83 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	57
Anf. 84 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	58
Anf. 85 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	58
Anf. 86 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	58
Anf. 87 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	59
Anf. 88 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	59
Anf. 89 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	60
Anf. 90 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	60
Anf. 91 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	61
Anf. 92 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	61
Anf. 93 MATS EINARSSON (v) replik	61
Anf. 94 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	62
Anf. 95 MATS EINARSSON (v) replik	62
Anf. 96 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	62
Anf. 97 GÖRAN LENNMARKER (m).....	63
(Beslut fattades under 20 §.)	63
15 § Författningsfrågor – förenklad ordning.....	64
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU13	64
(Beslut fattades under 20 §.)	64
16 § Statliga fastighetsfrågor.....	64
Finansutskottets betänkande 2004/05:FiU17	64
Anf. 98 AGNETA RINGMAN (s).....	64
Anf. 99 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	65
Anf. 100 STEN LUNDSTRÖM (v).....	65
(Beslut fattades under 20 §.)	66
17 § Statliga arbetsgivarfrågor.....	66

Finansutskottets betänkande 2004/05:FiU18.....	66	Prot. 2004/05:87
Anf. 101 TOMMY TERNEMAR (s)	66	9 mars
Anf. 102 GUNNAR NORDMARK (fp).....	67	
Anf. 103 AGNETA GILLE (s).....	68	
Anf. 104 GUNNAR NORDMARK (fp) replik	70	
Anf. 105 AGNETA GILLE (s) replik.....	71	
Anf. 106 GUNNAR NORDMARK (fp) replik	71	
Anf. 107 AGNETA GILLE (s) replik.....	71	
Anf. 108 CHRISTINA ANDERSSON (c)	71	
Anf. 109 CECILIA WIDEGREN (m)	72	
Anf. 110 AGNETA GILLE (s) replik.....	73	
Anf. 111 CECILIA WIDEGREN (m) replik	74	
Anf. 112 AGNETA GILLE (s) replik.....	74	
Anf. 113 CECILIA WIDEGREN (m) replik	75	
Anf. 114 SIV HOLMA (v)	75	
Anf. 115 GUNNAR NORDMARK (fp) replik	76	
Anf. 116 SIV HOLMA (v) replik	77	
Anf. 117 GUNNAR NORDMARK (fp) replik	77	
Anf. 118 SIV HOLMA (v) replik	78	
(Beslut fattades under 20 §.).....	78	
18 § Sjö- och kustövervakningsfrågor.....	78	
Försvarsutskottets betänkande 2004/05:FöU6.....	78	
Anf. 119 CARL-AXEL ROSLUND (m).....	78	
Anf. 120 ALLAN WIDMAN (fp)	80	
Anf. 121 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	80	
Anf. 122 BERIT JÓHANNESSON (v)	81	
Anf. 123 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	82	
Anf. 124 BERIT JÓHANNESSON (v) replik	83	
Anf. 125 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	83	
Anf. 126 BERIT JÓHANNESSON (v) replik	83	
Anf. 127 CLAES VÄSTERTEG (c).....	83	
Anf. 128 ÅSA LINDESTAM (s).....	84	
Anf. 129 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	86	
Anf. 130 ÅSA LINDESTAM (s) replik	87	
Anf. 131 ALLAN WIDMAN (fp) replik.....	87	
Anf. 132 ÅSA LINDESTAM (s) replik	88	
Anf. 133 CARL-AXEL ROSLUND (m) replik.....	88	
Anf. 134 ÅSA LINDESTAM (s) replik	88	
Anf. 135 CARL-AXEL ROSLUND (m) replik.....	89	
Anf. 136 ÅSA LINDESTAM (s) replik	89	
Anf. 137 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	90	
(Beslut fattades under 20 §.).....	90	
19 § Ändringar i minerallagen.....	91	
Näringsutskottets betänkande 2004/05:NU8	91	
Anf. 138 ULLA LÖFGREN (m)	91	
Anf. 139 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	92	
Anf. 140 MIKAEL OSCARSSON (kd)	94	
Anf. 141 INGEGERD SAARINEN (mp).....	95	

Anf. 142	BERIT HÖGMAN (s)	96
Anf. 143	ULLA LÖFGREN (m) replik	98
Anf. 144	BERIT HÖGMAN (s) replik	99
Anf. 145	ULLA LÖFGREN (m) replik	99
Anf. 146	BERIT HÖGMAN (s) replik	99
Anf. 147	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	99
Anf. 148	BERIT HÖGMAN (s) replik	99
Anf. 149	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	100
Anf. 150	MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	100
Anf. 151	BERIT HÖGMAN (s) replik	100
Anf. 152	MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	100
Anf. 153	BERIT HÖGMAN (s) replik	101
Anf. 154	LENNART BEIJER (v)	101
Anf. 155	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	101
Anf. 156	LENNART BEIJER (v) replik	102
Anf. 157	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	102
Anf. 158	HÅKAN LARSSON (c)	102
Anf. 159	LENNART GUSTAVSSON (v)	103
Anf. 160	GUNNAR NORDMARK (fp)	105
Anf. 161	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	106
Anf. 162	GUNNAR NORDMARK (fp) replik	106
Anf. 163	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	106
Anf. 164	GUNNAR NORDMARK (fp) replik	106
	(Beslut fattades under 20 §.)	106
	Ajournering	106
	Återupptagna förhandlingar	106
20 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	107
	KU11 Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor	107
	KU31 Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor – förenklad ordning	108
	KU23 Författningsfrågor	108
	KU13 Författningsfrågor – förenklad ordning	109
	FiU17 Statliga fastighetsfrågor	109
	FiU18 Statliga arbetsgivarfrågor	110
	FöU6 Sjö- och kustövervakningsfrågor	110
	NU8 Ändringar i minerallagen	111
21 §	Vissa näringspolitiska frågor	112
	Näringsutskottets betänkande 2004/05:NU9	112
Anf. 165	ANNE-MARIE PÅLSSON (m)	112
Anf. 166	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	115
Anf. 167	LARS LINDÉN (kd)	116
Anf. 168	HÅKAN LARSSON (c)	119
Anf. 169	INGEGERD SAARINEN (mp)	121
Anf. 170	ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik	122
Anf. 171	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	123
Anf. 172	ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik	123
Anf. 173	INGEGERD SAARINEN (mp) replik	124

Anf. 174 SYLVIA LINDGREN (s).....	124	Prot. 2004/05:87
Anf. 175 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	126	9 mars
Anf. 176 SYLVIA LINDGREN (s) replik	127	
Anf. 177 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik.....	127	
Anf. 178 SYLVIA LINDGREN (s) replik	127	
Anf. 179 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik	127	
Anf. 180 SYLVIA LINDGREN (s) replik	128	
Anf. 181 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik	128	
Anf. 182 SYLVIA LINDGREN (s) replik	129	
Anf. 183 LARS LINDÉN (kd) replik	129	
Anf. 184 SYLVIA LINDGREN (s) replik	130	
Anf. 185 LARS LINDÉN (kd) replik	130	
Anf. 186 SYLVIA LINDGREN (s) replik	131	
Anf. 187 HÅKAN LARSSON (c) replik.....	131	
Anf. 188 SYLVIA LINDGREN (s) replik	132	
Anf. 189 HÅKAN LARSSON (c) replik.....	132	
Anf. 190 SYLVIA LINDGREN (s) replik	133	
Anf. 191 LENNART BEIJER (v).....	133	
Anf. 192 EVA ARVIDSSON (s).....	134	
(Beslut skulle fattas den 10 mars.).....	136	
22 § Bordläggning.....	136	
23 § Anmälan om interpellationer.....	136	
24 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	137	
25 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	138	
26 § Kammaren åtskildes kl. 18.00.....	141	

Elanders Gotab, Stockholm 2005